

Segédlet a non-profit szervezetek joga tárgy tanulásához (2013)

Készítette: Tóth Judit (Alkotmányjogi tanszék)

Alapfogalmak

Mi a tárgy célja?

- Civil szektorra vonatkozó szabályozás sajátosságainak áttekintése (elvek, szervezeti formák)
- Differenciálódó szabályozás – jogászi szakosodás
- Demokrácia működésének megértése – szocializáció
- Érzékenyítés

Mi a non-profit?

A harmadik szektor a közcélú - kölcsönös hasznú - közhasznú tevékenység együttesen, amely nem kormányzati (civil), a közhatalomtól független, autonóm, öngazgató entitás. Működése nem haszonelvű, a társadalmi innovációt, kohéziót és egyéni kiteljesedést szolgálja, gyakran demokratikus. Integrációja (helyi – regionális – nemzeti – nemzetközi) előrehaladott.

Mely alapjogokhoz kapcsolódik?

- Egyesülési és gyülekezési jog
- Petíciós jog
- Közérdekű javaslattételi jog
- Önrendelkezés (pl. önkéntes munka)
- Tulajdonjog (pl. adományozás)
- Szerződéses szabadság
- Mozgásszabadság (pl. határokon túli segélyezés)
- Politikai jogok és kommunikációs jogok
- Személyes adatok védelme

A non-profit szektor (mára mintegy 65 ezer szervezet) társadalmi és gazdasági jelentősége (2003, KSH) megnőtt.

- bevétele: 731 milliárd Ft
- a non-profit szervezetek 116 milliárd forint pénzübeli támogatást nyújtottak a lakosságnak és különböző intézményeknek
- fő- és mellékállásban 87 ezer embernek adott munkát,
- 400 ezer ember önkéntesként, évente 16 ezer főállásúnak megfelelő mennyiségű munkaórát dolgozik
- Szervezetek száma: 64 925 (2008). Ezen belül klasszikus civil szervezetek (egyesület, alapítvány), érdekképviseletek (köztestület, szakszervezet, szakmai munkáltatói érdekképviselet, egyesületek) és egyéb non-profit szervezetek (közalapítvány, non-profit vállalkozás) szerepel.
- Bevételeik 2008-ban 1094 milliárd Ft, 8 év alatt 120%-os növekedés
- 500 e Ft éves bevétel alatti szervezetek aránya 44%
- Fővárosban működő non-profit szervezetek bevételi részesedése 59%
- Bevételeik megoszlása aránytalanságot jelez, mert állami/önkormányzati támogatásból (2000-ben 25%, 2008-ban 44% = 485 milliárd Ft) – ennek 65%-át a közalapítványok, non-profit vállalkozások kapták
- Magántámogatást (15%) – főleg klasszikus civilek kaptak

- Alaptevékenység bevétele (23%) – főleg érdekképviselőknél
- Gazdálkodási bevétel (18%)
- Egyéb bevétel (1%)
- A non-profit szektor humán erőforrás szerepe (2008, KSH) is jelentős, mert 78 ezer főt foglalkoztat főállásban (62%-a non-profit vállalkozásban), 42 ezer főt részmunkában, 402 ezer önkéntes (93%-a egyesületnél, alapítványnál), akik 55 millió munkaórában 27 ezer főállású munkaidejének felelnek meg, munkájuk értéke 53 milliárd Ft
- Természetes személy tagok: 4,4 millió fő, ebből érdekképviselői tag 1,3 millió fő
- A szervezetek száma 1878-ban 3995 volt, 1932-ben 14 365, 1970-ben 8886, 1982-ben 6570, 1989-ben 8514 – zömük sport, szabadidős tevékenységeket végzett – 1948-tól a közéletől távoli szektorra vált

Egy történeti példa a közhatalom és a civil szféra összefogására

Az első világháborút követő évtizedben a községi illetőség alapján álló szegénygondozás, bár településenként eltérő mértékű ellátást nyújtott, abban egységes volt, hogy a közsegélyeken mindenütt takarékoskodni akartak. Mivel sem a községek, sem az állam nem vállalta fel az egyre növekvő számú nincstelent, a társadalmi segítségért maguk könyörögtek az emberek. A koldusok száma már a polgárok nyugalma zavaró tényezővé vált, noha kihágásként büntették a hatósági engedély nélküli koldulást (1879. évi XL. tc. 66.§). Oslay Oswald ferences szerzetes és Pálos Károly szociálpolitikus érvelése nyomán Egerben új forma született a kérdés kezelésére. 1927. decemberében a polgármesteri hivatalban megtartott értekezleten megalakult a Szegénygondozó Bizottság, tagjai a társadalom minden rétegéből képviseltették magukat, és amely a hatóság, a társadalom és a felekezetek összefogásának a színtere lett. Elnöke a polgármester, a tagok a szegényügyi előadó, a jótékonyági egyesületek, a felekezetek képviselői, a rendőrkapitányság vezetője, a városi tisztiorvos, a városi képviselő-testület néhány tagja és a szegényügy iránt érdeklődő néhány polgár. A negyedévenként összeülő, a programokat megbeszélő Bizottság dolga, hogy megkülönböztetés nélkül gondoskodjék a szükséges anyagi eszközök összegyűjtéséről, a szegénykataszter összeállításáról, a rászoruló kiválogatásáról, valamint a szegények segélyezéséről. Végrehajtására felállították a Szegénygondozói Hivatalt, amelynek adminisztrációs költségeit a város viselte, míg a befolyt adományokat a támogatásra fordították.

A páter szegénygondozó nővéreket toborzott, akik a városban felkutatták az ínségeseket, vagy a támogatásra jelentkezőknél környezettanulmányt végeztek. Ebből összeállt a későbbi szegénykataszter. A Bizottság gyűjtést indított, 24 kerületre osztva a várost, 44 polgárásszony önkéntesként végezte, és mert megszűnt a városban a (látványos, zaklató) koldulás, a polgárok szívesen adakoztak. A Szegénygondozó Hivatal látta el a szükséges hatósági munkát, fizette a tisztviselőket, vezette a támogatásra szoruló törzskönyvét, nyilvántartotta a személyi adatokat, elvégezte az elszámolásokat, jelentéseket írt, kapcsolatot tartott a rászorulókkal is.

Ezt a modellt (egri norma) később 12 városban vezették be Újpesttől Pécsig, ahol dolgozni kellett a segélyért az egykori koldusoknak, sőt az országos szociálpolitikában is átvételre javasolták („magyar norma”, a belügyminiszter 172.000/1936.rendeletét), noha a munkanélküliek gondjaira ez aligha nyújtott orvoslást.

... és a civil szektor felszámolására: az államosítás

Az alapítványok vagyoni önállósága félelmetes lehetett, ezért a totális hatalom az 1950-es évekre egyszerűen megszüntették azokat, a *jogrendszerből hosszú időre száműzték* ezt a jogintézményt. A Gazdasági Főtanács 474/1948. sz. határozata a közalapítványok megszüntetéséről és vagyonuknak állami kézbe adásáról rendelkezett. A magánalapítványok vagyonát állami vagy községi/városi hatóság tulajdonába lehetett adni. Alapítványt csak az

alapítólevélben megfogalmazott cél szerint illetékes miniszter jóváhagyásával lehetett létrehozni. Ennek nyomán a belügyminiszter a 7330/1946.M.É.sz. rendelet nyomán minden egyesületet betiltott, amelyet nem állami kezdeményezésre hoztak létre. Az 1949. évi 2. törvényerejű rendelet kimondta, hogy az alapítványokat meg kell szüntetni, ha céljának megvalósítása lehetetlenné vált, tevékenysége a közérdeket veszélyezteti, céljának eredményes megvalósításáról ésszerűen csak az állami, törvényhatósági, községi, városi közigazgatás útján lehet gondoskodni, illetőleg célja nem illeszkedik bele a megváltozott viszonyok közé.

A hazai civil szektor fejlődését befolyásoló tényezők

- Polgárosodás hiánya, részlegessége
- Anyagi függőség (egyház, állam, település, tőketulajdonosok), saját anyagi alapok hiánya
- Demokratikus fejlődés hiányosságai (civil bátorság, autonómia, társadalmi nyilvánosság)
- Gyakori társadalmi és gazdasági krízisek (pl. háborús károk, államosítás, szélsőséges nézetek, faji törvények)
- Ideológiai akadályok (pl. egypártrendszer, szocialista demokrácia, etatizmus)
- Verseny a piaci szolgáltatásokkal, jóléti állam működésének zavarai
- Jogi szabályozás (pl. folyamatos differenciálódás, instabilitás) és emberi jogok előretörése
- Európai integráció

Az egyesülési jog rövid története

A polgári liberális államban, a polgári forradalmak követelése: jogegyenlőség és szabad közélet, az egyesülési és gyülekezési szabadság békésen és fegyvertelenül, előzetes hatósági engedély nélkül, csak a büntetőjogi szabályok szerinti korlátok szerint működhessen. Ennek részeként,

- közrend érdekében feloszlatás, működés megtiltása,
 - egyes foglalkozási csoportok egyesülési jogának korlátozása,
 - sajátos rendelkezések háború és rendkívüli helyzet idejére,
 - külföldiek egyesülési jogának szűkebb keretei,
 - a jogi személlyé váláshoz bírósági bejegyzés,
- amelyről törvényben rendelkeztek, az egyesülési jog törvényi védelmet kapott.

A diktatúrák megjelenésével ez a fejlődés megakadt, mert az egyesülési jog ideologikus tartalmat kapott, csak bizonyos társadalmi csoportokat illetett meg (pl. munkások, földművesek), sőt egyes társadalmi csoportok jogfosztottá váltak a politikai jogok terén is (faji törvények). Jellemzően csak meghatározott célra (pl. társadalmi progresszió elősegítésére, szövetségi politika) lehetett alkalmazni az egyesülési jogot, ezért is hatósági betiltás és előzetes engedélyezés gyakorlattá vált.

Az emberi jogok előretörése újabb fordulatot jelentett:

- 1945: ENSZ megalakulása
- 1948: Emberi jogok egyetemes nyilatkozata: félelemtől és kizsákmányolástól mentes emberi faj, minden emberi lényt megillető jogok közt szerepel az egyesülési és gyülekezési jog
- 1966: ENSZ Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya 22. cikke
- Mindenkinek joga van a másokkal való szabad társulásra, ide értve azt a jogot, hogy érdekei védelme céljából szakszervezeteket alapítson, illetőleg azokhoz csatlakozzon.
- E jog gyakorlását csak törvényben megállapított olyan korlátozásoknak lehet alávetni, amelyek egy demokratikus társadalomban az állam biztonsága, a közbiztonság és a közrend illetőleg a közegészség, a közérkölc vagy mások jogai vagy szabadságai védelme érdekében

szükségesek. E cikk nem akadályozza, hogy e jogoknak a fegyveres erők és a rendőrség tagjai által történő gyakorlását törvényes korlátozásoknak vessék alá.

■E cikk egyetlen rendelkezése sem jogosítja fel a Nemzetközi Munkaügyi Szervezetnek az egyesülési szabadságról és a szervezkedési jog védelméről szóló 1948.évi egyezményében részes államokat olyan törvényhozási intézkedésekre, vagy a törvény oly módon való alkalmazására, amely csorbítja az említett egyezményben meghatározott biztosítékokat.

■1950: Európai Tanács emberi jogi egyezménye 11.cikke

■Mindenkinek joga van a békés célú gyülekezés szabadságához, beleértve érdekei védelmében a szakszervezetek alapítását és az azokhoz való csatlakozásnak a jogát.

■E jogok gyakorlását csak a törvényben meghatározott, csak olyan korlátozásoknak lehet alávetni, amelyek egy demokratikus társadalomban a nemzetbiztonság vagy a közbiztonság, a zavargás vagy bűnözés megakadályozása, a közegészség, az erkölcsök illetőleg mások jogai és szabadságai védelme érdekében szükségesek. Ez a Cikk nem tiltja, hogy e jogoknak a fegyveres erők, a rendőrség vagy az államigazgatás tagjai által történő gyakorlását a törvény korlátozza.

A hazai jogfejlődés egyenetlenül fejlődő civil szektort eredményezett.

■Felvilágosult/abszolutizmus, reformkor: nincs törvény, csak uralkodói rendeletek, ide értve az egyéni mentességeket (támogatásokat). Egyletek előzetes miniszteri láttamozással ellátott alapszabály alapján működtek, erős állami felügyelet és éves adatgyűjtési, bejelentési kötelezettség (pl. egyleti vezetőkről, tagságról, panaszok kivizsgálása a törvényhatóságok és belügyminisztérium részéről). A szervezetek osztályozása kialakult (pl. jótékonyági, humanisztikus, munkásegylet – csak magyar állampolgár lehetett tagja)

■1919.évi III. néptörvény:az egyesülési és gyülekezési szabadságról kimondta, hogy nem kell előzetes hatósági bejelentés, egyesület alakításához alapszabály, vezetőség megválasztása és bírósági bejegyzés, de nem jegyezhető be, ha büntető jogszabályokat sértene a működése

■1919-1945: folyamatos jogkorlátozás. Állambiztonsági okokból kivételes intézkedések bevezetési lehetősége, ennek része az egyesületek ellenőrzése, működés felfüggesztése, fegyveres és katonai jellegű szervezetek tilalma, a szakminiszter által láttamozott alapszabályok, fokozott felügyelet, elmulasztott bejelentés (pl. változásokról) kihágás, az egyesülési joggal való visszaélés vétsége (pl. betiltott szervezetben részvétel, annak segítése). Gyakori a rendőrségi ellenőrzés, megszületnek a faji törvények, amelyek teljes jogfosztást és jelentenek.

■1946.évi I. tc.: a köztársasági államformáról biztosítja az állampolgárok elidegeníthetetlen jogait és a jogegyenlőséget, így az egyesülési jogot is. Ezekről senki sem fosztható meg, csak törvényes eljárásban.

■1946.évi VII. tc: büntetőjogi védelem a köztársasági alapintézményeknek, így pl. tilos az állampolgári jogegyelőség és szabadságok elleni izgatás, mellékbüntetésként politikai jogok felfüggesztése is kiszabható.

■1946.évi X.tc.: az alapjogok fokozott védelme érdekében bűncselekmény, ha közhivatalnok hivatali eljárásában vagy intézkedésével a természetes személyek alapvető jogait megsérti (1946.évi I.tc. preambulumban). Ugyanakkor a belügyminiszteri rendeletek révén korlátozás, betiltás.

■1949.évi XX. törvény: Alkotmányos jogként csak névlegesen beszélhetünk az egyesülési jogról. A vonatkozó cikk szerint a Magyar Népköztársaság a dolgozók társadalmi, gazdasági és kulturális tevékenységének fejlesztése érdekében alkotmányosan biztosítja az egyesülési jogot. A Magyar Népköztársaság feladatainak ellátásában az öntudatos dolgozók szervezeteire támaszkodik. A népi demokrácia rendjének védelme, a szocialista építésben való fokozott részvétel, a kulturális nevelőmunka kiszélesítése, a nép jogainak megvalósítása és a nemzetközi szolidaritás ápolása céljából a dolgozók szakszervezeteket, demokratikus női és

ifjúsági, valamint egyéb tömegszervezeteket létesítenek, és ezek erőit a demokratikus Népfrontban fogják össze. E szervezetekben megvalósul az ipari, mezőgazdasági, s értelmiségi dolgozók szoros együttműködése és demokratikus egysége. A nép demokratikus egységére támaszkodó és élcsapata által irányított munkásosztály az állami és társadalmi tevékenység vezető ereje.

■1972.évi I. törvény az alkotmány módosításáról: A Magyar Népköztársaság biztosítja az egyesülési jogot. Az egyesülési jogot törvény szabályozza. A szocializmus rendjének és vívmányainak védelmére, a szocialista építőmunkában és a közéletben való fokozott részvételre, a kulturális nevelőmunka kiszélesítésére, a nép jogainak és kötelességeinek megvalósítására, a nemzetközi szolidaritás ápolására a dolgozók tömegszervezeteket és tömegmozgalmakat hozhatnak létre.

■1970.évi 35.tvr: az egyesület szervezése előtti bejelentési kötelezettség a profil szerinti főhatóságnak/minisztériumnak, amely engedélyezte a szervezést (politikai semlegesség vagy ideológiai megfelelés)

■1959.évi IV.tv.: PTK-ban az egyesületekről csupán a magánjogi viszonyok részeként rendezte a kérdést. Előfeltétel a főhatósági jóváhagyás. Minta-alapszabályokat tartalmazott. Az állami felügyeletet ágazati (minisztériumi), ügyészségi szervek látták el. Államigazgatási döntés a megszüntetésről, vagyona állami/szövetkezeti kézbe adásáról. 1985-től módosítások: vállalat alapítási jog

■1989.évi II. törvény az egyesülési jogról: valóban alapjoggá vált. Társadalmi szervezet, szövetség és tömegmozgalom jöhetett létre, bíróság hatáskörbe került a bejegyzés és törlés (megszűnés, megszüntetés). Ugyanakkor alkotmányos korlátokat határoztak meg. A törvényességi kontrollt az ügyészség látta el. Az 1989.évi XXXI. törvény az Alkotmány módosításáról összeépült az Etv-ben foglaltakkal, majd ezt pontosította az 1990.évi XL. törvény az Alkotmány módosításáról.

■A Magyar Köztársaságban az egyesülési jog lapján mindenkinek joga van a törvény által nem tiltott célra szervezeteket létrehozni, illetőleg azokhoz csatlakozni. Politikai célt szolgáló fegyveres szervezet az egyesülési jog alapján nem hozható létre. Az egyesülési jogról szóló, valamint a pártok gazdálkodásáról és működéséről szóló törvény elfogadásához a jelen lévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.

■A napjainkra a szabályozás és a szektor differenciálódása, szervezeti formák szerinti szabályozás (kontinentális jogi hagyomány) - alapítványok, közalapítványok, pártok, pártalapítványok, sportszervezetek, köztestületek, kamarák, közhasznú szervezetek, szövetkezet, hegyközség....

■Alkotmányos védelem eszközei (AB határozatok, LB jogegységi határozatok, Legfőbb Ügyészségi utasítások a magánjogi törvényességi kontrollra)

■Nemzetközi egyezmények (ENSZ, Európa Tanács) és európai integráció befolyása

Az egyesülési jog általános tartalma

■Békés jelleg

■Önkéntesség (csatlakozás, kilépés)

■Demokratikus döntéshozatal (létesítés, megszüntetés, vezetők választása, belső szabályozás)

■Öngazgatás (szervezeti felépítés meghatározása, átalakítása)

■Önszabályozás (alapszabály, belső működési szabályok létrehozása, módosítása)

■Függetlenség a végrehajtó hatalomtól (államigazgatási szerv felügyeletet nem gyakorolhat felette)

■Önálló gazdálkodás (költségvetés, bevételek, adózás, tulajdonlás, öröklés)

■Alapjogi védelem (bíróság), tagok és szervezet tekintetében

■Nemzetközi együttműködés szabadsága

- Jogi személyiség választható jellege (tömegmozgalom, nyilvántartott tagság, nem állandósult szervezet formájában is)
- Jogi személlyé válás törvényi minimumai és változás-bejelentési kötelezettség (bíróági nyilvántartás, közhitelesség)
- Korlátozható és felfüggeszhető alapjog

Az egyesülési jog általános korlátai

- Szükségesség és arányosság tesztje alapján korlátozható alapjog
- Tilos a hatalom erőszakos megragadására, gyakorlására használni
- Tilos az alkotmányos rend felszámolására használni (pl. többpártrendszer megszüntetése)
- Tilos fegyveres szervezet alakítása
- Tilos bűncselekményre felhívni, azt egyesülési jog leple alatt elkövetni
- Tilos a háborús propaganda, népek, fajok vagy egyéb társadalmi csoportok elleni gyűlölködés szítása

Korlátai

- Állami monopólium tevékenységek, törvényi tilalmak létezhetnek egyes tevékenységekre
- Nem alakítható elsődlegesen, csak kiegészítő jelleggel, a cél szerinti tevékenység sérelme nélkül gazdasági tevékenységre
- Gyermekek kiemelt védelme a társadalom és a család részéről (egyesülési jog érettségének megfelelően gyakorolható, nem pedig formális cselekvőképesség polgári jogi mérce szerint – alapjogi jogalanyiség)
- Fegyveres erők, hivatásos jogviszonyban állók egyesülési joga korlátozott a gyakorlása terén

Az Alaptörvény (2011. ápr. 25.) releváns szabályai: **R) cikke:** Az Alaptörvény rendelkezéseit azok céljával, a benne foglalt Nemzeti hitvallással és történeti alkotmányunk vívmányaival összhangban kell értelmezni. **XV. Cikke:** (1) A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes. (2) Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja. **C) cikke:** (2) Senkinek a tevékenysége nem irányulhat a hatalom erőszakos megszerzésére vagy gyakorlására, illetve kizárólagos birtoklására. Az ilyen törekvésekkel szemben törvényes úton mindenki jogosult és köteles fellépni. (3) Az Alaptörvény és a jogszabályok érvényre juttatása érdekében kényszer alkalmazására az állam jogosult. **0) cikke:** Mindenki felelős önmagáért, képességei és lehetőségei szerint köteles az állami és közösségi feladatok ellátásához hozzájárulni. **V. cikke:** Mindenkinek joga van törvényben meghatározottak szerint a személye, illetve a tulajdona ellen intézett vagy az ezeket közvetlenül fenyegető jogtalan támadás elhárításához. **I. cikke:** (1) AZ EMBER sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait tiszteletben kell tartani. Védelmük az állam elsőrendű kötelezettsége. (2) Magyarország elismeri az ember alapvető egyéni és közösségi jogait. (3) Az alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg. Alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható. (4) A törvény alapján létrehozott jogalanyok számára is biztosítottak azok az alapvető jogok, valamint őket is terhelik azok a kötelezettségek, amelyek természetüknél fogva nem csak az emberre vonatkoznak. **VIII. cikke:** (1) Mindenkinek joga van a békés gyülekezéshez. (2) Mindenkinek joga van szervezeteket létrehozni, és joga van szervezetekhez csatlakozni. (3) Pártok az egyesülési jog alapján szabadon alakulhatnak és tevékenykedhetnek. A pártok közreműködnek a nép akaratának kialakításában és kinyilvánításában. A pártok közhatalmat közvetlenül nem gyakorolhatnak. (4) A pártok

működésének és gazdálkodásának részletes szabályait sarkalatos törvény határozza meg. (5) Szakszervezetek és más érdek-képviselői szervezetek az egyesülési jog alapján szabadon alakulhatnak és tevékenykedhetnek. **XIII. cikke:** (1) Mindenkinek joga van a tulajdonhoz és az örökléshez. A tulajdon társadalmi felelősséggel jár. **XXV. cikke:** Mindenkinek joga van ahhoz, hogy egyedül vagy másokkal együtt, írásban kérelemmel, panasszal vagy javaslattal forduljon bármely közhatalmat gyakorló szervhez

A 2013. július 1-jén életbe lépő 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről, a közigazgatás rendje elleni cselekmények közt helyezte el az egyesülési joggal visszaélt. (351.§). Eszerint, aki a bíróság által felosztatott egyesület vezetésében részt vesz, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Aki pedig a bíróság által felosztatott egyesület működésében a köznyugalom megzavarására alkalmas módon vesz részt, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Aki a bíróság által felosztatott egyesület vezetéséhez vagy működéséhez szükséges vagy azt könnyítő feltételeket biztosítja, vagy ahhoz anyagi eszközöket szolgáltat, egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Civil szervezetek létesítése, működése, bejegyzése

Milyen szervezetekről beszélünk a PTK és a 2011. évi CLXXXV.tv. (civil tv.) alapján?

- a.) jogi személyiség nélküli: civil társaság, amely a tagok együttműködése és amely során a civil társaság semmilyen esetben nem gazdálkodik. A civil társaságot csak a Ptk. szabályozza, nem igényel nyilvántartásba vételt, egyszerűen egy, a tagok által elfogadott társasági szerződéssel jön létre, amit írásba sem kell foglalni. A civil társaságnak nem az a lényege, hogy a tagok nem adminisztrálnak vagy kisebb az ügyintézés (nincs adózás stb.), hanem az, hogy nincs vagyoni hozzájárulás és az, hogy nem gazdasági a célja. Legtöbbször persze a kettő egybeesik, de ha csak az adminisztrációt óhajtják megúszni az alapítók (ugyanakkor vagyoni hozzájárulással jár az együttműködés), akkor nem civil társaságot alapítanak valójában.
- b.) jogi személy: egyesület, alapítvány, közalapítvány, pártalapítvány, köztestület, non-profit társaság, sportszervezet (sportegyesület, sportiskola, sportszövetség, MOB), szociális szövetkezet, diák/iskolaszövetkezet, biztosító egyesület, párt, szakszervezet
- c.) olyan jogi személy, amelyet jogi személyek hoztak létre: szövetség
- d.) olyan jogi személy, amelynek sajátos jogai és főleg kötelezettségei vannak: közhasznú szervezet (2007-2011 között volt még kiemelten közhasznú szervezet is, 2014 júniusig átmeneti szabályok)

Az egyesülési jog keretei 2012-től – már nem minősített törvényben szabályozandó, és vegyítve alapjog gyakorlásának feltételeit más, nem alapjogi szabályokkal:

- az egyesülési jog gyakorlása nem sértheti az Alaptörvény C) cikk (2) bekezdését,
- nem valósíthat meg bűncselekményt vagy bűncselekmény elkövetésére való felhívást,
- nem járhat mások jogainak és szabadságának sérelmével.
- Az egyesülési jog alapján szervezet minden olyan tevékenység végzése céljából alapítható, amely összhangban áll az Alaptörvénnyel, és amelyet törvény nem tilt.
- az egyesülési jog alapján fegyveres szervezet nem hozható létre,
- törvény alapján kizárólag állami szerv saját hatáskörében ellátható közfeladat megvalósítására irányuló tevékenység nem végezhető
- Magyar Honvédség és a rendvédelmi szervek tagjaira vonatkozóan az egyesülési jog gyakorlásának feltételeit és módját törvény állapítja meg

- mem létesültet elsődlegesen gazdasági, vállalkozási célra, ha valamely évre vonatkozóan megállapítható, hogy a civil szervezet elsődlegesen gazdasági-vállalkozási tevékenységű szervezetnek minősült (éves összbevétele 60%-a legalább gazdasági-vállalkozási tevékenységből ered, ide nem értve az adományt, a bevétellel járó, létesítő okiratban meghatározott cél szerinti, valamint a közhasznú tevékenységet), az adóhatóság törvényességi ellenőrzési eljárást kezdeményez
- szabad alakítás, szabad csatlakozás, szabad működés
- az egyesület saját maga rendelkezik nevével, címerével, logójával és minden a nevéhez kapcsolódó joggal, különös tekintettel a vagyoni értékű jogokra (hirdetési, reklám és a tevékenység televíziós, rádiós valamint egyéb elektronikus technikákkal történő közvetítésével kapcsolatos jogok – ezekről egy évnél hosszabb időre szerződést csak a legfőbb szerv külön felhatalmazása alapján köthet, a meghatalmazást évente meg kell újítani)
- ha egyesület olyan tevékenységet végez, amelyet jogszabály engedélyhez (feltételhez) köt vagy egyébként szabályoz, e tevékenység felett a tevékenység szerinti hatáskörrel rendelkező állami szerv a hatósági ellenőrzésre irányadó szabályok alkalmazásával felügyeletet gyakorol (pl. adóhatóság, fogyasztóvédelmi hatóság)
- civil szervezet nyilvántartása: adatai országosan egységes, elektronikus, bárki számára ingyenesen hozzáférhető közhiteles nyilvántartásban elérhetők, közérdekből nyilvános információk gyűjtése, rendszerezése és közzététele, illetve ezzel összefüggésben a kérelemre történő adatszolgáltatás akadálymentes honlapon (Civil Információs Portál), egyesület, alapítvány bírósághoz benyújtott iratai, ideértve a még el nem bírált kérelmet és mellékleteit is, nyilvánosak, azokat bárki megtekintheti, és azokról feljegyzést készíthet, kivéve az egyesület alakuló ülésének jelenléti ívét és az egyesület tagnyilvántartását
- A civil szervezet a működéséről, vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetéről az üzleti év könyveinek lezárását követően az üzleti év utolsó napjával/megszűnés napjával mint mérleg-fordulónappal köteles beszámolót + közhasznúsági mellékletet készíteni:
 - a mérleget (egyszerűsített mérleget), az eredmény kimutatást (eredmény levezetést), kettős könyvvitel esetében a kiegészítő mellékletet, független könyvvizsgálói jelentést
 - tárgyévet követő május 31-ig letétbe helyezni és közzétenni, valamint adatainak lekérdezését a Civil Információs Portál számára lehetővé kell tenni, ha a civil szervezet saját honlappal rendelkezik, a közzétételi kötelezettség kiterjed a beszámoló, valamint közhasznúsági melléklet saját honlapon történő elhelyezésére is 3 évig -- ha elmulasztja és azt 1 éven belül nem pótolja, a bíróság törvényességi ellenőrzési eljárás lefolytatása céljából értesíti az ügyészséget.
- a létesítő okiratában meghatározott cél megvalósítása érdekében vagyonával önállóan gazdálkodik
- adománygyűjtő tevékenységet folytathat, ha a nevében vagy javára történő adománygyűjtés nem jár az adományozók, illetve más személyek zavarásával, a személyhez fűződő jogok és az emberi méltóság sérelmével, a civil szervezet írásbeli meghatalmazást adott, és az adományokat könyv szerinti, ennek hiányában a szokásos piaci áron nyilvántartásba veszik
- az ügyészség (Ütv., Etv., Ptk szerint) törvényességi ellenőrzést gyakorol: ellenőrzi, hogy a civil szervezet szabályzatai megfelelnek-e a jogszabályoknak, a létesítő okiratnak, a civil szervezet aktusai megfelelnek-e a jogszabályoknak, a létesítő okiratnak és a belső szabályzatainak. Döntései ellen kifogásnak van helye, keresettel a bírósághoz fordulhat, amely megsemmisíti a civil szervezet bármely szervének törvénysértő határozatát, és szükség szerint új határozat meghozatalát rendeli el (a keresetindításra a határozat meghozatalát követő 1 éven belül van mód), összehívja a

legfőbb szervet, vagy határidő tűzésével a törvényes működés helyreállítására kötelezi a legfőbb szervet, és minderről értesíti a civil szervezetnél választott felügyelő szervet is, ha a törvényes működés nem állítható helyre, a civil szervezetet megszünteti

- megszűnést a legfőbb szerv mondja ki vagy a bíróság, ha az ügyész keresete alapján felosztatja az egyesületet, mert annak működése vagy tevékenysége alkotmányosértő, vagy az ügyész keresete alapján megállapítja az egyesület megszűnését, ha az legalább egy éve nem működik, vagy tagjainak száma 10 alá csökken,
- megszűnésének esetén - a nyilvántartásból való törlésről rendelkező bírósági határozat jogerőre emelkedésének napjával szűnik meg
- a civil szervezet végelszámolására az Etv., a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló törvény (Ctv.), csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló törvényt (Cstv.) rendelkezéseit kell alkalmazni, nemperes eljárásokban a civil szervezet székhelye szerinti törvényszék jár el
- megmaradt vagyonról az egyesület alapszabályában rendelkezik, de törvény a felhasználásáról rendelkezhet, végső esetben vagyona a civil szervezetek támogatására való felhasználás céljából a Nemzeti Együttműködési Alapot illeti meg (államosítás), a vagyon felhasználásának módját a Civil Információs Portálon nyilvánosságra kell hozni

Egyesület vagy alapítvány?

A legalapvetőbb és legfontosabb különbség az egyesület és az alapítvány között tehető meg. Az egyesület és az alapítvány közötti megkülönböztetés a gyakorlatban nagyon gyakran úgy merül fel, hogy azok a személyek, akik valamilyen szervezetet kívánnak létrehozni a céljaik megvalósítására, felteszik maguknak a kérdést, hogy alapítványt vagy egyesületet (vagy annak valamilyen különös formáját) hozzák létre. A kérdésfeltevés azonban – részben – téves: az egyesület és az alapítvány fogalmának elemzéséből világosan megmutatkozik, hogy azt a kérdést kell feltenniük az alapítóknak, hogy milyen célt szeretnének elérni, és azt milyen keretek között kívánják megvalósítani, szükséges-e a céljukhoz vagyon vagy nem stb.

Az egyesületet ugyanis az egyesülési alkotmányos alapjog alapján alapítják meg a tagok (vagy alapítók), az alapítvány esetében viszont célra rendelnek bizonyos mértékű vagyontömeget. Az első esetben szervezetalapú a jog megközelítése, a második esetben viszont vagyonközpontú. Másképpen fogalmazva, az egyesületnek tagjai vannak (akik személyek), de nem feltétlenül van vagyona, az alapítványnak nincsenek tagjai, de mindenképpen van vagyona.

Az egyesület tehát egy önkéntesen létrehozott, önkormányzattal rendelkező olyan szervezet, amely nyilvántartja a tagjait, és a tagjait közös célra szervezi. Az egyesületet, annak státuszát és létrehozását a civil törvény, a nyilvántartási törvény és a Ptk. szabályozza. Az egyesület létrehozásához 10 tag közös nyilatkozata szükséges, és az egyesület különös formái a párt, a szövetség, a szakszervezet. Alapításához

- legalább 10 alapító tag az egyesület megalakítását kimondja,
 - az egyesület alapszabályát elfogadja,
 - ügyintéző és képviselői szerveit megválassza és
 - Magyarországon székhellyel rendelkezik.
 - megalapítását (megváltozását) követően kérni kell annak nyilvántartásba vételét, amely nem tagadható meg, ha az alapszabályában foglalt célok és tevékenységek nem ellentétesek az Alaptörvénnyel, és alapítói eleget tettek a törvényben előírt követelményeknek.
- alapszabálya

- az egyesület valamely szervezeti egységét jogi személyé nyilváníthatja, ha annak önálló ügyintéző és képviseleti szerve van, továbbá rendelkezik a működéséhez szükséges vagyonnal.
- rendelkezni kell a szervezet nevéről, céljáról és székhelyéről, szervezetéről, a tagsági jogviszony keletkezésének és megszűnésének módjáról és feltételeiről,
- rendelkezni lehet a tag egyéb jogairól, kötelezettségeiről, a különleges jogállású tagságról (pártoló, tiszteletbeli)
- az egyesület tagja
 - részt vehet az egyesület tevékenységében és rendezvényein;
 - választhat és választható az egyesület szerveibe;
 - köteles eleget tenni az alapszabályban meghatározott kötelességeinek;
 - nem veszélyeztetheti az egyesület céljának megvalósítását.
 - az egyesület szervei által hozott jog- vagy alapszabálysértő határozat megsemmisítése iránt - a határozat tudomására jutásáról számított 30 napos jogvesztő határidőben - pert indíthat, amely a határozat végrehajtását nem gátolja, a bíróság azonban indokolt esetben - a tag kérelmére - a határozat végrehajtását felfüggesztheti. A per a törvényszék hatáskörébe tartozik. – ezek nem vonatkoznak a vallási tevékenységet is végző egyesületi határozatokra
 - a pártoló tag az egyesület tevékenységében csak vagyoni hozzájárulással vesz részt, a tiszteletbeli tagot az egyesület tagjai választják meg e tagságra, a különleges jogállású tagok az egyesület szerveibe nem választhatnak és az egyesületi szervek döntéshozatalában csak tanácskozási joggal vehetnek részt.
 - költségvetési szerv egyesület pártoló tagja nem lehet.
 - ügyintéző és képviseleti szervének tagja az lehet, aki legalább korlátozottan cselekvőképes, kivéve, ha a cselekvőképességét a bíróság a képviseleti joggal érintett ügycsoportban korlátozta, + a közügyek gyakorlásától nincs eltiltva + magyar állampolgár, vagy EGT polgár/családtagja vagy bevándorolt/letelepedett jogállású, illetve tartózkodási engedéllyel rendelkező harmadik állam polgára

az egyesület felépítése:

- legfőbb szerve a tagok összessége (taggyűlés) vagy a tagok által - az alapszabályban meghatározottak szerint - közvetlenül vagy közvetett úton legfőbb szervként választott testület
 - szükség szerint, de legalább évenként egyszer össze kell hívni, vagy ha azt a bíróság elrendeli, illetve ha azt a tagok legalább 10%-a vagy az alapszabályban ettől eltérően meghatározott hányada - az ok és a cél megjelölésével – kéri,
 - ülése személyes részvétellel elektronikus úton is lefolytatható, ha a legfőbb szerv tagjainak személyazonossága az igénybe vett elektronikus úton megfelelően igazolható, dokumentálható és ennek lehetőségét és módját a létesítő okirat rögzíti.
 - hatáskörébe tartozik az alapszabály megállapítása és módosítása; az éves költségvetés + az előző évről szóló számviteli beszámoló elfogadása, ha törvény/alapszabály eltérően nem rendelkezik; az ügyintéző és képviseleti szerv éves beszámolójának elfogadása; ha az alapszabály másként nem rendelkezik, az egyesület más egyesülettel való egyesülésének, szétválásának vagy feloszlásának kimondása; az ügyintéző és képviseleti szerv tagjainak megválasztása és visszahívása, döntés mindazokban az ügyekben, amelyeket az alapszabály a legfőbb szerv kizárólagos hatáskörébe utal

- ügyintéző és képviselői szerve a tagok által ilyen célból - az alapszabályban meghatározottak szerint - közvetlenül vagy közvetett úton választott testület (elnökség) vagy személy.
- szervei határozatképesek, ha tagjainak több mint a fele jelen van, az alapszabály ennél magasabb jelenléti arányt is megállapíthat, határozataikat a jelenlévők szótöbbségével hozzák mindazon kérdésben, amely tekintetében az alapszabály a szótöbbség magasabb arányát nem írja elő. – határozatképtelenség esetén megismételt ülést kell későbbi időpontban tartani, és akkor a legfőbb szerv esetében a megjelent tagok számától függetlenül, egyéb egyesületi szerv esetén pedig az általános határozatképeségi szabályt kell betartani
- az egyesület megszűnik + a nyilvántartásból törlik:
 - a legfőbb szerv döntése alapján átalakulással (jogutódlás),
 - a legfőbb szerve a feloszlásáról határoz, kivéve, ha az egyesülettel szemben lefolytatott végrehajtás eredménytelen volt vagy az egyesület fizetéképtelenségét a bíróság megállapította,
 - a bíróság felosztatja,
 - a törvényességi ellenőrzési eljárás eredményeképpen a bíróság megszünteti, vagy
 - megállapítja megszűnését,
 - a fizetéképtelensége miatt indult eljárásban a bíróság megszünteti,
- Ha az egyesület jogutód nélkül szűnik meg,
 - végelszámolási eljárást kell lefolytatni.
 - alapszabálya vagy törvény eltérő rendelkezése hiányában, a hitelezői igények kielégítése után - megmaradt vagyont törvényben meghatározott célra kell fordítani és az ott megjelölt módon kell nyilvánosságra hozni.

Az alapítvány

Valamely tartós közérdekű cél érdekében rendelt vagyon. Ebben az esetben nem több tag közös és együttes nyilatkozatára (akaratnyilatkozatára) van szükség, hanem egy (vagy több) alapító vagyonának letétbe helyezésére (amiből a célt megvalósítja az alapítvány, annak szervezetén keresztül). Az alapítvány tehát egészen más logika alapján jön létre, mint az egyesület és annak különös formái, viszont ugyanazok a jogszabályok szabályozzák státuszát, szervezetének kialakítását és nyilvántartásba vételét. (Más kérdés, hogy a Magyarországon nyilvántartásba vett alapítványok – különösen a kilencvenes években létrejöttek – többsége nem teljesen felel meg ennek meghatározásnak, hiszen többnyire valamilyen program, cél megvalósítására, jelképes vagyonnal jöttek létre.) Tipikus példája ez annak, hogy a gyakorlat olykor eltérően értelmezi és alkalmazza a jogintézményeket, mint ahogyan azt a jogalkotó eredetileg szánta. Fontos, hogy a kezelő (szerv) akár egyfős is lehet, de a lényeg, hogy az alapítónak ne legyen meghatározó befolyása, vagyis ne legyenek egymással függő viszonyban az alapító és a kezelő. További jelentős szabály, hogy a 11/2012. (II. 29.) KIM miniszteri rendelet szerint, az alapítvány céljára rendelt vagyona legalább 100 000 forint legyen (az egyszerűsített eljárás során nyilvántartásba vett szervezetek esetében), bár erre nem volt felhatalmazása a miniszternek, tehát nem alkotmányos. Amennyiben egy szervezetet a bíróság hiánypótlásra szólít fel, mert kevesebb lenne a vagyona az alapításkor, érdemes javasolni a bíróságnak, hogy alkotmányellenes jogszabály kapcsán függessze fel az eljárást és küldje az Alkotmánybíróságnak a rendeletet ezen pontja vonatkozásában.

Alapítvány létesítésekor rendelkezni kell, és a bírósági bejegyzéshez csatolni kell:

- az alapítvány vagyonának kezelésére kijelölt (egyfős) kezelő szerv neve, illetve megnevezése, valamint lakóhelye (székhelye), vagy az említett célból létrehozott (több főből álló) kezelő szervezet tagjainak neve, lakóhelye;
- az alapítvány kezelő szerve (szervezete) tagjainak a tagság elfogadására és a jogszabályban meghatározott követelményekre vonatkozó, az összeférhetlenségre is kiterjedő nyilatkozata;
- igazolás az alapítvány céljára rendelt vagyon rendelkezésre bocsátásáról:
 - pénzbeli vagyonrendelés esetén a pénzforgalmi szolgáltató (bank) igazolása a fizetési vagy pénzforgalmi számlán elhelyezett összegről, az ügyvéd vagy a bíróság igazolása az ügyvédi vagy bírósági letétről vagy a közjegyző igazolása az alapítvány céljára rendelt vagyon bizalmi őrzésbe adásáról;
 - a legalább a működés megkezdéséhez szükséges pénzbeli vagyonrendelésen túlmenően - egyéb vagyonrendelés esetén az alapítói nyilatkozat;
- felügyelő szerv esetén a felügyelő szerv tagjainak a tagság elfogadására és a jogszabályban meghatározott követelményekre vonatkozó nyilatkozata és
- az alapítói jogok gyakorlására kijelölt személynek a kijelölés elfogadására vonatkozó nyilatkozata.

Felügyelő szervet kötelező kijelölni azon közhasznú alapítványoknak, amelyek éves bevétele meghaladja az 5 millió Ft-ot, más esetekben a felügyelő szerv létrehozása önkéntes.

Alapítvány esetén nyilatkozni kell

- az alapítvány típusáról (alapítvány, a pártok működését segítő tudományos, ismeretterjesztő, kutatási, oktatási tevékenységet végző alapítvány, azaz pártalapítvány);
- az alapítvány vagyon-felhasználás módjáról, a felhasználható vagyon mértékéről (tehát hogy a teljes vagyon vagy annak valamekkora része, valamilyen hányada vagy esetleg annak hasznai használhatóak fel a cél érdekében);
- arról, hogy az alapítványhoz lehet-e csatlakozni (nyílt vagy zárt alapítvány).

Az alapító tartós akadályoztatása vagy halála esetére kijelölte az alapítói jogok gyakorlóját, vagy nem. Az első esetben az alapítói jogok gyakorlója alapítóként lép fel (ugyanazok a szabályok vonatkoznak rá, mint az alapítóra), és felveszi a kezelő szervvel a kapcsolatot. Abban az esetben, ha nincs kijelölés, a kezelő szerv a bírósághoz fordulhat, ugyanis az alapítói jogokat az alapító, illetve a kijelölés hiányában a bíróság gyakorolja: minden esetben, amikor az alapítóra van szükség (pl. pályázaton való induláshoz módosítani szükséges az alapító okiratot, stb.) a bíróságot kell keresni.

Az alapítványt az alapító nem vonhatja vissza, a kuratórium pedig nem szüntetheti meg. Megszűnésről szóló döntés és eljárás nincs az alapítvány esetében, ahogy az egyesületnél a legfőbb szerv döntése alapján. Az alapítványok esetében az alapító kérheti az időmúlásra, feltétel bekövetkezésére, a cél megvalósulására, illetve a lehetetlenülésére hivatkozva a nyilvántartásból való törlést. A cél megvalósulását, vagy lehetetlenülését okiratokkal bizonyítani kell. A lehetetlenülésre hivatkozását követően a bíróság 30 napos határidővel nyilatkozattételre hívja fel az alapítványt. Amennyiben az alapítvány az alapító kérelmét vitatja (mármint a cél lehetetlenülését), a bíróság a nem-peres eljárást megszünteti, illetve, ha a bíróság nem látja indokoltnak a becsatolt iratokból a cél megvalósításának lehetetlenségét, a bíróság elutasítja a kérelmet. Mindkét esetben a döntéstől számított 30 napon belül perelhet az alapító. A gyakorlatban az alapító és a kezelő szerv együtt megszüntetheti az alapítványt úgy, hogy a törvényességi ellenőrzési eljárás során „megbuktatják” a szervezetet, pl. nem nyújtják be a szervezet beszámolóját egy évig, és az ügyészség kezdeményezésére a bíróság a szervezetet megszünteti. Ez ugyanakkor veszélyes játék, hiszen a beszámolót el kell készíteni,

mivel a beszámoló elkészítésének hiánya büncselekmény is lehet, ha a szervezet gazdasági adatokat titkol el.

A megszűnt alapítvány vagyont - az alapító okirat eltérő rendelkezése hiányában - a bíróság a Nemzeti Együttműködési Alap támogatására köteles fordítani. Eltérő rendelkezést az alapító okirat tartalmazhat, amely – akár az alapítónak is – visszajuttathatja a vagyont.

A civil szervezet nevének meg kell felelnie a névszabatosság, a névkizárólagosság és a névvalódiság elvének.

- Névkizárólagosság: azt jelenti, hogy a név különbözik az ország területén hasonló működési körben tevékenykedő, nyilvántartásba vett szervezet nevéétől, a név az egyediesítésre alkalmas, azaz a megjelölés a szervezetnek sajátos, más szervezettől eltérő jelleget ad, kizárja az összetévesztés lehetőségét.
- Névvalódiság: azt jelenti, hogy a szervezet nevében nem szerepel olyan kifejezés, amely a szervezet jelentőségét vagy működését illetően megtévesztésre alkalmas.
- Névszabatosság: azt jelenti, hogy a szervezet neve a névalkotás nyelvi és társadalmi követelményeinek megfelel, kiejthető, megjegyezhető, azonosítható.
- A szervezet neve nem lehet kizárólag számok vagy betűk halmaza. Nem használhatók névként vagy annak egyes elemeiként az országban meg nem honosodott idegen szavak. A latin vagy egyéb idegen szavak, kifejezések, elnevezések használatát a szervezet nemzetközi, nemzetiségi jellege, a történelmi hagyományok folytatása indokolhatja. Egyéb esetekben csak akkor fogadható el, ha közismert, a köznyelv által elfogadott idegen nyelvű kifejezésről van szó. Ha a szervezet neve nem felel meg valamely fenti elvnek, a bíróság felhívja a kérelmezőt, hogy a létesítő okirat módosításával jelöljön meg olyan nevet, amely megfelel a jogszabályi követelményeknek.

Biztosító egyesület (a biztosítókról és a biztosítási tevékenységről szóló 2003. évi LX.tv.alapján) – kölcsönös hasznú, mert kizárólag tagjával kötött szerződés alapján,

- biztosítási díj ellenében, a biztosítási feltételekben meghatározott biztosítási események bekövetkezése esetében, biztosítástechnikai elvek alapján,
- előre meghatározott szolgáltatást nyújt
- a belépés feltétele a biztosítási szerződés létrejötte
- elnevezésében köteles egyértelműen utalni arra, hogy kölcsönös biztosító egyesületi formában tevékenykedik
- alapszabályában - a Ptk.-ban foglaltakon túl - rendelkezni kell pl. az egyesület tevékenységi köréről, induló tőkéről és annak befizetési módjáról, a tagdíj kialakításának elveiről, mértékéről, az eredmény felhasználási elveiről, a veszteség rendezésének módjáról, a tagok által teljesítendő kötelező pótlólagos befizetésről
- biztosító részvénytársasággá alakulhat át.

Nyilvántartásba vétel: 2011. évi CLXXXI. tv. a civil szervezetek bírósági nyilvántartásáról és az ezzel összefüggő eljárási szabályokról

- a szervezet székhelye szerint illetékes törvényszék veszi nyilvántartásba, törli, ad adatot a nyilvántartásból (polgári nem-peres eljárás)
- Országos Bírósági Hivatal által működtetett, a bíróságok, valamint a felek és az eljárásban részt vevő egyéb személyek részére rendelkezésre álló, az

interneten elérhető országosan egységes számítástechnikai rendszer használatával, gépi adatfeldolgozással jár el

- bírósági titkár első fokon önállóan önálló aláírási joggal eljárhat, érdemi határozatot hozhat
- A beadványokat elektronikus úton történő eljárás esetén úrlapon lehet benyújtani (digitalizált okiratokkal együtt): bizonyos szervezeteknek, pl. a köztisztviselő, a kölcsönös biztosító egyesület, a hegyközség, a párt, az országos sportági szakszövetség és a szövetség számára, ha a kérelmező jogi képviselővel jár el vagy a kérelmező az egyszerűsített nyilvántartásba vételi és változásbejegyzési eljárás lefolytatását kéri, közhasznú szervezetté minősítés iránti kérelmet
- Az elektronikus úton történő eljárás esetén a beadványt minősített elektronikus aláírással kell ellátni vagy a Ket szerinti biztonságos kézbesítési szolgáltatás igénybe vételével kell benyújtani
- Elektronikus úton történő beadás esetén a beadvány benyújtásáról annak benyújtója az informatikai rendszer útján automatikusan visszaigazolást kap
- A bíróság az ügyész részére elektronikus úton küldi meg az iratokat
- A kérelemnek tartalmaznia kell: az eljáró bíróság megjelölését, a kérelmező nevét, lakóhelyét (székhelyét), a szervezet nevét, elnevezését, erre irányuló kérelme esetén a szervezet rövidített vagy magyar nyelvű elnevezésének megfelelő idegen nyelvű elnevezését (névszabatosság, kizárólagosság és valódiság), a szervezet székhelyét, a szervezet képviselőjének nevét, lakóhelyét, a képviseleti jog terjedelmét, a szervezet célját, a szervezet célja szerinti besorolását, az alapító okirat, alapszabály (létesítő okirat) keltét, az adószám és a statisztikai számjel beszerzése érdekében - a szervezet gazdasági tevékenységei közül a főtevékenységet és a szervezet típusát
- A kérelemhez csatolni kell: a szervezet létesítő okiratát és a székhelyhasználat jogcímét igazoló okirat másolatát. Ha az alapításában jogi személy vagy jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaság vesz részt, a jogi személy alapító jogi személyiségét igazoló okiratot vagy a jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaságként való működést igazoló okiratot és a szervezet nevében eljáró képviselő képviseleti jogát igazoló okiratot is. Ha a szervezet neve jogi személy, más szervezet vagy természetes személy nevét tartalmazza, a kérelemhez csatolni kell a jogosultnak, illetve örökösének vagy jogutódjának a névhasználathoz hozzájáruló nyilatkozatát. Ha a szervezet neve olyan elnevezést tartalmaz, amelyhez másnak jogi érdeke fűződik, a kérelemhez csatolni kell a jogosult hozzájárulását tartalmazó nyilatkozatot. Ha a szervezet neve a történelem kiemelkedő személyiségének nevét tartalmazza, a kérelemhez csatolni kell a Magyar Tudományos Akadémia névviseeléshez adott engedélyét, magyar nyelvű elnevezésének megfelelő idegen nyelvű elnevezés - a külön jogszabályban foglaltak szerint arra jogosult által készített - idegen nyelvű (hiteles) fordítását, azokat az okiratokat is, melyek alapján megállapítható, hogy a szervezet a külön jogszabályban előírt kötelezettségeket teljesítette
- A bíróság a nyilvántartásba vétel iránti kérelmet 60 napon belül elutasítja, ha a kérelmező a hiánypótlási felhívást követően a kitűzött határidő (45 nap) alatt a hiánytalan kérelmet nem nyújtotta be, és emiatt a kérelem nem bírálható el.
- Ha a nyilvántartásba vételi kérelem elutasítását követően 30 napon belül ismételtel kérheti a nyilvántartásba vételét, a korábbi eljárásban benyújtott

iratokat nem kell ismételt benyújtani, de a határidő elmulasztása miatt igazolásnak helye nincs

- Ha a bíróság döntési kötelezettségének határidőn belül nem tesz eleget, a bíróság elnöke felhívja a bírót (bírósági titkárt), hogy 8 napon belül tegye meg a szükséges intézkedéseket a kérelem elbírálása érdekében.
- Közhasznúsági nyilvántartásba vételről 30 napon belül döntés
- Jogorvoslat is nem peres eljárás, a másodfokú bíróság a fellebbezésről a felterjesztéstől számított 60 napon belül dönt
- Egyszerűsített eljárás: Ha az egyesület vagy az alapítvány nyilvántartásba vétele iránti hiánytalan kérelemhez (változásbejegyzési kérelemhez) a jogszabályban meghatározott mintaokirat alapján készült létesítő okiratot csatol, úgy a végzést 15 napon belül hozzák meg
- Sajátos bejegyzési szabályok alapítványra, egyesületre, egyéb non-profit szervezetekre (pl. szövetség, párt, sportszervezet)
- Az ügyésznek - ha az ügyészség látja el a szervezet feletti törvényességi ellenőrzést - kézbesíteni kell a nyilvántartásba vételi, a változásbejegyzési és a nyilvántartásból való törlés iránti eljárás során a nem az ügy érdemében hozott fellebbezhető végzést és az ügy érdemében hozott végzést
- A bíróság a szervezetet hivatalból törli a nyilvántartásból a felszámolási eljárást lefolytató bíróságnak a szervezet megszüntetéséről szóló jogerős végzése vagy a szervezet feloszlásáról, megszüntetéséről vagy megszűnése megállapításáról rendelkező jogerős ítélet alapján.

A nyilvántartásba vételi szabályokról szóló törvény úgy rendelkezik, hogy a létesítő okirat módosítását változásbejegyzési kérelemmel kell a bíróságnak bejelenteni a változás elfogadásától számított 60 napon belül. A jogszabály módosítása esetén annak hatálybalépését követően haladéktalanul módosítani kell az alapszabályt és azt változásbejegyzési eljárásban bejelenteni a bíróságnak. Amennyiben ez nem történik meg, akkor az értelmezhető törvényellenes működésként is, amit az ügyészség törvényességi ellenőrzési eljárásában vizsgálhat. Például, ha módosul a jogszabály, módosítani szükséges a létesítő okiratban a közhasznú tevékenység jogszabályi alapját jelölő részt.

Civil szektor gazdálkodása és bevételei: adományozás és 1%

A civil szervezetek pénzszerzési lehetőségei a piacgazdaságban többszintűek:

- a.) magánszemélyek adományaiból,
- b.) cégek adományaiból,
- c.) állami támogatásokból (európai uniós vagy hazai költségvetési forrásból), ezek lehetnek: feladat finanszírozó vagy egyéb költségvetési támogatások, program-támogatások vagy működési támogatások, különböző célok mellé rendelt támogatások,
- d.) önkormányzati támogatásokból,
- e.) a személyi jövedelemadó kötelezettséget teljesítő adózók 1%-os felajánlásaiból
- f.) saját bevétel cél szerinti tevékenységből is (pl. rendezvény, tombola bevétele)
- g.) vállalkozási bevétel (pl. vendégházában turistákat fogad)

Adományozási hajlandóság (Non-profit Kutatócsoport, 2005)

► Felnőtt lakosságból 6 millió ember adományozott 2004-ben (pénzben, természetben) civil szervezetnek, egyháznak, rászorulóknak

► A közvetlen gyűjtések 13 milliárd Ft-ot eredményeztek

- ▶ Jótékonyági vásárlások révén 8 milliárd Ft jutott el a támogatottakhoz
- ▶ A nem egyházi civil szervezetek 12 milliárd Ft összeget kaptak közvetlen pénzadományként
- ▶ A támogatók 20%-a tudott 10 ezer Ft-nál többet adni, de tőlük származik a támogatások 70%-a
- ▶ Az adományozók társadalmi jellemzői: Nők, középkorúak (30-60 év között), Iskolázottak, min. középiskolát végzett vagy diplomás), magas társadalmi státuszú, alkalmazotti munkát végzők, házasságban vagy élettársi kapcsolatban élnek, 3-5 fős háztartásban, 2-3 gyermeket nevelnek, fővárosiak, maguk is civil szervezetek, érdekképviselők, pártok tagjai, önkéntes munkát végeznek, egyházi kötődésűek kisebb-nagyobb mértékben, SZJA 1%-át adományozók sokan vannak köztük, de az 1%-ot adományozók 90%-a egyébként is ad támogatást más módon

1996.évi CXXVI. tv. alapján az SZJA (1995.évi CXVII.tv.) 1%-a ajánlható fel a civil szektor számára (is), de miként?

- ▶ nyilatkozat az SZJA bevallással együtt, azonos határidővel, valós adatok alapján
- ▶ 1+1% külön-külön
- ▶ csak akkor érvényes, ha a bevallás teljes és az adót teljes egészében befizették
- ▶ adómódosítás esetén a növekménynek 1000 Ft összeget el kell érni, és azt be kell fizetni
- ▶ NAV átutalja a kedvezményezettnek dec.15-ig
- ▶ Minimális összege 100 Ft
- ▶ Elektronikus űrlap vagy boríték (adózó neve, lakcíme, adóazonosítója, aláírása, kedvezményezett azonosító száma)
- ▶ Adótitoknak számít – nyilatkozatot kódjellel látja el a NAV
- ▶ Valótlan adatot közlőt az adóhatóság kizárja a kedvezményből (jogvita lezárásáig)
- ▶ Nyilatkozó értesítése, ha a nyilatkozata érvénytelen nov.15-ig
- ▶ NAV honlapján nov.30 után kedvezményezettek listája, majd később az összegek, ha az átutalás megtörtént, régiós bontásban

Ki lehet kedvezményezett?

(a) civilek

- Egyesület, amelyet a nyilatkozat beadási éve előtt 2 évvel a bíróság bejegyzett, kivéve pártot, biztosító egyesületet, munkaadói és munkáltatói szervezetet
- Alapítvány, amelyet a nyilatkozat beadási éve előtt 2 évvel a bíróság bejegyzett
- Közhasznú alapítvány/egyesület, amely tevékenységét a nyilatkozat beadása éve előtt 1 évvel kötött szerződés alapján folyamatosan végzi (közszolgáltatási szerződés)
- Közalapítvány, amelyet a nyilatkozat beadása előtt 1 évvel a bíróság bejegyzett és közhasznú tevékenységét azóta folyamatosan végzi

ha belföldi székhelyű és magyarországi közösség vagy határon túli magyarok érdekében működik, közhasznú tevékenységét (22 féle tevékenység tv.mellékletében) a nyilatkozatot megelőző év jan.1.óta megszakítás nélkül folytatja, illetve közszolgáltatási szerződést mutat be, pártoktól független és az elmúlt 5 évben nem volt együttműködése pártokkal, nem állított képviselőt, nincs köztartozása – köztartozás esetében kivételes méltányosságból a NAV felmentést adhat, ha a közfeladat ellátása így veszélybe kerülne és a tartozását 1 éven belül rendezzi

- (b) nem civilek (MTA, OTKA, közművelődési intézmények, Operaház, Országos Levéltár, OSZK, Filmarchívum, Digitális Könyvtár, országos szakmúzeumok, önkormányzattól vagy központi költségvetési szervtől elmúlt 3 évben egyedi

támogatást kapott közművelődési intézmény (könyvtár, levéltár...), felsőoktatási intézmény, NEA, Magyar Művészeti Akadémia

Mire használható fel?

- ▶ Költségvetési támogatásnak minősül az 1%-os támogatás
- ▶ Beszámolási kötelezettség a kiutalást követő 2.év május 31-ig a NAV részére elektronikus úton – 3 évig lehet tartalékolni (pl. egy beruházásra gyűjtik) – beszámolási szabályok a 9/2008.(IV.10.) PM-SZMM rendeletben
- ▶ Adóhatóság Art.alapján ellenőrzi a törvényes igénylést és közcélú tevékenységnek megfelelő felhasználást
- ▶ Ellenőrzés eredményeként határozat, amely ellen bíróságon jogorvoslat --- nemperes eljárásban 15 napon belül hoznak határozatot, megállapítva a tényeket, korrigálva a határozatot (Pp. alkalmazásával reformatorius határozat) – a támogatásból 1 évre kizárhatja a jogsértő szervezetet!!
- ▶ Támogatás 50-100 %-a alapító okirat szerinti cél szerinti tevékenységre (köz célú, közhasznú tevékenység)
- ▶ Támogatás 0-50 %-a a kedvezményezett fenntartási, működési költségeire, így bérköltség, közműdíj, bérleti díj, postaköltség, költségvetési szerveknél dologi kiadás, személyi juttatás

Azon szervezetek pedig, amelyek 1%-os felajánlásokat gyűjtenek, a felajánlások fogadásáról kötelesek beszámolót készíteni az új szabályok alapján: a kedvezményezett a működési és cél szerinti költségeket összességében is tartalmazó adatokat megküldi az adóhatóságnak elektronikus úton, méghozzá a kiutalást követő második év május 31. napjáig. (Korábban az átutalást követő naptári év október 31-éig kellett kedvezményezettnek a felhasználás adatait az adóhatóságnak megküldenie.)

Magas a nem-nyilatkozók száma, és a lehetséges 16,5 milliárd helyett csak 10 milliárd folyik be (2009), ez azonban nem arányos a nyilatkozók számával, és a jobb adózók tudatosabbak, így a kisjövedelműek 1%-a ragad benne a rendszerben.

SZJA 1% nyilatkozatok 2012-ben (NAV adatai)

Szervezetek	Száma	Felajánlott összeg (Ft)	Hány adózótól
Egyesületek	14004	1,5 milliárd	416 ezer
Alapítványok	14535	5,4 milliárd	1,4 millió
Közalapítványok	1166	151 millió	45 ezer
Országos közgyűjtemények, kulturális intézmények	11	1,7 millió	307
MTA	3	0,5 millió	63
OTKA	1	3000	1
Könyvtár, levéltár, múzeum, művészeti szervezet	428	56 millió	12,3 ezer
Felsőoktatási intézmények	47	20 millió	3,8 ezer
NEA	1	7500	3
Összefogás az Államadósság elleni Alap	1	1,3 millió	189
Magyar Művészeti Akadémia	1	14000	3
Egyéb	720	8,3 millió	2,7 ezer
Összesen	31 ezer	7,3 milliárd	1,9 millió
Átlagosan egy szervezetnek: 230 000 Ft		Átlagosan egy nyilatkozótól: 3100 Ft	

- ▶ 1990-1994 között OGY bizottság költségvetési támogatást osztott

- ▶ 2003-2011 között Nemzeti Civil Alapprogram szolgált a szektor támogatására

A jelenlegi szervezetek hogyan felelnek meg a NEA pályázati szabályainak?

Az egyesület és az alapítvány lehet kedvezményezettje a NEA-ból folyósított forrásoknak. Ez azt jelenti, hogy az egyesület és az alapítvány, valamint az egyesület különös formái közül a szövetség alanya lehet támogatásnak és pályázaton is indulhat, míg a szakszervezet és a párt nem részesülhet a NEA forrásaiból. Az a szervezet, amely a pályázat kiírásának évében a költségvetési törvényben nevesítve részesül működési célú támogatásban, nem jogosult a NEA forrásai közül működési támogatásra. Jelentős változás a korábbiakhoz képest, hogy azon szervezetek számára, amelyek bevétele az utolsó lezárt üzleti évben elérte vagy meghaladta az 50 millió forintot, működési támogatás csak visszatérítendő formában nyújtható (de projekt támogatásban ezek is részesülhetnek). Továbbá, egy szervezet (és jogelődje), bármekkora is, csak két egymást követő évben részesülhet támogatásban a NEA terhére – függetlenül attól, hogy ez működési vagy projekt támogatás volt –, utána egy év „szünetet” kell tartani, s csak aztán lehet új pályázatot benyújtani.

Állami támogatás:

- költségvetési támogatási jogviszonyra az Áht + Ptk. alkalmazandó, azzal, hogy a támogató késedelmes teljesítése a mindenkor érvényes jegybanki alapkamatnak megfelelő késedelmi kamattal terhelt
- központi költségvetési forrás terhére törvény eltérő rendelkezése hiányában civil szervezetnek működési támogatás csak akkor nyújtható, ha a Nemzeti Együttműködési Alap biztosítja a költségvetési támogatás forrását
- szakmai monitoring rendszert hoznak létre
 - az államháztartás központi alrendszeréből nyújtott támogatási programok és támogatások szakmai összehangolása, az azonos feladatok párhuzamos finanszírozásának kiszűrése érdekében
 - tartalmazza a pályázati kiírások, támogatási döntések és támogatások alapvető adatait,
 - előzetes jóváhagyásra a civilügyi (NEA) miniszternek kell minden kifizetés előtt az előirányzat megjelölésével (15 napon belül döntés)
 - Civil Információs Portálon is közzététel és kincstáron keresztül kiutalás
- a jelentős költségvetési támogatásban részesülő szervezet (költségvetési támogatások eléri a bevétele felét) vezető tisztségviselője köteles vagyonynyilatkozatot tenni a beszámoló letétbe helyezését követő 90 napon belül, amelynek a Civil Információs Portálon való közzétételéről a miniszter gondoskodik

NEA kiadásai:

- civil szervezetek által gyűjtött és elektronikusan bevallott adományok után járó öt százalékos normatív kiegészítés, amelyet a civil szervezet működési költségeinek fedezésére fordítanak + civil szervezet működésének támogatása = alap 60%-a
- projekt támogatás = alap 30%-a, azaz
 - civil évfordulók, fesztiválok, rendezvények támogatása;
 - nemzetközi civil kapcsolatok támogatása (pl. nemzetközi tagdíjakhoz támogatás biztosítása, európai integrációt elősegítő programok támogatása)
 - civil szférával kapcsolatos kutatások, nyilvántartási feladatok támogatása;

- civil szférával kapcsolatos tanácsadó, oktatási, esélyegyenlőséget és akadálymentességet elősegítő tevékenység támogatása;
- civil szférát bemutató kiadványok, szakmai sajtó támogatása;
- civil szervezetek pályázati önrészeinek támogatása;
- adományosztó szervezeteknek szóló juttatás (forrásautomatizmus);
- civil érdek-képviselési tevékenység támogatása;
- az Alap működtetésével kapcsolatos költségek fedezete + miniszteri keret = 10%-a

NEA működése

- céljainak megvalósítására vonatkozó elvi, irányító és koordináló döntéseket a Tanács hozza meg (9 fő) elnökét a KIM (civilügyi) miniszter nevezi ki a tagok közül
 - 3 tagot a civil szervezetek jelölnek (elektorokon keresztül választás)
 - 3 tagot az OGY jelöli ki
 - 3 tagot KIM stratégiai partner-szerződéssel bíró civil szervezetek közül
- a miniszter az Alap forrásainak felhasználása, a pályázati kiírások elkészítése, a beérkező pályázatok elbírálása, valamint a támogatott célok megvalósulásának szakmai ellenőrzése érdekében rendelet útján 9 tagú kollégiumokat hoz létre, vezetőket kinevezi, tagokat miniszterek és civilek delegálják, választják
- Az Alapot a miniszter felügyelete vagy irányítása alá tartozó, miniszteri rendeletben kijelölt önálló központi költségvetési szerv (Vekerle Sándor Alapkezelő) kezeli.

Civil szervezeti gazdálkodás

A bevételeket elkülönítetten kell nyilvántartani a kiadásoktól. A bevételeket a törvény szerinti rendezettségben elkülönítve (a különböző bevételeket egymástól elkülönítve), a kiadásokat szintén egymástól elkülönítve kell nyilvántartani, úgy, hogy azok megfeleljenek egyébként a számviteli szabályok előírásainak is (függetlenül a könyvvizetés módjától). A bevételek és kiadások típusai, fajtái a korábbiakhoz képest némileg módosultak a Civiltv. felsorolásában, az alábbiak szerint:

A civil szervezetek bevételei:

- egyesület esetében tagdíj, alapítvány esetében alapítótól kapott befizetés, valamint az alapító által az alapítvány rendelkezésére bocsátott vagyon;
- gazdasági-vállalkozási tevékenységből (szolgáltatás nyújtásából) származó bevétel;
- a költségvetési támogatás:
 - a pályázat útján, valamint egyedi döntéssel kapott költségvetési támogatás;
 - az Európai Unió strukturális alapjaiból, illetve a Kohéziós Alapból származó, a költségvetésből juttatott támogatás;
 - az Európai Unió költségvetéséből vagy más államtól, nemzetközi szervezettől származó támogatás;
 - a személyi jövedelemadó meghatározott részének az adózó rendelkezése szerint kiutalt összege (1%);
- az államháztartás alrendszeréből közszolgáltatási szerződés ellenértékeként szerzett bevétel;
- más szervezettől, illetve magánszemélytől kapott adomány;
- befektetési tevékenységből származó bevétel;
- egyéb bevétel.

A civil szervezetek kiadásai:

- alapcél szerinti (közhasznú) tevékenységhez közvetlenül kapcsolódó költségek;
- gazdasági vállalkozási tevékenységhez (szolgáltatás nyújtásához) közvetlenül kapcsolódó költségek;
- a civil szervezet szerveinek, szervezetének működési költségei (ideértve az adminisztráció költségeit és az egyéb felmerült közvetett költségeket), valamint a több tevékenységhez használt immateriális javak és tárgyi eszközök értékcsökkenési leírása;
- egyéb költség.

A jogszabály által kötelezően előírt beszámolók:

- számviteli beszámoló (éves beszámoló),
- közhasznúsági melléklet,
- adományozásról szóló beszámoló (abban az esetben, ha vannak adományok),
- 1 %-os felajánlásokról szóló beszámoló (abban az esetben, ha kedvezményezett az illető civil szervezet).

A számviteli beszámoló része a közhasznúsági melléklet, és a tárgyévet követő év május 31-ig kell majd elektronikusan letétbe helyezni a bíróságon: az elektronikus benyújtás szabályai ugyanakkor még kidolgozatlanok. A közhasznúsági mellékletet, éppúgy, mint a számviteli beszámolót, abban az esetben, ha a szervezet nem tudja tartalommal megtölteni, akkor üresen hagyva küldi el. Az adományozásról szóló beszámolóval kapcsolatban nincs sem a határidővel, sem a gyakorisággal kapcsolatban előírás. Az 1%-os felajánlásokkal kapcsolatban az az előírás, hogy arról a felajánlások fogadását követő második év május 31-ig kell beszámolót készíteni. Ezt a beszámolót az adóhatóság részére elektronikusan kell megküldeni.

Az éves beszámoló az a számviteli törvény alapján készített irat (a számviteli beszámoló), amit az illető készítő szervezet képviselője ír alá, és ami tartalmazza a szervezet mérlegadatait. Az éves beszámoló elkészítése és letétbe helyezése az új szabályok szerint kötelező, az ezt megszegők ellen nagy valószínűséggel törvényességi ellenőrzési eljárás indul. Az éves beszámoló elkészítése minden civil szervezet részére kötelező. A beszámoló elkészítése azért kicsit furcsa kötelezettség, mert a beszámoló a számviteli törvény szerint, illetve az egyéb szervezetekre vonatkozó kormányrendelet szerint (a számviteli jog szerint a ide tartoznak a civil szervezetek is) a gazdálkodókra vonatkozik, a gazdálkodók töltik ki. A civil törvény szerint azonban minden civil szervezetnek el kell készítenie azt: ebből az következik, hogy azok az egyesületek, amelyek egyáltalán nem szednek tagdíjat és nem gazdálkodnak, szintén kell beszámolót készíteniük, csak minden lényeges rubrikát üresen hagynak majd (alapítványok esetében ez nem fordulhat elő, hiszen az alapítványnak mindenképpen van vagyona, tehát gazdálkodása is).

A civil törvény jelentős újdonságai a csőd- és felszámolási, illetve a végelszámolási eljárások, melyek valamennyi civil szervezetre – kivéve a gazdálkodást nem folytató civil társaságot – vonatkozó szabályok. Alkalmazásukhoz szükség van a cégtörvény és a csődtörvény ismeretére és a civil törvénnyel közös értelmezésére. Ezek a szabályok elvi szintű változást jelentenek a korábbi szabályozáshoz képest. Törvénybe iktatásuk azért jelentős, mert lényegében ugyanolyan felelősséggel gazdálkodó jogalanyoknak tekinti a civil szervezeteket, mint az üzleti élet szereplőit.

A jövőben a legfőbb szerv döntése alapján elhatározott megszűnéstől (egyesületeknél) vagy a cél megvalósulása miatt a megszűnéstől (alapítványoknál) elválik a gazdasági értelemben vett megszűnés, melynek feltételeit ugyanúgy meg kell teremteni, mint a működés jogszerű és senki által sem vitatott megszűnésének feltételeit. Erre szolgál a végelszámolás és kényszer-

végelszámolás, illetve a felszámolási vagy csődeljárás abban az esetben, ha egyesületnél nem az arra jogosult szerv hozza meg a megszűnésről szóló döntést, illetve ha alapítvány esetében nem a megszűnés feltétele következik be, hanem hitelezői igények merülnek fel.

Kényszer-végelszámolásnak akkor van helye, ha az alapítványt más alapítvánnyal való egyesítés vagy a kezelő szervnek az alapítvány célját veszélyeztető tevékenysége miatt szünteti meg a bíróság, vagy ha a cél megvalósulása, a meghatározott idő vagy feltétel bekövetkezése, illetve a cél lehetetlenné válása esetén a végelszámolás elrendelése iránti kérelem nem kerül benyújtásra.

A közhasznú szervezeti szabályozás

A közhasznúsági szabályozás kezdetei

A gazdasági stabilizációs program miatt csak 1996-ban fogalmazódott meg Magyarországon az a törvényjavaslat, mely egy ágazati törvény keretében – a magánjog és a közjogi eszközeit egyaránt alkalmazva – kívánta rendezni az államháztartás és a közcélú szervezetek viszonyát. 1996 és 1997 folyamán több olyan törvény is született, melyek célja a közfeladatot ellátó közcélú szervezetek jogi és anyagi alapjainak megerősítése, ezzel párhuzamosan a non-profit szervezetek működési és gazdálkodási szabályainak rendezése volt. Ezek közül a szektor pénzügyi forrásait tekintve a személyi jövedelemadó meghatározott részének az adózó rendelkezése szerinti közcélú felhasználásáról szóló 1996. évi CXXVI. törvény, az úgynevezett 1 %-os adófelajánlási törvény, valamint a vele szorosan összefüggő a Nemzeti Civil Alapprogramról szóló 2003. évi L. törvény emelkedik ki.

A szektor jogfejlődése szempontjából pedig a közhasznú szervezetekről szóló 1997. évi CLVI. törvény bír meghatározó jelentőséggel. Említést érdemel még a társadalmi szervezetek és az alapítványok nyilvántartásba vételére vonatkozó rendelkezések módosításáról szóló 2001. évi CVI. törvény, mely a közcélú szervezetek megszűnésével és létesítő okiratuk módosításával kapcsolatban rendezte a korábbi szabályozási bizonytalanságokat. A közhasznúsági törvény célja a korábbiaknál rendezettebb és kiszámíthatóbb együttműködés kialakítása volt a közcélú szervezetek és az állami és az önkormányzati szervek között. Ezt a célt a törvény egy minősítési rendszer, egy új szervezeti minőség, a közhasznú jogállás létrehozásával valósítja meg. Ez a jogállás egyrészt jogokat – lényegében az állami támogatáshoz való jogot –, másrészt köteleességeket – átlátható és elszámoltatható módon folytatott közhasznú tevékenységet – tartalmaz. E minősítési rendszer alapja azonban nem a szervezettípusok különbözősége, hanem a közcélú szervezetek tevékenységi formáinak differenciálása volt.

A közhasznú szervezet kategóriája a társadalmi szervezet és a köztisztület jogintézményeihez hasonlóan egy újabb gyűjtőkategória volt. E kategória segítségével a törvény a közcélú szervezeteken belül két nagy csoportot hozott létre: elhatárolta egymástól a közhasznú és a kölcsönös hasznú szervezeteket. Az elhatárolás célja a közvetett és közvetlen állami támogatásokhoz való hozzájárás feltételrendszerének meghatározása. A kölcsönös hasznú szervezetekre a törvény nem vonatkozik, mivel a törvény által biztosított állami támogatásokat, pénzügyi és más kedvezményeket csak közhasznúnak minősülő szervezetek vehetik igénybe. Az 1997-es törvény a közhasznú szervezetek számára kívánt kedvezményeket biztosítani. E kedvezmények úgynevezett közbevételei kedvezmények voltak, mivel a szervezeteknél maradó – más néven visszahagyott – költségvetési bevételekről, központi és helyi adókról, járulékokról, illetékekről és vámokról volt szó. A kedvezmények

mértékét a vonatkozó adó-, illeték-, és vámtörvények tartalmazták. Nem közbevételi típusú kedvezményként tartalmazta az 1997-es törvény azt a lehetőséget, hogy a közhasznú szervezet polgári szolgálatos személyt alkalmazhattak. Ez a korábban nagyon fontos kedvezmény azonban a hadkötelezettség rendszerének a honvédelemről és a Magyar Honvédségről szóló 2004. évi CV. törvény szerinti átalakulása miatt lényegében megszűnt. Helyette a közérdekű önkéntes tevékenységről szóló 2005. évi LXXXVIII. törvény adott lehetőséget a közhasznú szervezetek számára önkéntesek fogadására.

Az adómentességeket és az adókedvezményeket az adótörvények állapították meg: a célszerű tevékenység mentes volt a társasági adó alól, a vállalkozási tevékenység után pedig társaságiadó-kedvezmény járt a közhasznú szervezeteknek. A magánszemélyek adományai után személyijövedelemadó-kedvezményt, a jogi személyek adományai után pedig társaságiadó-kedvezményt vehettek igénybe az adományozók. A személyi jövedelemadó egy százaléka közhasznú szervezet részére volt felajánlható, a közhasznú szervezet szolgáltatását igénybevevő magánszemélyeket pedig személyijövedelemadó-kedvezmény illette meg.

Az adókedvezmények köre nem csupán már korábban is létező kedvezményeket tartalmazott, hanem – angol minta alapján – egy új típusú adókedvezmény is született. A tartós adományozás a közhasznú szervezet és támogatója által írásban kötött szerződés alapján nyújtott támogatás. A szerződésben az adományozó magán- vagy jogi személy arra vállalt kötelezettséget, hogy a támogatást legalább négy éven keresztül, évente azonos vagy növekvő összegben, ellenszolgáltatás nélkül nyújtja. A tartós adományozás adókedvezménye magasabb volt, mint az eseti adományozásé, ám úgy tűnik, hogy nem volt elég magas, mert a gyakorlatban kevesen éltek vele. A közhasznú szervezetek körén belül a törvény megkülönböztetést alkalmazott: kiemelkedően közhasznúnak tekintette azokat a szervezeteket, melyek törvény vagy törvény felhatalmazása alapján más jogszabály szerint állami szervek vagy helyi önkormányzatok által biztosítandó közfeladatokat láttak el. A kiemelkedően közhasznú szervezeteket többletkedvezmények illették meg.

A közhasznúság nem csupán – a létesítő okiratában vagy a belső szabályzatokban rögzített – korlátok vállalását, hanem a törvényben meghatározott működési és gazdálkodási rend betartását is jelentette. A közhasznú működés szabályai a legfőbb szerv tevékenységére, a belső felügyelet rendjére, a vezető tisztségviselők összeférhetetlenségére, az adománygyűjtés szabályaira és a szervezet politikától való függetlenségére vonatkoztak. A közhasznú gazdálkodás szabályai pedig a profit-felosztás tilalmát, a közfeladat-ellátásra és a pályázatrendszerét, a támogatási lehetőségek nyilvánosságát, a támogatási vagy feladat-ellátási szerződések minimális tartalmát, a vállalkozási, a hitelfelvételi és a befektetési tevékenységet, valamint a nyilvántartások vezetését és a beszámolási kötelezettséget szabályozták.

A közhasznú szervezetekről szóló törvény magánjogi alapelve az önkéntesség volt, mely szerint a közhasznú jogállás nem kötelező, hanem önkéntes vállalkáson alapul. Közjogi jellegű alapelvek voltak az átláthatóság és az elszámoltathatóság, melyek értelmében a közpénzek felhasználásáról a nyilvánosság előtt kell számot adni. Az említett alapelveket a közhasznú támogatások és juttatások nyilvánossága, valamint az általános beszámolási kötelezettség kapcsolja össze. Az utóbbinak megfelelően a közhasznú szervezetek közhasznúsági jelentést kellett készítsenek, ami nyilvános, azaz bárki által megtekinthető volt.

A 2011. évi CLXXV. törvény új kereteket teremt?

Az új törvény célja egy olyan átfogó szabályozás megalkotása volt, mely címének megfelelően több korábbi törvény joganyagának összevonását és újraszabályozását tartalmazza. Az egyesülési jogra vonatkozó szabályozás több szempontból is megváltozott. A

korábbi Alkotmánytól némiképp eltérően az új Alaptörvény az egyesülési jogot a szervezetalakítás és az ahhoz való csatlakozás jogával azonosítja. A civil törvény az egyesülési jog gyakorlásának lehetőségét ugyan szélesen értelmezi, ugyanakkor a civil szervezetek számára formakényszerűt vezetett be. Jelentős változás továbbá, hogy a nem működő, illetve a megszűnt civil szervezeteket törölni rendeli a bírósági nyilvántartásából. Ezt szolgálja a csőd-, a felszámolási-, valamint a végelszámolási eljárás rendelkezéseinek – a gazdasági társaságok analógiájára – civil szervezetekre való alkalmazása is.

A törvény egyfelől korszerű jogi kereteket próbál biztosítani a civil szektor számára, másfelől azonban a korábbi szabályozásnál is korlátozottabb pénzügyi támogatást és kedvezményeket biztosít a civil szervezetek számára. Legfontosabb újdonságként a törvény átalakítja a civil szervezet fogalmát, ezáltal elhatárolja egymástól az állampolgári kezdeményezéseken alapuló szervezeteket az olyan közjogi eredetű szervezetektől, mint amilyenek a köztisztviselők vagy a közalapítványok, ugyanakkor kimerítő felsorolását adja az önszerveződésen alapuló szervezettípusoknak. Kódexszerűen igyekszik szabályozni a civil szervezeti formák létesülésére, működésére, gazdálkodására és megszűnésére vonatkozó szabályokat, valamint rögzíti a civil szervezetekre vonatkozó speciális nyilvántartási szabályokat. Az átláthatóság és a könnyebb alkalmazhatóság érdekében a törvény a civil szervezetek gazdasági életének szabályaival együtt a könyvviteli és beszámolási szabályok is tartalmazza.

A civil törvény megkísérli új tartalommal megtölteni a közhasznúság fogalmát, egyértelmű kereteket szabva a közhasznú tevékenységek, illetve azok végzése számára. Mindezt a szervezeti kör minőségi átalakításával és a tényleges tevékenység alapú minősítéssel kívánja elérni. Ezzel párhuzamosan a törvény – a korábbiakhoz képest fontos újításként – egyfokozatúvá teszi a közhasznú minősítést. Ezt azzal indokolja, hogy a közhasznúság kiüresedése miatt a fokozatok közötti tartalmi eltérések és a kedvezmények körében fennálló különbségek elmosódtak. Az egységes jogértelmezés és jogalkalmazás érdekében a törvény radikálisan újraszabályozza a közhasznú tevékenység célját és a közhasznú jogállás megszerzésének feltételeit.

A civil törvény hatálya a Ptk. alapján létrehozott alapítványokra és egyesületekre, valamint a Ptk-n kívüli szervezettípusokat szabályozó egyéb törvények alapján létrejött más civil szervezetekre terjed ki. Ilyenek többek között a politikai pártok, a szakszervezetek, illetve azok a szervezetek, amelyek az új törvény alapján jöhetnek létre, például a szövetségek. Olyan szervezetekre is hatályos a civil törvény, melyeket a törvény nem nevesít, de Ptk-n kívüli külön törvények szerint az egyesülési jog alapján jönnek létre, mint például a sportegyesületek és sportági szakszövetségek, vagy a biztosító egyesületek, a polgárőr szervezetek, de ide tartoznak az alapcélként vallási tevékenységet végző egyesületek is. Ugyanakkor a közhasznú szervezetekre vonatkozó szabályok tekintetében a civil törvény hatálya valamennyi közhasznú szervezetre kiterjed. Az új törvény szerint olyan szervezetek is közhasznúak lehetnek, melyek nem alapítványok vagy egyesületek, avagy külön törvényben az egyesülési jog alapján létrejött szervezetek, hanem közhasznú státuszukat valamely más törvény rendeli el, például ilyen a Magyar Tudományos Akadémia, avagy közhasznúságról valamely törvény felhatalmazása által maguk dönthetnek, mint például a non-profit gazdasági társaságok és a szociális szövetkezetek.

Új jogintézmény az adományozó szervezet, mely létesítő okiratában alapcélként jelöli meg az adományozást, és amely más civil szervezetek számára nyújtandó adományok szervezésére és kiosztására létesül. Olyan alapítvány vagy egyesület tehát, amely más alapítványok vagy egyesületek részére juttat, vagy szervez adományokat. Ez az új

szervezettípus a jelentősebb vagyonnal rendelkező civil szervezetek kívánságára került be a szabályozásba, és egyelőre nem látható a jogi jelentősége.

A civil törvénynek jelenleg még nincsen elemezhető joggyakorlata, nincs bírósági és ügyészségi esetjoga, ezért rendelkezései nehezen értékelhetők. Annyi azonban elmondható, hogy az új törvény kétségkívül megoldott néhány korábbi problémát, és teremtett néhány jelentős új problémát.

A közhasznúság új szabályai

A közhasznú tevékenység új fogalma lényegesen eltér a korábbi meghatározástól. Az új közhasznúsági jogállás nem a törvényben rögzített tevékenységi listán alapul, hanem a közfeladat fogalmára épül. Minden olyan tevékenység közhasznú, mely a létesítő okiratban (alapszabályban vagy alapító okiratban) megjelölt közfeladat teljesítését szolgálja, és ezzel hozzájárul a társadalom és az egyén közös szükségleteinek kielégítéséhez. Ezzel a jogalkotó tágra nyitotta a közhasznú tevékenységek körét, annak korlátja csupán a közfeladatok véges száma. Közfeladat azonban csak valamely jogszabályban meghatározott állami vagy önkormányzati feladat (tehát nem csupán az önkormányzati törvény alapján kötelezően ellátandó feladat, hanem önkormányzati rendeletben önként vállalt feladat is) lehet, melyet az arra kötelezett állami szerv közérdekből, haszonszerzési cél nélkül, jogszabályban meghatározott követelmények és feltételek mellett végez.

A közhasznú tevékenység nem csupán közvetlenül, hanem közvetve is szolgálhatja egy közfeladat teljesítését. Az új törvény azt nem rögzíti, hogy csak olyan szervezet minősülhet közhasznúnak, mely a közfeladat ellátásáért felelős állami szervvel közszolgáltatási szerződést kötött, de azt kimondja, hogy a közfeladatért felelős állami szerv közszolgáltatási szerződést csak közhasznú minősítéssel rendelkező szervezettel köthet. Ebből az következik, hogy a közhasznú tevékenység nem feltétlenül jelent szerződéses kapcsolatot a közfeladat végzéséért felelős és a közfeladatot ténylegesen elvégző szervezet között, a közfeladat teljesítésének szolgálata szerződésen kívül, önkéntesen is megvalósulhat. Ugyanakkor az új törvény homályban hagyja, hogy a közfeladat teljesítésének közvetett szolgálata jogilag milyen módon igazolható.

A közszolgáltatási szerződés fogalma jelentős újdonság a magyar jogban, mert bár a közszolgáltatás különböző területeit (közoktatás, -művelődés, -egészségügy, gyermekvédelem, szociális terület) szabályozó szaktörvények számos közszolgáltatásra irányuló szerződéstípust szabályoznak, ezek a szabályok nem egységesek. A magyar jogrendszer komoly adóssága az úgynevezett közigazgatási szerződések – röviden közszerződések – általános szabályainak rögzítése. A közszolgáltatási szerződés dogmatikailag – a fejlesztési és a szervezeti közszerződések mellett – csupán egyik fajtája a közjogi és magánjogi felek között létesülő, és a polgári jogi általános szabályaitól eltérő közszerződéseknek. A civil törvény szerint azonban a közszolgáltatási szerződés olyan írásbeli megállapodás, melyet valamely közfeladat ellátásáért felelős állami szerv köt az ellátás egy részére vagy egészére. A közszolgáltatási szerződés tehát bármely közfeladat ellátását biztosító szerződés, mely ráadásul egymást feltételező kapcsolatban áll a közhasznúsággal, hiszen a civil törvény 35. §-a úgy rendelkezik, hogy közszolgáltatási szerződést csak az a szervezet köthet az állammal, illetve az önkormányzattal, amelyik közhasznú, ugyanakkor a közhasznúságnak egyik feltétele a közfeladat teljesítésének a szolgálata, de e feltétel teljesülésének csak egyik formája a közszolgáltatási szerződés.

A civil törvény közhasznúságról szóló VII. fejezete valamennyi közhasznú szervezetre vonatkozik, azaz a civil szervezeteken kívül a gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvény alapján létrejövő nonprofit gazdasági társaságokra, valamint a szövetkezetekről szóló 2006. évi X. törvény szerint létesülő szociális szövetkezetekre.

A civil törvény eltérő meghatározást ad a közhasznú tevékenység, a közhasznú szervezet és a közhasznú minősítés fogalmaira, mivel közhasznú tevékenységet olyan szervezet is végezhet, amely nem rendelkezik közhasznú jogállással. Ha azonban egy szervezet közhasznú minősítést kíván szerezni, akkor annak igazolnia kell (a törvény nem az igazolás vagy a bizonyítás, hanem a bemutatás kifejezést használja), hogy a kérelem benyújtását megelőző két teljes évben megfelelt a közhasznúsági feltételeknek. A közhasznú tevékenységet végző szervezet általánosságban véve akkor szerezheti meg a közhasznú jogállást, ha a szervezet „hozzájárul a társadalom és az egyén közös szükségleteinek kielégítéséhez”, ami a 32. § (3) bekezdése szerint azt jelenti, hogy „az előző évről szóló közhasznúsági melléklet célcsoportra vonatkozó adatai alapján a szervezet szolgáltatásai a szervezet testületi tagjain, munkavállalóin, önkéntesein kívül más személyek számára is hozzáférhetőek”, azaz a szervezet szolgáltatásai gyakorlatilag bárki számára hozzáférhetőek.

A közhasznúsági minősítés megszerzésének feltételei:

Tartalmi feltétel	Magyarázat
Civil szervezet (kivéve a civil társaságot) vagy olyan egyéb szervezet, amelyre vonatkozóan a közhasznú jogállás megszerzését törvény lehetővé teszi	Egyesület (különös formái is, a párt kivételével) alapítvány non-profit gazdasági társaság
Erőforrásai megfelelőek	ha az alábbi három feltételből legalább egynek megfelel a) az átlagos éves bevétele meghaladja az egymillió forintot, vagy b) a két év egybeszámított adózott eredménye (tárgyévi eredménye) nem negatív, vagy c) a személyi jellegű ráfordításai (kiadásai) - a vezető tisztségviselők juttatásainak figyelembevétele nélkül - elérik az összes ráfordítás (kiadás) egynegyedét.
Társadalmi támogatottsága megfelelő	ha az alábbi három feltételből legalább egynek megfelel a) az 1%-os felajánlásokból kiutalt összeg eléri az összes bevétel kettő százalékát (úgy, hogy az államháztartás alrendszeréből folyósított pénzeszközöket nem kell figyelembe venni), vagy b) a közhasznú tevékenység érdekében felmerült költségek, ráfordítások elérik az összes ráfordítás felét a két év átlagában, vagy c) közhasznú tevékenységének ellátását tartósan (két év átlagában) legalább tíz közérdekű önkéntes tevékenységet végző személy segíti.

Formai feltétel	Magyarázat
Létesítő okirata megfelelő	tehát tartalmazza a következőket: a) a folytatott közhasznú tevékenységek felsorolását, illetve annak megjelölését, hogy ezeket a közhasznú tevékenységeket mely közfeladat(ok)hoz kapcsolódóan végzi, továbbá hogy e közfeladat(ok) teljesítését mely jogszabályhely(ek) írja (írják) elő; b) annak leírását, hogy ha tagsággal rendelkezik, nem zárja ki, hogy

	<p>tagjain kívül más is részesülhessen a közhasznú szolgáltatásaiból;</p> <p>c) annak leírását, hogy gazdasági-vállalkozási tevékenységet csak közhasznú vagy a létesítő okiratban meghatározott egyéb céljainak megvalósítása érdekében, a közhasznú célok megvalósítását nem veszélyeztetve végez;</p> <p>d) annak leírását, hogy gazdálkodása során elért eredményét nem osztja fel, azt a létesítő okiratában meghatározott közhasznú tevékenységére fordítja;</p> <p>e) és annak leírását, hogy közvetlen politikai tevékenységet nem folytat, szervezete pártoktól független és azoknak anyagi támogatást nem nyújt.</p>
Legalább két évig tartó megfelelő működés	minden fenti tartalmi feltételnek kimutathatóan a kérelem benyújtásától visszafelé számítva két éven keresztül megfelelt

A közhasznú civil szervezetekre eltérő szabályok vonatkoznak a működésük során. A legfontosabb különbségeket az alábbi táblázat foglalja össze.

Közhasznú civil szervezet	Nem közhasznú civil szervezet
Legfőbb szerv (ha több tagból áll) és az ügyintéző szerv ülései nyilvánosak.	Nem előírás a nyilvánosság.
<p>A létesítő okirat tartalmazza:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ülésezés gyakoriságára, nyilvánosságra, határozatképességre, határozathozatal módjára, • ha a felügyelő szerv létrehozása kötelező, annak létrehozására, működésére, hatáskörére, • vezető tisztségviselők összeférhetlenségére, • az éves beszámoló jóváhagyására vonatkozó szabályokat. <p>A létesítő okirat vagy más belső szabályzat rendelkezik:</p> <ul style="list-style-type: none"> • olyan nyilvántartás vezetéséről, amelyből a döntések tartalma, időpontja, hatálya, a döntést támogatók és ellenzők számaránya megállapítható, • a döntéseknek az érintettekkel való közlési, és egyébként a döntések nyilvánosságra hozatali módjáról, • a közhasznú szervezet működésével kapcsolatosan keletkezett iratokba való betekintés rendjéről, • a közhasznú szervezet működésének, szolgáltatása igénybevétele módjának, beszámoló közlésének nyilvánosságáról. 	Nem előírás a létesítő okirat tartalmának ilyen meghatározása.
Az egy tagból álló legfőbb szerv esetében különböző kötelezően előírt nyilvánossági és döntéshozatali szabályok betartása és létesítő okiratban történő kötelező megjelenítése.	
Összeférhetlenségi szabályok a felügyelő szerv, és a könyvvizsgáló vonatkozásában.	Nincs ilyen előírás.
Összeférhetlenségi szabályok a vezető tisztségviselő vonatkozásában bizonyos határozathozatalok kapcsán.	
<p>A vezető tisztségviselőre vonatkozó szigorúbb szabályok:</p> <p>A közhasznú szervezet megszűnését követő három évig nem lehet más közhasznú szervezet vezető tisztségviselője az a személy, aki korábban olyan közhasznú szervezet vezető tisztségviselője volt - annak megszűnését megelőző két évben legalább egy évig -,</p> <ul style="list-style-type: none"> • amely jogutód nélkül szűnt meg úgy, hogy az állami adó- és vámhatóságnál nyilvántartott adó- és vámtartozását nem egyenlítette ki, • amellyel szemben az állami adó- és vámhatóság jelentős összegű 	Nincs ilyen előírás.

<p>adóhiányt tárt fel,</p> <ul style="list-style-type: none"> • amellyel szemben az állami adó- és vámhatóság üzletlezárás intézkedést alkalmazott, vagy üzletlezárást helyettesítő bírságot szabott ki, • amelynek adószámát az állami adó- és vámhatóság az adózás rendjéről szóló törvény szerint felfüggesztette, illetőleg törölte. 	
<p>Ötmillió forintos éves bevétel felett a vezető szervtől elkülönült felügyelő szerv létrehozása kötelező, amelyik ellenőrzi a törvényes működést és indítványára 30 napos határidőn belül a legfőbb szerv összehívása is kötelező.</p>	Nincs ilyen előírás.
<p>Eredményét köteles a létesítő okiratban meghatározott közhasznú célra fordítani, azt nem oszthatja fel.</p>	
<p>A vezető tisztségviselőt, a támogatót, az önkéntest, valamint e személyek közeli hozzátartozóját cél szerinti juttatásban nem részesítheti.</p>	
<p>Váltót, illetve más hitelviszonyt megtestesítő értékpapírt nem bocsáthat ki.</p>	<p>Csak olyan módon vehet fel hitelt és vállalhat kötelezettséget, amely nem veszélyezteti az alapcél szerinti tevékenységének ellátását és működésének fenntartását.</p>
<p>Gazdasági-vállalkozási tevékenységének fejlesztéséhez közhasznú tevékenységét veszélyeztető mértékű hitelt nem vehet fel.</p>	<p>A beszámolót a honlapon közzé kell tenni és letétbe kell helyezni</p>
<p>Beszámolójába bárki betekinthat. A beszámolót a honlapon közzé kell tenni és letétbe kell helyezni.</p>	<p>A beszámolót a honlapon közzé kell tenni és letétbe kell helyezni</p>

Miért érdemes közhasznú jogállást szerezni? Arányban állnak-e a megnövelt adminisztratív terhekkel és pénzügyi-gazdasági átláthatósággal? A közhasznúsághoz, mint minősítéshez, mint jogintézményhez a következő egyértelmű előnyök társulnak:

- közszolgáltatási szerződést csak közhasznú szervezet köthet;
- a közhasznú szervezet számára juttatott adományok értéke a társasági adót bizonyos mértékben csökkenti (egészen pontosan az adomány értékének 20%-ával, tartós adományozás esetén további 20%-kal – tehát összesen 40%-kal, illetve a Magyar Kármentő Alap és a Nemzeti Kulturális Alap támogatása esetén 50%-kal).

Hogyan vált az Ectv.a gyakorlatban?

2013 júniusában folyt a felmérés, miként vált be az új civil szabályozás, azaz az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló 2011. évi CLXXV. törvény (Ectv.) és a kapcsolódó végrehajtási rendeletek. Másfél év gyakorlata alapján, ide értve a jogszabályok elfogadását megelőző javaslatok figyelembe vételét, kérdőíves felmérést ügyészségek és bíróságok munkatársainál is, civil szervezeti találkozókat és műhelymunkát, a bevont 250 civil szervezet véleménye alapján, kifejezetten civil szervezeti szempontból értékelték a jogalkalmazást. Megfelelő indoklással kidolgozták a szükséges módosítási javaslatokat is, hiszen az *Ökotárs Alapítvány* Civil-Társ programja keretében több mint 10 éve kíséri figyelemmel a hazai civil szektor jogi-szabályozási környezetének fejlődését, és tesz jobbitó szándékú javaslatokat a fejlesztésre.

A jogszabályok (az Ectv. és a civil szervezetek bírósági nyilvántartásáról és az ezzel összefüggő eljárási szabályokról szóló 2011. évi CLXXXI. törvény (Cnytv.)) tervezetei előkészítő folyamatainak értékelését illetően előremutató volt, hogy a civil szervezetek köréből is verbuvált szakértőket a kormány, bevonva a szektor képviselőit a tervezet tartalmi elemek kialakításába. Ezt a jó gyakorlatot azonban nem folytatta a tervezet különböző szövegváltozatainál.

A gyakorlat alapján is teljes egészében átgondolandó jogintézmény a közhasznúság és a támogatási rendszer. Továbbá olyan gyakorlati problémákra derült fény, amelyek nem kevés szervezet mindennapi életét teszik nehezebbé, és komoly jogalkotási átgondolatlanságból származnak, gondoljunk csak a szövetség fogalmának egy év alatt háromszori módosítására, és arra, hogy a statisztikai besorolás megváltozása miatt több szervezet pályázati lehetősége szűnt meg.

- a.) **A közhasznúság célja és fogalma:** a külföldi példák alapján a hazai szabályalkotók nem értik, hogy olyan társadalmilag hasznos formáról van szó, amelyben az állam és a civilek is nyerne, ha egy társadalmi feladatot civilek valósítanak meg, mert így tehermentesítik az államot. Ehhez viszont olyan szabadon felhasználható forrásokra van szüksége a szervezeteknek, amihez normatív módon jutnak hozzá (pl. adományok után igénybe vehető adókedvezmények), azaz nem működési támogatás, nem programmegvalósító pályázat, hanem a jogi normák közé épített olyan mechanizmus, ami komolyra teszi, megfelelően pozicionálja a közhasznúságot. A hatályos közhasznúsági szabályozástól általános rémület fogta el a civil szervezetek képviselőit és a civil szervezetekkel foglalkozó szakembereket, pedig valójában a minősítés megszerzése majdnem olyan könnyű, mint eddig volt. Az alapító okiratban/alapszabályban megjelenítendő tartalmi és a formai feltételeknek való megfelelés nem vált nehezebbé. Az erőforrások és a társadalmi támogatottság két feltételcsoportjából egy-egy feltétel teljesítése ugyan több komolyságot mutat a korábbi – tevékenységválasztó – módszerhez képest, ám egy valódi, működő szervezetnek ez nem jelenthet. Ha pedig a szervezetek zöme megfelel a minősítésnek, akkor mi is a célja. A hatályos szabályok fontos eleme, hogy a közhasznú minősítés csak a közhasznú tevékenység bizonyos ideig tartó végzését követően szerezhető meg, ami egyértelműen a kitűzött cél (a minőség) irányába mutató tényező. Két évig közhasznú tevékenységet kell végezni (minősítés nélkül) és ezáltal kell bebizonyítani a szervezetnek, hogy a tevékenysége a valóságban is a „köz hasznára” volt. A valós közhasznú tevékenység bizonyítása abból áll, hogy a szervezet leírja a tevékenységet és kiválasztja az erőforrások és a társadalmi támogatottság három-három feltétele közül azt, amelyiknek megfelel, másrészt a közhasznú tevékenység végzését a létesítő okiratba foglalva, jogszabályi hivatkozással kell ellátni. Ez azt jelenti, hogy annak a szervezetnek, amelyik közhasznú minősítést óhajt szerezni, létesítő okiratát úgy kell elkészítenie/módosítania, hogy abban szerepeljen a közhasznú tevékenység és az annak alapját adó közfeladat jogszabályi hivatkozásának megjelölése. Feltehető a kérdés, hogy valóban csak az állami/önkormányzati feladat ellátása tekinthető-e közhasznúnak (a szó szoros értelmében), de az mindenképpen biztos, hogy egységes hazai közfeladat-ellátási lista hiányában az új előírás komoly kihívások elé állítja a szervezeteket.
- b.) **A közhasznú jogállás előnyei:** közszolgáltatási szerződést csak közhasznú szervezet köthet, továbbá a közhasznú szervezet számára juttatott adományok értéke a társasági adót csökkenti (az adomány értékének 20%-ával, tartós adományozás esetén további 20%-kal, tehát összesen 40%-kal). Ezért nem igazán éri meg – adminisztratív szempontból nagy erőket lekötő és Civil Információs Portálon való késedelmes vagy hibás közzététel szankciója az *ipso iure státuszvesztés* – ez a jogállás. Ráadásul egyébként közhasznú tevékenységet minősítés nélkül is végezhet egy szervezet.
- c.) **A NEA átalakított szerepe:** a támogatási rendszer működésének átalakítását a civil szervezetek jelentős része már régóta javasolta. Ma hazánkban – a finanszírozást illetően – alapvetően két felfogás érvényesül a civil szervezetek körében: az egyik

egyért az állam szerepének csökkentésével, a másik viszont elvárja az államtól a finanszírozást (adott esetben nem is a tevékenységére, hanem pusztán civil szervezeti státuszára hivatkozva). Bármelyik álláspontot is vallja valaki, abban egyetért, hogy a szektor számára kardinális kérdés az állami támogatásokhoz való hozzáférés lehetősége. Az Ectv. sem oldotta meg a problémát, sőt, talán a támogatásokkal kapcsolatban mélyített is rajta). Másrészt megőrizte a közhasznúság és a támogatási rendszer összekötését. A támogatási rendszert több ponton is reformra érett, de azt az Ectv. és a hozzá kapcsolódó miniszteri rendelet (5/2012. (II. 16.) KIM rendelet a Nemzeti Együttműködési Alappal kapcsolatos egyes kérdésekről) elmulasztott: ilyen a formai feltételek és az ellenőrzés rendszere. A NEA nem szakított az NCA korábbi adminisztratív és túlzottan bürokratikus formai feltételein és az ellenőrzés ugyanilyen rendszerén. Bár 2013. január 1-től például kikerült a pályázati hiánypótlás jogintézménye, de a döntéshozatal központosított, így nagyobb a politikai befolyásolás lehetősége is, a miniszter saját keretének 10%-a magas.

- d.) **Mit jelent a gazdálkodás:** a jogalkotó az eddigieknél élesebb határvonalat húzott a gazdasági célokra alapított gazdasági társaságok és a nem gazdasági vagy nem elsődlegesen gazdasági célokra alapított civil szervezetek között. A törvény hatályba lépésétől az alapcél mellett gazdasági-vállalkozási tevékenységet végző szervezeteknek be kell tartania a jelenleg 60%-os szabályt. Viták, elméleti megközelítések már a civil társaság megszületése előtt voltak azzal kapcsolatban, hogy mennyi értelme van ennek a szervezettípusnak, főként úgy, hogy az a polgári jogi társaság egy változata. Ám az új Ptk-ban (2013. évi V. törvény) már nem szerepel. További kérdés, hogy a gyakorlat hogyan kezeli majd azokat a jogvitákat, amelyekben civil társaság lesz az érintett. A civil társaság nem gazdálkodik a Ptk. alapján, viszont hogyan tudja majd a bíró elválasztani a polgári jogi társaságot a civil társaságtól egy (szóbeli szerződés alapján létrejött) olyan jogviszonyban, amelyben a felek gazdálkodtak ugyan, de – szándéktól függően – ajándékozási jogviszonyokat hoztak létre vagy közös gazdálkodással kezelték az adott helyzetet. További gond, hogy az új PTK nem minden tekintetben koherens az Ectv. szabályaival. az Ectv. gazdasági-vállalkozási tevékenységgel kapcsolatban két szabályt határoz meg: azt, hogy a szervezetek nem alapíthatók elsődlegesen ilyen tevékenység végzésére, és meghatározza azt, hogy mit jelent az, hogy elsődlegesen (a már említett 60 %-os szabály). Az új Ptk. 3:379. § (1) bekezdése szerint viszont alapítvány nem alapítható gazdasági tevékenység folytatására. Ugyanezen § (2) bekezdése ugyan rendelkezik arról, hogy az alapítvány „az alapítványi cél megvalósításával közvetlenül összefüggő gazdasági tevékenység végzésére jogosult”. Mindkét szabály ellentétes az Ectv. szabályaival, hiszen az Ectv. csak az elsődleges gazdaság-vállalkozási tevékenységet célzó alapítást zárja ki, viszont a gazdasági-vállalkozási tevékenység teljes mértékben elszakadhat az alapítványi céltól (tehát annak ellenére gyárthat csavart a szervezet, hogy alapítványi célja a környezetvédelem, ha a csavargyártásból származó éves bevételei nem haladják meg az összes bevételeinek 60%-át). A Ptk. 3:63. § (2) és (3) bekezdései ugyanígy szabályozzák az egyesületet. Megint más kérdés, hogy az új Ptk. nem határozza meg a gazdasági tevékenység fogalmát, azt a bíróságra és más jogalkalmazókra bízta.
- e.) **A törvényes működés kontrolja:** az ügyészség teljes egészében kikerül a törvényesség biztosításának alanyai közül, az új Ptk. valamennyi jogi személy esetében a bíróságokra testálja. Ám az Ectv. törvényességi ellenőrzési jogkört biztosít az ügyészségnek, ami csupán arra ad lehetőséget, hogy az ügyészség a vélt vagy valós törvénytelenességgel kapcsolatban a bíróság eljárását kezdeményezze. Ez a jog viszont csak az ügyészséget illeti meg, szemben az új Ptk. felfogásával, amely felügyeleti (és

nem ellenőrzési) jogot biztosít a bíróságnak (ami az ellenőrzésnél jóval szélesebb jogokat jelent).

- f.) **A szövetség:** az Ectv. egy módosításával a jogalkotó teljesen új helyzetet teremtett, amennyiben a szövetségnek csak egyesület vagy alapítvány tagja lehet. Ez pedig nem kevesebbet jelent, hogy teljes a jogbizonytalanság, mivel jelenleg három „szövetség” elnevezésű szervezet létezik a magyar jogban, melyek közül az egyik formájában egyesület, csak nevében szövetség, a másik formájában és nevében is szövetség, de a korábban hatályos törvény alapján még magánszemélyek is a tagjai (és bármilyen jogi személy), és a hatályos törvény alapján létező, egyesületekből és alapítványokból álló szövetség. Tekintettel arra, hogy a jogalkotó nem alkotott átmeneti szabályokat a különböző szövetségeként működő szervezetekkel kapcsolatban, valamennyiről kijelenthető, hogy jogszerűen létezik és működik, aminek az a következménye, hogy a gyakorlat alakítói ebben az esetben (KSH, pályázató) képtelenek igazodni a bizonytalan jogi környezethez.

Az Ökotárs Alapítvány kutatása eredményeként, több javaslat is megfogalmazódott.

- a.) a joganyag tisztítása, egyértelművé tétele. Különösen indokolt lenne az összes szervezeti típus, forma meghatározására. A formakényszert az Ectv. bevezette, ugyanakkor nem minden – egyesülési jogból levezetett, egyesület altípusának tekintett – civil szervezeti forma (pl. szakszervezet) fogalmi definícióját tartalmazza a törvény, ezt pótolni kellene, egyben összehangolva a más törvényekkel (ld. a szövetségre vonatkozó kérdést). Az Ectv. a civil szervezetek közös szabályairól és a közhasznúságról, illetve a támogatásokról szóló törvény, ugyanakkor több szabályt a közhasznú nonprofit gazdasági társaságokra, illetve a civil társaságokra is alkalmazni rendel (többek között maga a civil szervezet fogalma is tartalmazza a civil társaságot, nagyon sok kivétellel), miközben az egyesülési alapjog kifejtését is megtaláljuk a törvényben. El kellene tehát világosan dönteni, hogy az Ectv-nek mi a szabályozási tárgya.
- b.) Bár bizonyos gazdasági társaságok non-profit módon gazdálkodnak, nem jelenti, hogy civil szerveződések, mert gazdasági érdekeket jelenítenek meg. Éppen ezért közhasznúságuk megkérdőjelezhető, tehát a non-profit gazdasági társaságokat ki kell venni a közhasznú szervezetek köréből, kivéve a kizárólag magánszemélyek tulajdonában álló – és így a civil szervezet definíciójához közelebb álló – non-profit gt-eket.
- c.) a civil társaság (a magánjog szerint egy szerződés, nem szervezet, nem vagyontömeg) és a polgári jogi társaság elválasztása, külön szabályok megalkotása. Például, legyen alapszabály-minta, (az elektronikus rendszer meglétét feltételezi), miszerint három személy által létrehozható olyan szervezet, amelyet a bíróság nyilvántartásba vesz egyszerűsített eljárásban, gazdálkodása limitált (legfeljebb 1 millió forint éves bevételig működhet ebben a formában) -- ha ezt átlépi, a következő évben kötelező egyesületté alakulnia, megfelelő átalakulási szabályok alapján; egyszerűbb adminisztratív tevékenységet valósít meg (összevont bevallások, egyszeres könyvvitel útján stb.) és nem végezhet gazdasági-vállalkozási, csak alapcél szerinti tevékenységet.
- d.) Az új Ptk. a cél „megvalósításához” és nem a cél megvalósításának „megkezdéséhez” szükséges vagyont rendeli biztosítani az alapító részéről. A cél megvalósítására rendelt vagyon a mai gazdasági helyzetben elvárhatatlan követelmény, a megkezdéshez szükséges vagyont kellene előírni, ahogy eddig. Az alapítványi formán belüli lehetőségként javasoljuk külön szabályozni a közcélú („tőkésített”)

alapítványokat, egyúttal ösztönző rendszert is helyezve létrejöttük mellé. Ennek lényege, hogy amennyiben az alapító az alapító okiratban kötelezettséget vállal egy bizonyos – minimálisan meghatározandó, és akár több év alatt összegyűjtendő – összeg tőkealként való befektetésére (azaz a vagyon megőrzésére és gyarapítására), és annak jövedelmét adományként évente a kedvezményezettekhez juttatja, akkor az alapítvány speciális kedvezményekben részesül. Mindehhez a tőke védelmére kiépített garanciális szabályok kialakítására is szükség van, valamint a már működő alapítványok közcélú alapítvánnyá válásának átmeneti rendelkezéseire.

- e.) A hatályos Ptk. tartalmazza az egyesületeknél a közgyűlés kötelező összehívását, az elektronikus ülésezés alapvető szabályait is. Annak ellenére, hogy a diszpozitív szabályok rendkívüli mértékű eltérést engednek, ilyen fontos kérdésekben legalább irányadó szabályozásra mindenképpen szükség lenne. Az elnökség limitálása három főben – a Ptk. jelentős diszpozitivitása ellenére is – olyan probléma, ami a gyakorlati életben a bírói és a szervezeti eltérő jogértelmezések miatt jelentős nehézségeket okozhat. Ennek kiszűrése érdekében a legalább szó és a páratlan számú kitétel közbeiktatásával lehet finomítani, és megakadályozni az eltérő jogértelmezést, működésképtelen elnökségek létrehozását. Indokolatlan az egyesületek vezető tisztségviselőit a gazdasági társaságokénál szigorúbban kezelni a felelősség kérdését illetően.
- f.) Fontos, hogy a közhasznú minősítést csak bizonyos szervezetek szerezhessék meg: pl. bizonyos tevékenységet vagy célt megjelölő szervezetek, ebben pedig egyértelműen a szélesebb közösség (nemcsak az önkormányzat, az állam) hasznát is vizsgálni kell. A közhasznú minősítés megszerzéséhez a szervezetnek bizonyítania kell alkalmasságát korábbi tevékenysége bemutatásával. A közhasznú tevékenység definíciójának javasolt elemei: i) a (valamilyen egyedileg azonosítható) közösség (célcsoport) hasznára végzett tevékenység; ii) állami vagy önkormányzati tevékenység ellátása, amely normatív felsorolásból választható; iii) a tevékenységhez tartozó indikátorok (évente, a beszámolóban megjelölt) folyamatos teljesítése.
- g.) A minősített szervezetek kedvezményeket élveznek. A közhasznú minősítést megszerző civil szervezetek tevékenységükről a minősítés megszerzését megelőzően megjelölt mutatók/indikátorok mentén elszámoltathatóak. Az indikátorok lehetnek normatívan meghatározottak, számszerűsíthetők, de tevékenységenként eltérőek lehetnek. A minimumfeltételek szintén normatívan meghatározottak és tevékenységenként eltérőek (az indikátorok a célcsoporttal, a tevékenység eredményével és a közösségi támogatottsággal kapcsolatosak). Az indikátorok teljesítését a szervezetnek időről-időre igazolnia kell. A közhasznú minősítéssel rendelkező szervezetek szigorú gazdasági elszámoltathatósági és átláthatósági feltételeknek felelnek meg, a tisztségviselőkre és tagokra pedig a nem közhasznú civileknél szigorúbb összeférhetlenségi szabályok vonatkoznak. A közhasznú minősítéssel rendelkező szervezetek bizonyítják, hogy tevékenységük nagyobb részében, folyamatosan és rendszeresen közhasznú tevékenységet látnak el (alaptevékenységük egyben közhasznú tevékenységük is, kisebb részben közhasznú tevékenységükhöz köthető gazdasági-vállalkozási tevékenységet látnak el). A közhasznú minősítést (két)évente megújítják a szervezetek vagy ezt az ún. „Charity Commission vizsgálja. A brit modell szerint, a szervezet szabadon írja le tevékenységét a létesítő okiratában, majd a közhasznúság iránti kérelemben megjelöli, hogy milyen számszerű mutatókkal (indikátorokkal) kívánja mérni (mérteni) a közhasznúságát (pl. az általa elért, kiszolgált emberek száma). A szervezetek maguk által vállalt és bevallott indikátorait egy bizottság ellenőrzi. A Bizottságnak joga van a vállalások elutasítására is. Az elfogadott indikátorokat a szervezetek évente teljesítik:

ha ez csak részlegesen sikerül, akkor egy sávós rendszer szerint csökkentett kedvezmények illetik meg. A bizottság összetétele: választott delegáltakból álló, független testület, amelybe bármelyik civil szervezet jelölhet. A Bizottság működési költsége a közhasznú szervezetek bevételeinek 0,5%-ból képeződik, melyet minden évben „adóként” fizetnek be a javára.

- h.)** A közhasznú szervezetek esetében a legfőbb szervi ülés jegyzőkönyveinek nyilvánosságra hozatala (zárt ülésen elhangzottak kivételével) szükséges, méghozzá az elektronikus rendszerben a hiteles jegyzőkönyv beszkenelt változatának 30 napon belüli beküldésével, a nem elektronikus, offline rendszerben pedig az Országos Bírósági Hivatal részére történő eljuttatással. A közhasznúság évente elveszithető a formások be nem tartásával (mivel ezek alapján törvényellenes működésűnek minősíthetők a szervezetek). A legfőbb szervi ülés jegyzőkönyvei beküldésének elmulasztása, a beszámoló beküldésének elmulasztása vagy nem megfelelő kitöltése, valótlan adatok szolgáltatása automatikus státuszvesztést eredményez. Felesleges minden közhasznú szervezet számára (bevételemnagyságtól függetlenül) a kettős könyvvitel kötelezővé tétele, a hatályos számviteli szabályok előírásai elegendők lennének.
- i.)** A valódi közhasznú tevékenység végzésére a szervezetek részére sokkal inkább megfelelő motiváció volna a jelenleg hatályos, közhasznú szervezetek részére igénybe vehető kedvezményekhez képest. Ennek két eleme a civil szervezeteket és az adományozókat/támogatókat ösztönző kedvezmények. (A civileknek szóló: adókedvezmények, pl. társasági adókedvezmény vagy a befektetéseik után járó kamatadó-kedvezmény; foglalkoztatási kedvezmények, pl. a közhasznú szervezetek által foglalkoztatott személyek élömunka-terheinek csökkentése (radikális járulékcsökkentés); adminisztratív kedvezmények, pl. hitelfelvétel könnyítése, engedélyköteles tevékenység esetében egyszerűsített engedélyezési eljárás. A támogatókat ösztönző kedvezmények az adományok után járó kedvezmények, pl. a magánszemélyek vagy a cégek adományai után járó jelentős személyi jövedelemadó vagy társasági adó-kedvezmény (összeférhetetlenségi szabályok alkalmazásával). A kedvezmények mértéke a teljesített indikátorok függvénye, azaz valamennyi kedvezmény igénybevétele csak akkor lehetséges, ha az indikátorokat a szervezet teljes egészében teljesíti.
- j.)** Az Ectv. írja elő, hogy közhasznú minősítést pályázati feltételként követelni csak törvényben vagy más jogszabályban lehet.
- k.)** A NEA teljes átalakítása az állami elfoglaltság kizárásával. Az állami támogatást a korábbihoz hasonlóan, valamilyen pénzügyi automatizmushoz kellene kapcsolni (szja 1%-a alapján összegyűlt összeghez). A pályázati támogatás - akármennyire is célul tűzte azt a jogalkotó – nem lett egyszerűbb adminisztratív szempontból. Az ellenőrzés továbbra is dokumentumalapú, a monitoring nem jelenik meg az ellenőrzés körében. Ezért néhány miniszteri rendeleti szintű szabály megváltoztatása kell.

Önkéntes munka

Non-profit Kutatócsoport (2005) adatai alapján 2004-ben a 14 éven felüli lakosság 40 %-a (mintegy 3,5 millió fő) végzett önkéntes munkát. Az életkoruk egyre alacsonyabb

–középiskolások

–idős emberek körében ritkább

–31– 40 éves korosztályba tartozók a legaktívabbak, közülük inkább a férfiak önkénteskednek (a nők jobb adományozók).

Milyen célból végeznek önkéntes munkát?

- lakóhelyi, települési segítségnyújtás (68 %),
- hivatalos ügy elintézése (41 %),
- szociális, egészségügyi, művelődési területen tevékenykedő szervezetek segítése (21 %)
- gyermekek számára nyújtanak támogatást (22 %).
- fogyatékosokat támogatók (12%)
- idős emberek számára végzett önkéntes tevékenység (12 %) is.
- A romák, szenvedélybetegek, más kisebbségek támogatottsága alacsony

Az önkéntes munka sokszínű tevékenység, amelyet nehéz kategóriákba sorolni

- a.) az új típusú önkéntesség (tudás megszerzésére, a szabadidő hasznos eltöltésére, az önismeret fejlesztésére szolgáló tevékenység)
- b.) a régi típusú önkéntesség (a hagyományos polgári értékekhez, szolidaritáshoz, családi indíttatáshoz, vallásos háttérhez köthető). Nemzetközi kutatások adatai szerint a fiatalok tudásszerzésre törekvő önkéntessége növekszik, míg a hagyományos önkéntesek száma csökken.

Európa Tanács egyezménye (2000) a hosszabb ideig külföldön önkéntes munkát, szolgálatot végző fiatalokról

● 9 ország írta alá/ratifikálta, pl. Belgium, Egyesült Királyság, Franciaország, Luxemburg – Mo. nem

- Felépítése: Egyezmény + Önkéntes szerződési minta + Önkéntes igazolvány minta
- Alapelvek, célok: a külföldön más fiatalokkal együtt végzett munka a polgári életre nevelés egyik eszköze az ifjúság számára, amelyet a kormányoknak támogatni kell
- A szolidaritás és az európai értékrend erősítését szolgálja
- Hozzájárul a kultúrák közti érintkezéshez, javítja a toleranciát
- Az érintett saját döntésén alapszik a fizetés nélkül végzett munka

● **Önkéntes:** az, aki

- jogszerűen tartózkodik a részes állam területén 3-12 hónapon keresztül
 - ott önkéntes szolgálatot végez,
 - a küldő vagy a fogadó szervezet tagjaként vagy azzal együttműködve (szerződéses viszony a mintaszerződés szerint, amelyben rögzíteni kell a megfelelő zsebpénzt)
 - ellenszolgáltatás nélkül
 - a szolgálat megkezdésekor 18-25 év közötti
 - A küldő szervezettől rendelkezik egészségügyi alkalmassági igazolással (indulás előtti 3 hónapon belül)
 - Tájékoztatták a célországbeli viszonyokról, körülményekről (küldő/fogadó szervezet tréningje)
 - Joga van az ellátáshoz és étkezéshez a fogadó szervezetnél
 - Nyelvi képzést vagy felkészítést kap
 - Heti egy teljes pihenőnap, amely havonta az általa meghatározott napra essen
 - Egészség-és balesetbiztosítás
 - Önkéntes igazolvány birtokában a teljes szolgálati időben
- Mindezt a fogadó állam jogszabályai szerint biztosítják számára.

● **Küldő/fogadó szervezet**

- Non-profit civil szervezet, amely közhasznú (társadalom, demokrácia fejlesztése),
 - Ifjúsági szervezet,
 - Helyi önkormányzati szervezet, vagy
 - Önkéntesekkel projektet megvalósító egyéb szervezet
- Ha az önkéntes szolgáltatás megvalósításához állami/önkormányzati vagy magán-adományokat használ fel, az nem zavarja meg a fogalmat, de a szolgálat nem

termelhet/szerezhet profitot, közvetlen sem (pl. önkéntes ösztöndíjat kapna a profitszerző munkához).

●Részes állam összehangoló szerve: elismeri a küldő/fogadó szervezeteket, a többi állam kijelölt összehangoló szervével együttműködik, felügyeli az önkéntes szolgálatokat.

Önkéntes igazolvány mintája:

- Family name
- First name
- Date of birth (day/month/year)
- Place of birth
- Resident in
- Citizen of
- Name and type of receiving organisation
- Type of activity
- Length of activity from to
- Field of activity
- Certificate (s) received during the programme as appended
- Programme consisted of the following activities (please give detailed information)
- Exceptions/journeys abroad
- Date: Signature: Position : Stamp:

Hazai szabályozás: 2005. évi LXXXVIII. tv. a közérdekű önkéntes tevékenységről

- Alapelvek: a társadalom tagjainak szolidaritásának erősítése, öntevékenység fejlesztése, a személyeknek és közösségeiknek más vagy mások javára, ellenszolgáltatás nélküli önkéntes tevékenység, jelentős társadalmi erőforrás a közcélok elérése érdekében, kedvezmények és garanciák biztosításával ösztönözni az állampolgárok és szervezeteik részvételét a társadalom előtt álló feladatok megoldásában, a közcélok elérésében
- a leglényegesebb vonatkozásokban a munkavállalóéhoz hasonló védelem (munkajogi háttérszabályok)
- az önkéntes által kapott, költségtérítés-jellegű juttatások adó- és járulékmentes
- az alanyi és az ellátható tevékenységi kör pontos meghatározásával és az ellenőrzés feltételeinek megteremtésével minimalizálni a visszaélés lehetőségét
- az önkéntes szerződésre, a szerződésszegésre, a törvényes képviselő közreműködésére, az önkéntes jogviszonnyal kapcsolatos jogok gyakorlására és a kötelezettségek teljesítésére, valamint a kárviselésre és a kártérítésre a Polgári Törvénykönyv szabályait kell alkalmazni – ha e törvény mást nem mond
- hatálya nem terjed ki: az önkéntes veradásra, az önkéntes, illetve létesítményi tűzoltóként végzett tevékenységre, a polgári természetörként végzett tevékenységre, a személy a tevékenységet maga vagy a Polgári Törvénykönyv szerinti közeli hozzátartozója javára végzi, a tevékenység jogszabályi kötelezésen, jogerős bírósági határozaton, illetve hatósági kötelezésen alapul, a felek úgy állapodnak meg, hogy azt más jogviszony keretében végzik (pl. polgári jogi jogviszonyban, társadalmi szervezet, illetve egyház tagjaként, kuratóriumi tagként vagy egyházi személyként)
- önkéntes: 10. életévét betöltötte, elláthat minden olyan tevékenységet, amelyre vonatkozóan megfelel a jogszabályokban meghatározott képesítési, egészségügyi, nyilvántartásba vételi és egyéb feltételeknek, 10-18 éves kor közötti nem veszélyeztetési egészségét, fejlődését és tankötelezettségének teljesítését, a fogadó szervezettel nem végez más jogviszonyban ellenszolgáltatás fejében munkát, tanulóként nem a saját közoktatási intézményében, kollégiumában végez önkéntes munkát, kivéve, a közoktatási intézmény által szervezett és a tanulói jogviszonnyal, kollégiumi tagsági viszonyal összefüggő kötelezettséget nem érintő táboroztatási tevékenységet, egyéb

közösségi programokat, 16 éves kor felett végezhet külföldön önkéntes munkát, 18 éves kor fölött végezhet csak 20 óra és 6 óra között munkát

- önkéntes munkaideje: 16 éves kör alatt a közérdekű önkéntes tevékenységre fordítható idő nem haladhatja meg tanítási szünet ideje alatt a napi 3 órát és a heti 12 órát, tanítási időben a heti 6 órát/tanítási napon a napi 2 órát, tanítási napon kívül a napi 3 órát, 16-18 éves kor között a közérdekű önkéntes tevékenységre fordítható idő nem haladhatja meg a napi 4,5 órát és a heti 18 órát, 18 év alatt legalább tizennégy óra pihenőidőt kell biztosítani 2 munkanap között,
- az önkéntes által az önkéntes jogviszonnyal összefüggésben harmadik személynek okozott kárért a fogadó szervezet felel. Ha a kárt az önkéntes felróható magatartása okozta, - az önkéntes szerződés eltérő rendelkezése hiányában - a fogadó szervezet az önkéntestől követelheti kárának megtérítését.
- Fogadó szervezet: a helyi önkormányzat, társulása, az általa biztosított közszolgáltatások és katasztrófavédelmi feladatai körében; kisebbségi önkormányzat a jogszabályban meghatározott közfeladatai körében; a költségvetési szerv az alaptevékenysége körében; közhasznú szervezet a közhasznú és a működésével összefüggő tevékenysége körében; egyházi jogi személy a hitéleti, a közcélú és a működésével összefüggő tevékenysége körében;-- *Ezek építési engedély-köteles munkáihoz is!!* Továbbá fogadó szervezet lehet a jogszabályban meghatározott közszolgáltatást végző jogi személy, ha szociális, gyermekjóléti, gyermekvédelmi szolgáltató, illetve intézmény, egészségügyi szolgáltató, közoktatási intézmény, felsőoktatási intézmény, muzeális intézmény, könyvtár, levéltár, közművelődési intézmény, a nem jogi személy fogadó intézmény fenntartója a fogadó intézmény közszolgáltatásai körében. *A kötelezően előírt feladat-ellátási létszámon felül alkalmazhat önkéntest!*
- Ha jogszabály előírja, a fogadó szervezet az általa nyújtott szolgáltatás során okozott kár megtérítésére felelősségbiztosítási szerződést köt, amely az önkéntes által okozott kár megtérítésére is kiterjed,
- A fogadó szervezet jutalmat fizethet, ha éves összege nem haladja meg a kötelező legkisebb munkabér mindenkori havi összegének 20%-át, az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzés feltételeit biztosítani, tevékenység ellátásához szükséges tájékoztatást megadni és 18 év alattiaknak folyamatos felügyeletet, juttatást adhat az önkéntesnek (bért, ellenszolgáltatást nem), munkaruházat, védőfelszerelés és -anyag, a szükséges utazásnak, szállásnak, étkezésnek a biztosítása, illetve ezek bizonylattal igazolt költségének az önkéntes részére történő megtérítése, SZJA törvény kiküldetési rendelvevényre vonatkozó szabályai alkalmazásával a saját személygépkocsi használatáért költségtérítést adhat, védőoltás, szűrővizsgálat és más betegségmegelőző szolgáltatást, az önkéntes tevékenység ellátásához szükséges - iskolarendszeren kívüli képzést,
- külföldön végzett közérdekű önkéntes tevékenység esetén, illetve a Magyarországon lakóhellyel nem rendelkező nem magyar állampolgár által végzett közérdekű tevékenység esetén napidíj adható, ha annak egy hónapra számított összege nem haladja meg a kötelező legkisebb munkabér mindenkori havi összegének 20%-át
- az önkéntes szerződése: kötelezően tartalmazza a tevékenység tartalmát, ellátásának helyét, a tevékenységre fordítandó időt és a pihenőidőt, milyen juttatásokat adnak az önkéntesnek, egyéb elemekről jogszabály rendelkezhet, korlátozottan cselekvőképes önkéntes szerződést csak a törvényes képviselő beleegyezésével köthet. 10-14 év közötti önkéntes esetén a jognyilatkozatokat a törvényes képviselő teszi meg, de az önkéntes szerződés megkötéséhez és módosításához az önkéntes beleegyezése szükséges. Írásba kell foglalni, ha az önkéntes szerződést határozatlan időre kötik, de

legalább 10 napra, 18 év alattival legalább 2 napra, az önkéntes juttatásban részesül, engedélyköteles építési munkában vesz részt, a tevékenységet külföldön végzi, az önkéntes harmadik állam polgára (nem menekült/bevándorolt/letelepedett személy), bármelyik fél azonnali hatályú felmondáshoz való jogát korlátozzák, az önkéntes kéri, vagy jogszabály elrendeli, illetve ha jogszabály vagy az önkéntes szerződés másként nem rendelkezik - bármelyik fél azonnali hatállyal felmondhatja

- Az önkéntes köteles az utasítást és a titkot betartani (megtagadása)
- A fogadó szervezet a foglalkoztatás előtt bejelentő lapon a KIM-nek bejelenti az önkéntesek fogadását (létszám, munka jellege, a szervezet jogszerű működésének adatai), szükséghelyzetben történő alkalmi foglalkoztatást a közérdekű önkéntes tevékenység megkezdésétől számított tizenöt napon belül, továbbá köteles a változásokat bejelenteni
- a fogadó szervezetek nyilvánossága és az önkéntesek védelme érdekében nyilvántartást vezet a KIM, és a munkaügyi hatóság vagy a munkavédelmi hatóság, az adóhatóság, a fogadó szervezet szakmai vagy törvényességi ellenőrzését, illetve felügyeletét ellátó szerv észleli, hogy a fogadó szervezet a bejelentési kötelezettségének nem tett eleget, erről a fogadó szervezet nevének, székhelyének és adószámának megjelölésével értesíti a KIM-et – kizárás 1 évre

Sport – mitől civil?

Sport: vegyes jogviszonyok jellemzik, keresztülfekvő jogág a sportjog, amely részben a non-profit, civil szervezeti körbe tartozik, ám azon túli területekre is kiterjed:

- Magánjog:
 - önigazgatás (saját szabályok és szervezetek – már az államiság előtt!)
 - non-profit tevékenység (pl. idősek, diákok, fogyatékosok sportja)
 - vállalkozások szponzori tevékenysége
 - for-profit tevékenység (pl. profik versenyeztetése, rendezvény szervezése, sportfogadás)
 - kártérítés, biztosítás
- Közjog:
 - sportigazgatás (nyilvántartások)
 - sportorvoslás és doppingellenőrzés
 - sport állami támogatása
 - A sorsolós szerencsejátékok játékadójának 12%-át, a bukmékeri rendszerű fogadások játékadójának 50%-át, valamint a sportfogadás (TOTÓ) játékadóját külön jogszabályban foglaltak szerint a sport - a sportfogadás (TOTÓ) játékadója tekintetében a labdarúgás - támogatására felhasználható bevételként kell előirányozni, és a sportpolitikáért felelős miniszter által vezetett minisztérium költségvetési fejezetében kell megtervezni.
 - Tao – látványsportokhoz kerülő adó
 - csak annak részére nyújtható, akinek nincs lejárt köztartozása, a jogszabályi előírásoknak megfelelően gazdálkodik, nem áll felszámolás alatt, és a korábban kapott támogatással megfelelő módon elszámolt
 - biztonság és szankcionálás
 - sportfegyelmi (Korm.rendelet)
 - beléptetés és kitiltás: a rendőrség a sportrendezvények látogatásától a szervező által eltiltott, valamint a szabálysértési hatóság vagy a bíróság által a sportrendezvényről, illetve a sportlétesítményből kitiltott

személyek adatait a sportrendezvények biztonságának védelme, az erőszak és a rendzavarás megelőzése, a nemzetközi rendőrségi együttműködési kötelezettségek teljesítése, mások jogainak védelme, a jegyértékesítés, valamint a sportrendezvényre történő belépés megtagadásának megállapítása céljából kezeli (sportrendészeti nyilvántartás)

- szabályozás (2004.évi I.tv.) -- a sport irányításával, szabályozásával, költségvetési támogatásával és ellenőrzésével kapcsolatos, e törvényben és külön jogszabályokban meghatározott feladatok ellátásáról miniszter gondoskodik
- Nemzetközi magánjog
 - regionális, univerzális sport-federációk önigazgatása, szabályozása
 - nemzetközi versenyeztetés működtetése
 - Olimpiai Charta, WADA szabályok....
- EU jogi aktusok
 - Sportolók szabad munkavállalása 2004/38/EK irányelv (pl. átigazolás)
 - Nemzeti kvóták – állampolgársági kritérium?
 - Életminőség, egészségvédelem része
 - belső piaci szolgáltatásokról szóló 2006/123/EK irányelv
- Nemzetközi közjog
 - Olimpiai mozgalom jelképeinek védelme ((pl. 2008.évi LX. törvény az olimpiai jelkép oltalmáról (Nairobi, 1981.),
 - Doppingtilalom miatti fellépés (ET egyezménye)
 - Testnevelési célok az oktatásban és fittség mérése (UNESCO, ET)
 - Sportolás joga mindenki számára (idős, fogyatékos, gyerek...)

Mi a sport?

Sporttevékenységnek minősül a meghatározott szabályok szerint, kötetlenül vagy szervezett formában, illetve versenyszerűen végzett testedzés vagy szellemi sportágban kifejtett tevékenység, amely a fizikai erőnlét és a szellemi teljesítőképesség megtartását, fejlesztését szolgálja.

Ki a sportoló?

Versenyző személy, aki a sportszövetség által kiírt, szervezett vagy engedélyezett versenyeken, vagy versenyrendszerben vesz részt, amatőr, vagy hivatásos sportoló (jövedelemszerzési céllal foglalkozásszerűen folytat sporttevékenységet). Az alábbiakban elsősorban az amatőr sportolókkal és szervezetekkel foglalkozunk.

Sportolói kötelezettségek:

- a tisztességes játék (fair play) elvei szerint felkészülni és versenyezni, aminek keretében tartózkodni különösen a tiltott szerek, módszerek használatától vagy más, doppingvétséget vagy büntetőjogi felelősségre vonást megalapozó magatartás kifejtésétől, a verseny, mérkőzés eredményének tiltott eszközökkel, módszerekkel történő befolyásolásától, a fogadási csalástól, a verseny, mérkőzés biztonságos megrendezését veszélyeztető viselkedéstől tartózkodni,
- a sportág jellegének megfelelő sportorvosi alkalmassági, illetve szűrővizsgálatokon részt venni (sportegészségügyi ellenőrzés),
- alávetni magát a doppingtilalom betartásának ellenőrzésére irányuló vizsgálatnak (doppingvizsgálat), amelynek eredményeként megállapított pozitív vizsgálati eredményt vagy a doppingvétséget megalapozó egyéb magatartás tanúsítását, valamint a doppingeljárás

eredményeként meghozott jogerős doppingbüntetést a versenyző nevének és sportágának megjelölésével a doppingeljárás befejezésétől számított 3 munkanapon belül a jogerős döntést meghozó doppingbizottság nyilvánosságra hozza. A doppingtilalomra és a doppingvizsgálatra vonatkozó részletes szabályokat a Kormány rendeletben állapítja meg,

- a sportág hazai és nemzetközi versenyszabályzatában, valamint egyéb szabályzataiban foglaltakat betartani,

- a sporttevékenység során annak a sportszervezetnek, sportszövetségnek az érdekeit is figyelembe venni, amellyel tagsági, illetve szerződéses viszonyban áll, valamint amelyik a nemzeti válogatott keretbe meghívta

- a versenyrendszerben, bajnokságban való részvétel feltételeként, a sportszövetség által kiállított sportolói igazolvány (egységes versenyengedély, amelynek tartalmát, formáját a MOB határozza meg) megszerzése. Ha a sportszövetség szabályzata másként nem rendelkezik, egy sportágban egy versenyzőnek csak egy versenyengedélye lehet. Ha a versenyengedély kiadásának nincsenek meg a jogszabályi, valamint a sportszövetség szabályzatában foglalt feltételei, továbbá ha a versenyző valótlan adat igazolását kéri, a versenyengedély kiadását a sportszövetség megtagadja, vagy a versenyengedélyt visszavonja,

- rendelkezzen a sportszövetség szabályzatában meghatározottak szerint kiírt vagy szervezett versenyen az amatőr- és a szabadidő-sportoló egy versenyre (mérkőzésre) szóló versenyzési engedéllyel (rajtengedély)

Ha a sportszövetség erre jogosult szerve a versenyengedély kiadását megtagadja, az engedélyt visszavonja vagy az átigazolást megtagadja, e határozat kézhezvételétől számított 8 napon belül a kérelmező panaszt nyújthat be a sportszövetség elnökségéhez. Ha a panasznak a benyújtásától számított 15 napon belül az elnökség nem ad helyt, a kérelmező a sportszövetség határozatával szemben, annak kézbesítésétől számított 30 napos jogvesztő határidőn belül keresettel a bírósághoz vagy a Sport Állandó Választott Bírósághoz fordulhat. A versenyengedély és a rajtengedély kiadását a sportszövetség a szabályzatában megállapított díj megfizetéséhez kötheti.

Sportfegyelmi

a.) a sportszövetség folytatja le a versenyzővel, illetve a sportszakemberrel szemben, ha a sportszövetség verseny-, igazolási (nyilvántartási) és átigazolási, illetve egyéb szabályzataiban foglalt kötelezettségeit vétkeesen megszegi,

b.) doppingeljárást folytatnak le, ha a versenyző, illetve a sportszakember a doppingellenes tevékenység szabályairól szóló kormányrendeletben meghatározottak szerint, mert a versenyző vagy a sportszakember a sportszövetség doppingellenes szabályzatában foglalt kötelezettségeit vétkeesen megszegte.

A versenyzőre, illetve a sportszakemberre sportfegyelmi vagy doppingbüntetésként szóbeli figyelmeztetés, írásbeli megrovás, sportszövetség által adott kedvezmények legfeljebb egy év időtartamra történő megvonása (csökkentése) vagy/és pénzbüntetés szabható ki, továbbá a versenyzőre még a sportszövetség versenyrendszerében szervezett, vagy a sportszövetség, sportszervezet versenynaptárában egyébként szereplő versenyen, edzésen, edzőtáborban való részvételtől történő - akár végleges időtartamú - eltiltás, az igazolási (nyilvántartási) és az átigazolási, valamint a doppingellenes szabályok megsértése esetén az ideiglenes vagy végleges átigazolásból legfeljebb két évre történő kizárás. Amatőr sportolóra, vagy ingyenes megbízási szerződés alapján tevékenykedő sportszakemberre pénzbüntetés nem szabható ki.

c.) a sportszervezettel szemben folyik az eljárás, ha a sportszövetség alapszabályában, illetve más szabályzataiban meghatározott előírásokat megszegi. Ekkor sportfegyelmi büntetésként írásbeli figyelmeztetés, a sportszövetség által adható juttatások csökkentése (megvonása), a rendezői létszám felemelésére kötelezés, sportszövetségi ellenőr fogadására és eljárási költségeinek viselésére kötelezés, a sportrendezvény nézők nélkül, zárt sportlétesítményben történő megtartásának előírása vagy szektor lezárásának elrendelése, a pályaválasztási jog legfeljebb tizenkét hónapra történő megvonása (max.12 havi időtartamra), a mérkőzés eredményének megsemmisítése, bajnoki pontok levonása, büntetőpontok megállapítása, nemzetközi sportrendezvényen történő részvételtől eltiltás, legfeljebb 2 évi időtartamra, sportoló igazolásához (átigazolásához) való jog megvonása, legfeljebb 2 évi időtartamra, a versenyrendszer alacsonyabb osztályába sorolás, meghatározott számú versenyből - akár végleges időtartamú - kizárás, a sportszövetségi eljárás költségeinek viselésére kötelezés, a sportszövetségből kizárás legfeljebb 1 évre, vagy legfeljebb ötvenmillió forint pénzbüntetés szabható ki.

A sportfegyelmi eljárást első fokon a sportszövetség sportfegyelmi bizottsága, másodfokon a sportszövetség sportfegyelmi szabályzatában meghatározott fellebbviteli szerv (elnökség vagy fellebbviteli bizottság) folytatja le. A másodfokon hozott határozat a kézbesítésével végrehajtható. A sportszövetség versenyein történő részvételtől és a sportszakmai tevékenységtől való eltiltás fegyelmi büntetést az első fokú fegyelmi bizottság a másodfokú határozat meghozataláig azonnal végrehajthatóvá nyilváníthatja. A sportszövetség által kiszabott másodfokú fegyelmi büntetéssel szemben a határozat kézbesítésétől számított 30 napos jogvesztő határidővel az érintett keresettel bírósághoz vagy a Sport Állandó Választott Bírósághoz fordulhat. A sportfegyelmi részletes szabályait a Kormány rendeletben, valamint a sportszövetségek sportfegyelmi szabályzatban kell meghatározni.

További speciális szabályok az amatőr sportolókra:

a.) amatőr sportoló sportegyesület keretében tagként, illetve sportszerződés alapján, sportvállalkozás és az utánpótlás-nevelés fejlesztését végző alapítvány keretében pedig - amennyiben az ilyen alapítvány nem minősül egyúttal sportiskolának is - kizárólag sportszerződés alapján sportolhat. Sportiskola tanulója tanulói jogviszonya alapján is amatőr sportolónak minősülhet. A tanulói jogviszony szünetelése az amatőr sportoló versenyengedélyének érvényességét nem érinti;

b.) a sportszerződésben a sportszervezet és az amatőr sportoló megállapodnak a sporttevékenységgel kapcsolatos együttműködésük feltételeiről. A sportszerződésre a Polgári Törvénykönyv megbízási szerződésre vonatkozó rendelkezéseit az e törvényben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni. A sportszerződést írásba kell foglalni, csak határozott időre (pl. egy bajnokság idejére), de legfeljebb 1 évre köthető. A 18. életévét még be nem töltött sportolóval kötött sportszerződés csak a sportoló törvényes képviselőjének előzetes írásbeli beleegyezésével érvényes.

c.) az amatőr sportoló sporttevékenységéért attól a sportszervezettől, sportiskolától vagy utánpótlás-nevelés fejlesztését végző alapítványtól, amellyel tagsági, szerződéses vagy tanulói jogviszonyban áll, valamint más természetes és jogi személytől díjazásban nem részesülhet. Ha a sportszövetség szabályzata a sportág jellegére és a nemzetközi szövetség követelményeire tekintettel másként nem rendelkezik, nem minősül ilyen díjazásnak a felkészüléssel és versenyzéssel összefüggő indokolt és igazolt költségeinek megtérítése, az ezzel kapcsolatos természetbeni juttatás, valamint a Gerevich Aladár sport ösztöndíj rendszer keretében kapott támogatás, a kiemelkedő sportteljesítményért nyújtott eredményességi elismerés (pénzbeli elismerés, érem, ajándéktárgy stb.).

- d.) a sportszövetség versenyszabályzatában határozza meg, hogy milyen feltételekkel vehet részt hazai, illetve nemzetközi (külföldi) pénzdíjas versenyen, továbbá hivatásos versenyrendszerben;
- e.) A tagsági viszony, a sportszerződés vagy a tanulói jogviszony létrejöttével az amatőr sportoló játékjogának használatát e jogviszony fennállásának időtartamára a sportszervezetének, sportiskolájának vagy az utánpótlás-nevelés fejlesztését végző alapítványnak ingyenesen átengedi;
- f.) a sportszövetség versenyrendszerében csak akkor vehet részt, ha versenyengedéllyel rendelkezik. A versenyengedélyt az amatőr sportoló sportegyesület tagjaként vagy a sportegyesülettel, a sportvállalkozással, a jogi személy non-profit gazdasági társaságként működő sportiskolával, az utánpótlás-nevelés fejlesztését végző alapítvánnyal szerződéses jogviszonyban álló személyként vagy a köznevelési típusú sportiskolával tanulói jogviszonyban álló személyként kapja meg. A versenyengedély iránti kérelmet a sportszervezetén (alapítvány, sportiskola, sportegyesület) keresztül nyújthatja be, amellyel szerződéses jogviszonyban áll;
- g.) a sportszerződés fennállásáig csak a sportszervezete, sportiskolája vagy utánpótlás-nevelést végző alapítványa (átadó sportszervezet) előzetes írásbeli hozzájárulásával igazolhat át ideiglenesen vagy véglegesen másik sportszervezethez, sportiskolához vagy utánpótlás-nevelést végző alapítványhoz (átvevő sportszervezet). Az ideiglenes átigazolással (kölcsonadás) vagy a végleges átigazolással az amatőr sportoló játékjogának használatát az átvevő sportszervezet szerzi meg. Az átadó sportszervezet - a sportszövetség, szabályzatában foglaltak szerint - a hozzájárulás megadását költségtérítés fizetéséhez kötheti. A költségtérítés az amatőr sportoló kinevelésének ellenértéke, amely az adózás szempontjából szolgáltatásnyújtásnak minősül. A költségtérítés mértékét az átadó és az átvevő sportszervezet egymás közötti megállapodása rendezi;
- h.) ha tagsági viszony alapján sportol, e jogviszony fennállásának időtartama alatt a sportszervezete előzetes írásbeli hozzájárulása nélkül átigazolhat másik sportszervezethez, az átadó sportszervezet azonban - a sportszövetség, szabályzatában foglaltak szerint - a játékjog használati jogának átruházásáért költségtérítésre tarthat igényt;
- i.) csak előzetes írásbeli hozzájárulásával igazolható át - ideiglenesen vagy véglegesen - más sportszervezethez. A sportoló a hozzájárulás megadását ellenérték fizetéséhez nem kötheti;
- j.) a 18. életévét be nem töltött amatőr sportoló sporttevékenységével, igazolásával, illetve átigazolásával kapcsolatos szerződések kereskedelmi ügynök közvetítésével nem köthetők (mert egyébként igen), az ezzel ellentétes megállapodás semmis.

Sportszervezetek

- a.) sportegyesületek,
- b.) sportvállalkozások,
- c.) a szabályok megfelelően alkalmazásával, a nemzeti válogatott sportolók, illetve válogatott csapatok (keretek) működése körében a nemzeti válogatottakat működtető sportszövetségek, a fogyatékosok sportja, illetve a szabadidősport területén működő azon sportszövetségek, amelyek keretében sportolók közvetlenül - a sportszövetség alapszabályában biztosított lehetőség alapján - sporttevékenységet fejtenek ki,
- d.) a sportiskolák, valamint az utánpótlás-nevelés fejlesztését végző alapítványok (ezeket a törvény a továbbiakban összevontan gyakran csak sportiskolának nevezi, mert a közös pont, hogy hozzájárulnak az utánpótlás neveléséhez, bárki tartja fenn azokat).

Sportverseny

A sportszövetségek amatőr, hivatásos vagy vegyes (nyílt) bajnokságot írnak ki. Amatőr versenyrendszerben (bajnokságban) az amatőr sportolók és sportegyesületek mellett hivatásos

sportolók, illetve sportvállalkozások csak a sportszövetség versenyszabályzatában megállapított feltételek mellett vehetnek részt. E feltételek keretében a sportszövetség korlátozhatja a sportvállalkozás által foglalkoztatható hivatásos sportolók számát. Versenyrendszerben csak az a sportszervezet vehet részt, amelynek nincs 90 napnál régebben lejárt köztartozása, továbbá a bíróság nem rendelte el a sportszervezet felszámolását, továbbá amely sportszervezet végelszámolás, feloszlás alatt nem áll,

Sportegyesület

- a.) a 2004.évi I.tv-ben megállapított eltérésekkel, a Civil tv.) és a Polgári Törvénykönyv szabályai szerint működik, amelynek alaptevékenysége a sporttevékenység szervezése, valamint a sporttevékenység feltételeinek megteremtése (pl. utánpótlás nevelése, tehetséggondozás);
- b.) az állami sportcélú támogatásokról szóló miniszteri rendeletben meghatározott feltételek teljesülése esetén közvetlenül is részesíthető állami támogatásban, továbbá köthet vele a MOB együttműködési megállapodást (pl. sportiskola működtetéséhez, paralimpiai felkészítéshez);
- c.) a bírósági nyilvántartásban a sportegyesület sportegyesületi jellegét kifejezetten fel kell tüntetni;
- d.) közgyűlését (küldöttgyűlését) évente legalább egyszer össze kell hívni, amelyen meg kell tárgyalnia éves pénzügyi tervét, illetve az előző éves pénzügyi terv teljesítéséről szóló, a számvitelről szóló törvény rendelkezései szerint készített beszámolót;
- e.) sporttal össze nem függő tevékenységet, valamint sporttevékenységével összefüggő kereskedelmi tevékenységet (pl. közvetítési jog a televízióban mint vagyoni értékű jogainak hasznosítása) csak kiegészítő tevékenységként folytathat. A sportlétesítmények használata, illetve működtetése - e rendelkezés alkalmazásában - a sportegyesület alaptevékenységének minősül;
- f.) a szakosztályát, illetve más szervezeti egységét alapszabályában foglalt felhatalmazás alapján közgyűlési határozattal jogi személyyé nyilváníthatja, ezt a bírósági bejegyzésben is feltüntetik;
- g.) jogutód nélküli megszűnése esetén a szakosztály jogi személyisége is megszűnik, de a szakosztály kötelezettségeiért a sportegyesület kezési felelősséggel tartozik;
- h.) bírósági feloszlása esetén a hitelezők kielégítése után fennmaradó vagyon állami tulajdonba kerül, és azt a sportpolitikáért felelős miniszter által vezetett minisztérium költségvetésében az utánpótlás-nevelés támogatására kell fordítani;
- i.) a bírósági törlésre akkor kerülhet sor, ha a MOB igazolja, hogy a sportegyesület az állami sportcélú támogatás felhasználásáról megfelelően elszámolt, vagy azt, hogy a sportegyesület állami sportcélú támogatásban nem részesült;
- j.) versenyrendszerben (bajnokságban) való részvétel céljából gazdasági társaságot alapíthat (abban tagként részt vesz), és az indulási jogot erre a társaságra ruházhatja át.

Sportszövetségek

A sportszövetségek meghatározott sporttevékenységek körében a sportversenyek szervezésére, a tagok érdekvédelmére és a részükre való szolgáltatásokra, valamint a nemzetközi kapcsolatok lebonyolítására létrehozott, jogi személyiséggel és önkormányzattal rendelkező, a Civil tv. alapján – a 2004.évi I.tv-ben foglalt eltérésekkel - működő szövetségek.

- a.) országos sportági szakszövetség: olyan sportágban hozható létre, amely a Nemzetközi Olimpiai Bizottság által elismert sportág, vagy amelyben a sportág nemzetközi szövetségét felvették a Nemzetközi Sportszövetségek Szövetségébe (Sportaccord), ha legalább 10, az adott sportágban tevékenykedő sportszervezet a tagja, legalább 3 éve folyamatosan országos versenyrendszert (bajnokságot) működtet, illetve versenyrelősorban a tagdíjából, szponzori

bevételekből, a kereskedelmi jogai értékesítéséből származó bevételekből, valamint központi költségvetési, önkormányzati, köztisztviselői, közalapítványi és egyéb támogatásokból gazdálkodó szervezetében rendszeresen legalább száz fő, sportági versenyzővel rendelkező sportoló vesz részt.

- A szakszövetséget a Fővárosi Törvényszék hatáskörrel és kizárólagos illetékességgel külön jogi személy típusként veszi nyilvántartásba,
- jogosult elnevezésében a „magyar” megjelölés, továbbá Magyarország címerének és zászlajának használatára,
- közvetlenül is részesíthető állami támogatásban,
- a sportág rendeltetésszerű működése érdekében - a külön jogszabályokban előírt más szabályzatok mellett – a sporttevékenységgel összefüggő szabályzatokat köteles megalkotni (versenyszabályzat, amelyben rendelkezni kell a sportolók élet-és baleset, vagyonbiztosításáról, igazolási/nyilvántartási és átigazolási szabályzat, amely tartalmazza a versenyzők sporttevékenységére és érdekvédelmére vonatkozó szakmai és etikai előírásokat is, kiemelt figyelemmel a kiskorú versenyzőkre, sportfegyelmi szabályzat, a sportrendezvény biztonságos lebonyolításával kapcsolatos előírásokat tartalmazó szabályzat, dopping szabályzat, gazdálkodási, pénzügyi szabályzat, amely tartalmazza az állami sportcélú támogatások felhasználásáról és elosztásáról szóló előírásokat is, a sportszakemberek képzési követelményeit és feladatait tartalmazó szabályzat),
- a társasági adóról és az osztalékadóról szóló 1996. évi LXXXI. törvény (Tao.) szerinti látvány-csapatsportban működő szakszövetség dönt pl. támogatás feltételét képező sportfejlesztési program jóváhagyásáról, a támogatás igazolásáról, kéri jelzalogjognak a magyar állam javára történő bejegyeztetését az ingatlan-nyilvántartásba, a támogatási igazolások tekintetében kapcsolatot tart a sportigazgatási szervvel, díjfizetésre kötelez – e körben a Ket-et köteles alkalmazni, közigazgatási jogkörben jár el, döntései ellen nincs fellebbezés, csak bírósági felülvizsgálat;
- elsősorban a tagdíjakból, szponzori bevételekből, a kereskedelmi jogai értékesítéséből származó bevételekből, valamint központi költségvetési, önkormányzati, köztisztviselői, közalapítványi és egyéb támogatásokból gazdálkodik;
- csak olyan gazdasági társaságban vehet részt, amelyben felelőssége korlátozott, és e korlátozott felelősségének mértéke nem haladja meg a társaságba általa bevitt vagyon mértékét;
- szervezeti felépítésére a Civil tv. előírásait néhány eltéréssel kell alkalmazni. A szakszövetség alapszabályának rendelkezése alapján a közgyűlés hatáskörét küldöttgyűlés is gyakorolhatja. A küldöttek számát és a küldöttválasztás módját az alapszabályban kell megállapítani. A szakszövetség ügyintéző-képviselő szervének (elnökségének) évente legalább egyszer össze kell hívnia a közgyűlést, amelyen meg kell tárgyalni az elnökség szakmai, pénzügyi beszámolóját, valamint a tárgyévvel kapcsolatos szakmai és pénzügyi tervét, és amennyiben a szakszövetség közhasznú szervezet, úgy közhasznúsági jelentését is. A közgyűlés legalább három tagból álló ellenőrző testületet választ a szakszövetség gazdálkodásának ellenőrzésére. Ha a szakszövetség hivatásos vagy vegyes (nyílt) versenyrendszert (bajnokságot) működtet, az ellenőrző testület mellett könyvvizsgálót is kell alkalmaznia. A közgyűlés (küldöttgyűlés) a pénzügyi beszámolóval az ellenőrző testület, illetve a könyvvizsgáló írásos jelentése hiányában döntést nem hozhat. A közgyűlés elnökké, elnökségi taggá, illetve az ellenőrző testület elnökévé és tagjává olyan személyt is megválaszthat, aki az alapszabály felhatalmazása, a szakszövetség közgyűlésének határozata vagy szerződés alapján a szakszövetség képviselőjére jogosult személy. A szakszövetség az alapszabályában határozza meg a további tisztségviselők megválasztásával

kapcsolatos előírásokat. Az elnökség és az ellenőrző testület elnöke, illetve tagjai megbízásának időtartama legfeljebb 5 év lehet. Ezek a tisztségviselők újraválaszthatók, és a közgyűlés (küldöttgyűlés) által megbízásuk lejárt előtt is visszahívhatók.

- alapszabálya a szakszövetség egyes szervezeti egységeit (tagozat, területi szervezet, szakág) jogi személyiséggel ruházhatja fel, és a jogi személy szervezeti egység kötelezettségeiért a szakszövetség kezesi felelősséggel tartozik. A szakszövetség jogi személlyé nyilvánított szervezeti egysége a jogi személyiséget a Fővárosi Törvényszék nyilvántartásába történő bejegyzéssel szerzi meg,
- működése felett a törvényességi ellenőrzést az ügyészség gyakorolja, az ügyész keresete alapján a bíróság akkor is felfüggeszheti a szakszövetség ügyintéző-képviselő szervének tevékenységét, és a tevékenység irányítására felügyelő biztost rendelhet ki, ha a szakszövetség számviteli jogszabályok szerinti eredménye egymást követő 2 évben negatív, és kötelezettségei legalább 50%-kal meghaladják saját vagyonának mértékét. Ha a rendeltetésszerű gazdálkodás nem állítható helyre, a felügyelő biztos javaslatot tesz az ügyésznek a szakszövetség bírósági feloszlásának kezdeményezésére;
- feloszlása vagy jogutód nélküli megszűnése esetén a hitelezők kielégítése után fennmaradó vagyont a MOB rendelkezésére kell bocsátani és azt az adott sportág utánpótlás-nevelési programjainak támogatására kell fordítani.

b.) sportági szövetségek: a Civil tv. alapján – a 2004.évi I.tv-ben meghatározott eltérésekkel - működő szövetség, amelynek tagjai kizárólag sportszervezetek, sportiskolák és utánpótlás-nevelés fejlesztését végző alapítványok lehetnek. Sportági szövetség országos jelleggel is működhet. Egy sportágban csak egy országos sportági szövetség működhet. Közvetlenül is részesíthető állami támogatásban.

c.) szabadidősport szövetségek,

d.) fogyatékosok sportszövetségei,

e) diák- és főiskolai-egyetemi sport sportszövetségei. A diáksport versenyek elkülönülnek a szakszövetség vagy az országos sportági szövetség versenyrendszerében szervezett versenyektől. A diáksport versenyeket a diák- és főiskolai-egyetemi sport sportszövetségei önállóan - az adott sportág szövetségével egyeztetve - írják ki. Ezekben résztvevő sportoló a tanulói, hallgatói jogviszonya alapján diáksportolónak minősül függetlenül attól, hogy versenyző vagy szabadidős sportoló.

Közös szabály, hogy a sportszövetség

a.) jellegét és típusát a bírósági nyilvántartásban fel kell tüntetni.

b.) megfelelően alkalmazni kell rá a csőd- vagy felszámolási eljárás szabályait.

c.) a bírósági nyilvántartásból való törlésére akkor kerülhet sor, ha a MOB igazolja, hogy a sportszövetség az állami sportcélú támogatás felhasználásával megfelelően elszámolt vagy azt, hogy a sportszövetség állami sportcélú támogatásban nem részesült.

d.) a nemzeti sportinformációs rendszerről szóló kormányrendeletben foglaltak szerint adatokat szolgáltatnak a nemzeti sportinformációs rendszerbe,

e.) jogosult az általa kiírt és szervezett versenyrendszerre nézve szabályzatban úgy rendelkezni, hogy tagjai egyes vagyoni értékű jogait hasznosításra meghatározott időre magához vonja. Ebben az esetben a felhasználóval az értékesítésre irányuló szerződést a sportszövetség köti meg. A vagyoni értékű jogok elvonásáért előre meghatározott és a

közvetítési jog piaci értékével arányos ellenértéket kell fizetnie. Az ellenérték megállapítása és az értékesítési szerződés megkötése előtt a sportszövetségnek ki kell kérnie az érintett sportszervezetek álláspontját. Ezt követően az ellenértéket a szövetségi szabályzatban meghatározott módon úgy kell megállapítani.

Az országos sportági szakszövetségeket megillető, illetve terhelő jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat megfelelően alkalmazni kell a nyári és a téli olimpiai, ifjúsági olimpiai és paralimpiai játékok hivatalos időszaka alatt az olimpiai kerettag nemzeti válogatott sportolók, illetve válogatott csapatok (keretek) működése kapcsán a MOB-ra.

Magyar Olimpiai Bizottság (MOB)

Országos közfeladatokat ellátó köztestület, amely a Civil tv. szerinti nyilvántartásba vétel nélkül közhasznú szervezetnek minősül. A MOB-ot a Fővárosi Törvényszék tartja nyilván. Működésének részletes szabályait a NOB szabályainak (különösen az Olimpiai Chartának), valamint a 2004.évi I.tv. és a külön jogszabályok rendelkezéseinek figyelembevételével a közgyűlés által elfogadott alapszabály határozza meg.

a.) feladatai az olimpiai mozgalom területén az, hogy végrehajtja a NOB alapszabályában és egyéb szabályzataiban a nemzeti olimpiai bizottságok részére megállapított célkitűzéseket, feladatokat, a szakszövetségekkel együttműködve elősegíti a versenyzők olimpiai játékokra való felkészülését, illetve részvételét. Ennek keretében sportágak és a sportolók nevezése és sportszakemberek akkreditálása a tennivalója a nyári és téli olimpiai játékokra, a nyári és téli ifjúsági olimpiai játékokra, valamint az európai ifjúsági olimpiai fesztiválra, a NOB és az Európai Olimpiai Bizottság által elismert sporteseményekre. Másfelől az olimpiai jelképeket, valamint az „olimpia” és az „olimpiai” elnevezés kereskedelmi vagy egyéb célú felhasználását engedélyezi, valamint az ezzel kapcsolatos vagyoni jogok gyakorlását, illetve az ezekkel való rendelkezést. Hasonlóak a feladatai a paralimpiával kapcsolatosan (pl. a Siketek Nemzetközi Sportbizottsága hazai tagszervezetével együttműködve, elősegíti a sportolók nyári és téli siketlimpiai játékokra, és egyéb nemzetközi versenyekre történő felkészülését, illetve részvételét, végrehajtja a Nemzetközi Speciális Olimpia, a Szervátültetettek Világjátékainak Szövetsége, a Siketek Nemzetközi Sportbizottsága alapszabályában és egyéb szabályzataiban a nemzeti speciális világsportjáték szervezetek részére megállapított célkitűzéseket),

b.) feladatai vannak az utánpótlás-nevelés és a diák-hallgatói sport területén,

c.) a sportpolitikáért felelős miniszter által vezetett minisztérium költségvetési fejezetéből származó állami sportcélú támogatások tervezésével, elosztásával, felhasználásával, elszámolásával és ellenőrzésével kapcsolatos jogszabályok szerint,

d.) egyéb feladata például, hogy elláthatja az olimpiai központokról szóló kormányrendeletben meghatározott állami tulajdonban álló sportlétesítmények vagyonkezelését, sportigazgatási feladatokat. Így ellátja az olimpiai járadékkal és a Nemzet Sportolója Címmel összefüggő, e törvényben, továbbá az olimpiai járadékról és a Nemzet Sportolója Cím adományozásáról szóló kormányrendeletekben meghatározott közigazgatási hatósági feladatokat,

A MOB tagjai büntetlen előéletű magyar állampolgárok, valamint az olimpiai sportágak azon képviselői, akik elismerik, magukénak vallják az olimpiai eszmét, ha őket a MOB alapszabályában felsorolt szervek és szervezetek képviselőiként tagként delegálják, vagy a MOB alapszabályában foglaltak szerint személyes jogosultság alapján váltak tagokká (pl. alanyi jogon tag a sportszövetségek képviselője, jelöltje). Működését és gazdálkodását felügyelő bizottság ellenőrzi, amelynek elnökét és két tagját a közgyűlés választja meg és hívja vissza, egy tagját a sportpolitikáért felelős miniszter, egy tagját pedig az Országgyűlés sportért felelős bizottsága nevezi ki és hívja vissza. A felügyelő bizottság tagjainak

megbízatása öt évre szól. A MOB működése felett a törvényességi ellenőrzést az ügyészség látja el. Ha a működés törvényessége másképpen nem biztosítható, az ügyész keresettel a bírósághoz fordulhat. Az ügyész által indított perek a Fővárosi Törvényszék hatáskörébe tartoznak, amely megsemmisítheti a MOB bármely szervének törvénysértő határozatát, és szükség szerint új határozat meghozatalát rendelheti el, vagy a működés törvényességének helyreállítása céljából összehívhatja a MOB közgyűlést, határidő tűzésével a törvényes működés helyreállítására kötelezheti, sőt ismételt vagy súlyos törvénysértés esetén, vagy ha a MOB-nak nincs szabályosan megválasztott ügyintéző és képviseleti szerve, vagy az a törvénysértő állapot megszüntetéséhez szükséges intézkedéseket nem teszi meg, a MOB működését felfüggeszti. Ilyenkor, a törvénysértő állapot megszüntetésének időtartamára, de legfeljebb a kijelöléstől számított 90 napra - felügyelő biztost jelöl ki. A Fővárosi Törvényszék meghatározhatja a felügyelő biztos feladatait.

Sport Választott Bíróság

A választott bíraskodásról szóló törvény rendelkezései szerint jár el, a felek kölcsönös alávetési nyilatkozata alapján egyezség létrehozására törekedve, a sporttal kapcsolatos ügyekben:

- a) a sportszövetségek és tagjaik, illetve a tagok egymás közötti - a sportszövetségekhez kötődő tevékenységük körében keletkezett - sporttal kapcsolatos jogvitákban,
- b) a sportszövetségek, illetve a sportolók és a sportszakemberek közötti sporttal kapcsolatos jogvitákban,
- c) a sportszervezetek, illetve a sportolók és a sportszakemberek közötti sporttal kapcsolatos jogvitákban,
- d) a MOB, valamint a tagjai közötti, sporttal kapcsolatos jogvitákban,
- e.) az érintett sportoló, sportszakember, sportszervezet, valamint sportszövetség kérelmére a versenyengedély kiadására és visszavonására vonatkozó, igazolási és átigazolási, továbbá sportfegyelmi, valamint az indulási joggal kapcsolatos ügyekben is, ha ezekben bírósági eljárásnak van helye.

A tanács (egyesbíró) megválasztásától számított 30 napon belül köteles tárgyalást tartani, és a tárgyalás befejezésétől számított 15 napon belül az ügyet döntéshozatallal befejezni. Az eljáró választott bírót vagy a háromtagú tanácsot a Sport Állandó Választott Bíróság elnökének a kérelem beérkezésétől számított 8 napon belül ki kell jelölnie. A választott bíró vagy tanács kijelölésétől számított 15 napon belül köteles tárgyalást tartani, és a tárgyalás befejezésétől számított 15 napon belül

Ha a sportszervezet székhelyét, telephelyét, illetve nevét megváltoztatja és a változás a sportszervezet indulási jogát érinti, a sportszövetség szabályzatában megjelölt szerve hivatalból vagy kérelemre megvizsgálhatja, hogy a változás az indulási jog joggal való visszaélést megvalósító átruházására irányul-e. A vizsgálat eredménye alapján a sportszövetség elnöksége az eset összes körülményei mérlegelése alapján dönt arról, hogy a változást végrehajtó sportszervezet részt vehet-e a versenyrendszerben. Az elnökségnek az indulás jogát megtagadó határozatával szemben az érintett sportszervezet a határozat kézbesítésétől számított harminc napos jogvesztő határidőn belül keresettel bírósághoz, illetve a Sport Állandó Választott Bírósághoz fordulhat.

A MOB keretén belül működik. Elnökét és legalább tizenöt tagját a MOB elnöksége 4 évre választja meg a jogi szakvizsgával és legalább öt év joggyakorlattal rendelkező, a sport területén tapasztalatokkal rendelkező jogászok közül. Ejárási szabályzatát maga állapítja meg. A szabályzat hatálybalépéséhez a MOB elnökének előzetes jóváhagyása szükséges.

Szövetkezetek

Európában 150 év alatt kialakultak a szövetkezésre vonatkozó működés és üzemgazdasági méret, hatékonyság főbb követelményei, tehát már hagyományai vannak;

- jelentősége nő a foglalkoztatás, a regionális és vidékfejlesztés, agrárium, környezetvédelem összefüggései miatt az uniós politikákban
- a szociális gazdaság vegyes (gazdasági + szociális/kulturális) motiváció alapján sajátos, piaci és közhatalmi alapon nem kielégített érdekeket segít kiszolgálni, amelynek alapelve a szolidaritás, a szociális kohézió, a szociális felelősség, demokratikus részvétel, autonómia és függetlenség – az EU 1989-ben elismerte a szociális gazdaság fogalmát,
- a globalizáció korrekciós mechanizmusa a nemzetközi szövetkezeti mozgalom (pl. ILO 193. ajánlása a szövetkezetek támogatásáról, amely szorgalmazza az államok segítségnyújtását a szövetkezésben, EU Tanácsi rendelet 1435/2003 a több tagállam területén működő szövetkezetekre, irányelv, Szövetkezetek Nemzetközi Szövetségének állásfoglalása),
- Angliában, Franciaországban, Spanyolországban, Portugáliában, Belgiumban, Svédországban a szövetkezetek a szociális gazdaság (harmadik szektor) fontos szereplői, együtt az önszervező szervezetek (kölsönös hasznú), az alapítványok és egyesületek mellett; ugyanakkor gazdasági jelentőségük is komoly, pl. Hollandiában a szövetkezetek átfogják a mezőgazdasági termelés 83%-át, Franciaországban a bankszolgáltatások 50%-át, Finnországban az élelmiszer kiskereskedelembe való részesedésük mértéke 35%-os, Svédországban az erőgazdálkodás 60%-át fedik le,
- a szövetkezésben 1989 előtt a termelőszövetkezet alakítása kötelező volt, és semmibe vették a szövetkezési elveket (önkénység, mezőgazdasági szektoron kívüli tilalmak, tulajdonosi és gazdálkodási autonómia megsértése), így 1989 után nehezen indult meg a szövetkezés, mint a gazdasági modernizáció lehetséges formája és eszköze, a szabályozás hiányos és ellenmondásos maradt sokáig (pl. OBH 2004.évi jelentése szerint tisztázatlan volt a hatóságok együttműködésének és felelősségének köre)

17 éve az Egyesült Nemzetek Szervezete (az SZNSZ kezdeményezésére) kiemelt jelentőségű világnappá nyilvánította a szövetkezetek napját. Az Egyesült Nemzetek Szervezete Közgyűlése 2009. december 18-án A/RES/64/136 számú határozatával a 2012-es évet a Szövetkezetek Nemzetközi Évének nyilvánította.

Budapesti nyilatkozat: 2004. március 25–28-a között tartott konferencián, 33 uniós és unión kívüli ország 130 küldötte, közösségi munkások, kutatók, támogatók, döntéshozók, kormányzatok, társadalmi szervezetek és közösségek képviselői közös egyetértésen alapuló nyilatkozatot adtak ki: A 24. pont szerint minden nemzeti akciótervnek – beleértve a szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni terveket – tartalmaznia kellene egy külön szekciót, amely meghatározza a szociális gazdaság és a helyi közösségi gazdaságfejlesztés szerepét.

Miért pont szövetkezet? Mert

- Önkéntes és nyitott tagság
- Demokratikus tagi kontrol
- Tagok gazdasági részvétele
- Függetlenség és önállóság (önkormányzás)
- Oktatás, képzés és információ

- Szövetkezetek közötti együttműködés
- Közösség iránti elkötelezettség

Szövetkezeti (üzleti) modellek: A tevékenységek (jóságok) egyik csoportja valóban piac és profitorientált, de csak az egyik. Emellett megtalálhatók a „közjóság” típusú (köz)szolgáltatások és a belső szükségleteket kielégítő, elsősorban a belső fogyasztást szolgáló tevékenységek. A gazdasági megalapozottság alapfeltétel (maximális profit, maximális hatékonyság, minimális költség)

EU: Social Business Initiative (2011.okt.25.)

Andor László, a foglalkoztatásért, a szociális ügyekért és a társadalmi befogadásért felelős biztos kifejtette: A szolidaritás, a fenntarthatóság, a társadalmi befogadókészség és az integritás olyan értékek, amelyeknek a vállalkozási szféra nem mindig felel meg, és véleményem szerint ezt sínylették meg gazdaságaink. Ez az, amire a szociális vállalkozás és a vállalati társadalmi felelősségvállalás döntő hatással lehet, s ezáltal az Európa 2020 stratégia foglalkoztatási és növekedési célkitűzéseinek eléréséhez is hozzájárulhat.” Az Európai Szociális Alap, illetve az azt kiegészítő és megerősítő Globalizációs Alkalmazkodási Alap és az új, társadalmi változással és innovációval foglalkozó program segítségével a javaslat különösen a szociális beruházásokat támogatja, amelyek felkészítik az embereket a munkaerőpiac jövőben jelentkező kihívásaival való sikeres megbirkózásra. A szociális vállalkozás olyan gazdasági társaság, amelynek pozitív társadalmi hatása van, és amelynek működése szociális célkitűzéseket szolgál, nem pedig pusztán a minél nagyobb haszonszerzést. <http://emulti.coop> <http://gyere.net>

2006.évi X. törvény a szövetkezetekről és a szövetkezeti szövetségekről

A szövetkezet az alapszabályban meghatározott összegű részjegy-tőkével alapított, a nyitott tagság és a változó tőke elvei szerint működő, jogi személyiséggel rendelkező szervezet, amelynek célja a tagjai gazdasági, valamint más társadalmi (kulturális, oktatási, szociális, egészségügyi) szükségletei kielégítésének elősegítése

Alapelvek:

- visszaélések minimalizálása,
- a szövetkezet civil és gazdálkodási (kettős) jellegét elfogadva támogassa a szövetkezeti mozgalmat,
- a működés sokszínűsége, amely a tagok termelését szolgáltatásaival segítő szövetkezeti forma mellett módot ad a termelő típusú szövetkezetek alapítására, működésére, a tagok szociális, egészségügyi, oktatási- és kulturális igényeinek kielégítésében közreműködésre,
- a gazdasági társaságnál a nyereség elosztása a vagyoni hozzájárulás arányában történik, a szövetkezetnél pedig a jövedelem egy része a fel nem osztható közösségi alapba kerül, a másik része a tagoknál csapódik le, részben a szövetkezettel való együttműködésük arányában, részben pedig a vagyoni hozzájárulásuk szerint;
- egy tag - egy szavazat elv érvényesül, szemben a társasági joggal, ahol a döntéshozatalban részvétel alapja a vagyoni hozzájárulás,
- a szövetkezet az együttműködésre képes közösségekben meglévő társadalmi erőforrásokat mobilizálja, amelyek egyébként az egyének elkülönült működésével nem érvényesülnek,
- Pluralizmus: a **2006. évi X. törvény** háttérszabálya a PTK (a szövetkezetnek és tagjainak e törvényben nem szabályozott vagyoni és személyi viszonyaira), Mtv. (a szövetkezeteknél foglalkoztatott munkavállalók jogaira és kötelezettségeire, valamint a munkaügyi kapcsolatokra),

- A biztosító szervezetekre és a szervezeti formában működő pénzügyi intézményekre e törvény rendelkezéseit + külön törvényekben meghatározott eltérések és kiegészítések
- **Szociális szervezetre**, speciális szabályokat Korm.r-ben
- **lakásszervezetekről** külön törvény
- a **külföldi székhellyel alapított szervezetet** - a külön törvényben meghatározott rendelkezések szerint Magyarországon bejegyzett fióktelepe által folytatott üzletszerű gazdasági tevékenysége során - az e törvény szerint alapított szervezetekkel azonos jogok illetik meg, illetőleg kötelezettségek terhelik
- Kizárólag szervezetek részvételével másodlagos szervezet alapítható és működtethető.

Szervezet létesítése, működése

- ▶ alapszabályban meghatározott összegű részjegytőkével alapítják
- ▶ nyitott tagság, de tilos tagokat nyilvános felhívás útján gyűjteni,
- ▶ a változó tőke elvei szerint működik
- ▶ jogi személy
- ▶ célja a tagjai gazdasági, valamint más társadalmi (kulturális, oktatási, szociális, egészségügyi) szükségletei kielégítésének elősegítése
- ▶ legalább hét alapító tag, részjegy jegyzésének kötelezettségével (belföldi és külföldi természetes személyek, 14 éven felüli esetben törvényes képviselő nyilatkozatával, jogi személyek, jogi személyiség nélküli gazdasági társaságok)
- ▶ Az alakuló közgyűlés kimondja a szervezet megalakulását; elfogadja a szervezet alapszabályát; megállapítja, hogy a tagok az alapszabályban meghatározott részjegytőke teljesítésére kötelezettséget vállaltak; megválasztja a szervezet ügyvezető elnökét vagy igazgatóságának elnökét és tagjait; megválasztja a szervezet felügyelő bizottságának elnökét és tagjait; megválasztja a szervezet könyvvizsgálóját, ha könyvvizsgáló működése a számviteli törvény vagy az alapszabály rendelkezései szerint kötelező; megállapítja e személyek díjazását.
- ▶ alapszabályt minden tagnak alá kell írnia. Az alapszabály későbbi módosítását - a tagok aláírása nélkül - jegyzőkönyvbe lehet foglalni.
- ▶ az alapszabály előírhatja a tagsági jogok elektronikus iratokkal, elektronikus ügyintézés útján történő gyakorlását, de tilos az elektronikus ügyintézés, ha az a jogalkalmazást a tagok számára megnehezíti, vagy ellehetetleníti
- ▶ Alapszabály tartalmazza még a szervezet célját, szervezetét, a kilépés bejelentésének feltételeit; a volt taggal (örökösével, jogutódával) való elszámolás szabályait; a szervezet képviseletének és cégjegyzésének módját; a tagfelvétel és kizárás szabályait; a pótbefizetés és a tagi kölcsön feltételeit;
- ▶ Ha állandó vagy eseti választott bíraskodást köthetnek ki a szervezeti jogviták rendezésére, a tagok - közgyűlés összehívása nélkül - írásban szavazhatnak a tv. által nem tiltott ügyekben
- ▶ Ha az alapszabály lehetővé teszi, befektető tag is lehet szervezeti tag. A befektető tag felvételéről a közgyűlés dönt
- ▶ A szervezet ügyvezetését és képviseletét az alapszabályban meghatározott létszámú, de legalább 3 fős igazgatóság végzi. Ötven főnél kisebb taglétszámú szervezetben az alapszabály igazgatóság helyett ügyvezető elnöki tisztséget rendszeresíthet, aki az igazgatóság hatáskörében jár el.
- ▶ Az igazgatóság elnökét (a szervezet elnöke) és tagjait a közgyűlés az alapszabály rendelkezése szerint határozott időre - de legfeljebb öt évre - választja.

- ▶ alapítását az alapszabály elfogadásától számított 30 napon belül - bejegyzés és közzététel céljából - be kell jelenteni a szövetkezet székhelye szerint illetékes cégbírósághoz
- ▶ A szövetkezet a cégbejegyzés iránti kérelem benyújtását követően végezhet gazdasági tevékenységet
- ▶ a cégnyilvántartásba történő bejegyzéssel jön létre
- ▶ A tagok a részjegytőke alapszabályban meghatározott mértékét, de legalább harminc százalékát az alapítást követő 8 napon belül kötelesek befizetni, illetőleg a nem pénzbeli hozzájárulás teljes egészét szolgáltatni kell, a pénzforgalmi számlára/házipénztárba történő befizetéssel
- ▶ meg kell felelni jogszabályban előírt képesítési követelménynek (min 1 fő) és hatósági engedély beszerzésének a tevékenység függvényében
- ▶ A részjegy a szövetkezet adózott eredményéből részesedésre jogosít
- ▶ A közgyűlést szükség szerint, de évente legalább egyszer össze kell hívni (rendes közgyűlés, amelyet az igazgatóság hív össze, A tagok legalább 10%-nak írásbeli indítványára bármely ügyet napirendre kell venni.
- ▶ A közgyűlésen minden tagnak egy szavazata van.
- ▶ Nem gyakorolhatja szavazati jogát az a tag, aki az alapszabályban előírt, esedékes vagyoni hozzájárulását nem teljesítette.
- ▶ A szövetkezettel munkaviszonyban álló személyek képviselőit ellátó testületek, illetőleg érdek-képviselői szervezetek képviselői a közgyűlésen tanácskozási joggal vehetnek részt.
- ▶ törvényességi felügyeletét a szövetkezet székhelye szerint illetékes cégbíróság látja el
- ▶ Bármely tag kérheti a bíróságtól a szövetkezet által hozott olyan határozat felülvizsgálatát, amely e törvény rendelkezéseibe, más jogszabályba vagy a szövetkezet alapszabályába ütközik, a keresetet a határozathozatalról való tudomásszerzéstől számított 30 napos jogvesztő határidő alatt kell beadni a szövetkezet székhelye szerinti megyei (fővárosi) bíróságnál.
- ▶ A keresetindításnak - a tag kizárását kimondó határozat esetét kivéve - nincs halasztó hatálya, de a bíróság a határozat végrehajtását felfüggesztheti. A határozat felülvizsgálata nyomán hozott bírósági határozat hatálya azokra a tagokra is kiterjed, akik a bírósági eljárásban nem vettek részt.
- ▶ legalább háromtagú felügyelő bizottság (pl. büntető feljelentést tesz a szövetkezet vezető tisztségviselője ellen)
- ▶ könyvvizsgálóvá az választható, aki az erre vonatkozó jogszabályok szerint a könyvvizsgálók nyilvántartásában szerepel. Ha a könyvvizsgáló gazdálkodó szervezet, meg kell jelölnie azt a tagját, vezető tisztségviselőjét vagy munkavállalóját, aki a könyvvizsgálatért személyében is felelős
- ▶ a közösségi alapot, mint a juttatások és támogatások fedezetét. Évenként a közgyűlés határozattal dönti el, hogy a közösségi alap milyen része használható fel a tárgyév során. A közösségi alap a tag és a szövetkezet közötti elszámolás során nem vehető figyelembe, hiszen azt valóban közösségi célokra kell felhasználni

Megszűnése, ha

- ▶ az alapszabályban meghatározott időtartam eltelt;
- ▶ a közgyűlés elhatározza a jogutód nélküli, vagy jogutódlással való megszűnését;
- ▶ tagjainak száma az e törvényben meghatározott szám alá csökken és hat hónapon belül nem jelentenek be megfelelő számú új tagot a cégbíróságon;
- ▶ a cégbíróság megszűntnek nyilvánítja;
- ▶ a bíróság felszámolási eljárás során megszünteti

- ▶ Ha a szövetkezet gazdasági társasággá alakul, vagy jogutód nélkül megszűnik, a közösségi alapot a szövetkezet vagy a szövetkezeti szövetség részére kell átadni azt követően, hogy - megszűnés esetén - a hitelezőkkel való elszámolás megtörtént. Az átadott közösségi alapot az átvevő szervezet e törvény szerinti célra köteles felhasználni
- ▶ A tag örököse (jogutóda) a törvényben meghatározottak szerint kérheti a taggá való felvételét. Felvétel hiányában vele el kell számolni.
- ▶ A tagok a szövetkezet jogutód nélküli megszűnésére irányadó szabályok szerint kötelesek helytállni

Szociális és foglalkoztatási szövetkezet (141/2006. (VI. 29.) Korm. rendelet)

- ▶ célja munkanélküli, illetőleg szociálisan hátrányos helyzetben lévő tagjai számára munkafeltételek teremtése, valamint szociális helyzetük javításának egyéb módon történő elősegítése; vagy amely iskolaszövetkezetként működik.
- ▶ nevében viselnie kell a szociális/iskolaszövetkezet megnevezést,
- ▶ csak természetes személy tagjai lehetnek,
- ▶ a részjegy a közhasznú szervezeti jogállással rendelkező szociális szövetkezetben nem jogosít a szövetkezet adózott eredményéből részesedésre
- ▶ szociális szövetkezetnek – az önkormányzat tag kivételével - nem lehet befektető tagja
- ▶ a munkanélküli, tanuló vagy hallgató tagjainak munkalehetőséget biztosít, illetve szervez, vagy
- ▶ tagjainak - külső foglalkoztatóként - az Szt. szerint intézményi foglalkoztatást biztosít, illetve
- ▶ külön jogszabályokban foglalt feltételek teljesítése mellett - tagjai számára egyéb, szövetkezeti célok elérését elősegítő szolgáltatásokat nyújt.
- ▶ külön jogszabályban meghatározottak szerint - közreműködhet közmunka, közhasznú, valamint közcélú munka biztosításában is
- ▶ szétválása esetén a létrejövő szövetkezetek akkor működhetnek tovább szociális szövetkezetként, ha megfelelnek a szociális szövetkezetekre vonatkozó, az Sztv.-ben, valamint az e rendeletben foglalt szabályoknak.
- ▶ Ha a szociális szövetkezet jogutód nélkül megszűnik, a tartozások kiegyenlítése után fennmaradó egyéb vagyontát szociális szövetkezési célra kell felhasználni.
- ▶ tagja lehet a tevékenysége szerinti ágazatban működő szövetkezetek szövetségének

„A foglalkoztatási szövetkezet fogalma 8/A. § (1) A foglalkoztatási szövetkezet olyan a 8. § (1) bekezdés a) pontja szerinti szociális szövetkezet, amelynek legalább 500 természetes személy és legalább egy országos nemzetiségi önkormányzat a tagja. (2) A foglalkoztatási szövetkezet a hátrányos helyzetben lévő tagjai számára a munkafeltételek megteremtését elsősorban munkaerő-kölcsönzés, valamint munkaközvetítő tevékenység útján valósítja meg, „(5a) Szociális szövetkezetnek (az iskolaszövetkezetet ide nem értve) a természetes személy tagjain kívül helyi önkormányzat vagy nemzetiségi önkormányzat, illetve ezek jogi személyiségű társulása (a továbbiakban együtt: önkormányzat) is lehet a tagja.” (3) A szociális szövetkezet közgyűlése – a (2) bekezdésben foglaltaktól eltérően – a szociális szövetkezet nyilvántartásba vételét követő két üzleti évben nem dönthet az adózás utáni eredménynek a tagok részére történő bármilyen jogcímen történő kifizetéséről. A közhasznú szervezeti jogállással rendelkező szociális szövetkezet az adózás utáni eredményét – a (2) bekezdésben foglaltaktól eltérően – közhasznú céljának megvalósítására fordítja.”

Iskolaszövetkezet

- ▶ iskolaszövetkezetben a tanulókon kívül felvett tagok száma nem haladhatja meg a taglétszám tizenöt százalékát, kötelező alapító tag legyen az iskola
- ▶ iskolaszövetkezetben a felügyelő bizottságnak tagja az oktatási intézmény, továbbá az oktatási intézmény fenntartójának egy-egy képviselője. A felügyelő bizottság egy tagját közoktatási intézményben az iskolai, kollégiumi szülői szervezet (közösség) jelölése alapján kell megbízni. az iskolaszövetkezet megszűnik, illetve az alapszabály rendelkezései szerint szövetkezetté alakul át, ha
- ▶ az oktatási intézmény megszűnik, vagy az oktatási intézmény kilép az iskolaszövetkezetből, és a megszűnéstől vagy kilépéstől számított hat hónapon belül nem lép be tagként másik oktatási intézmény,
- ▶ a nem tanuló hallgató tagok száma tartósan, legalább egy tanítási évig a taglétszám tizenöt százaléka fölé emelkedik.

Törvényességi kontroll a non-profit szektor felett

Az egyesülési jog (és más alapjogok) gyakorlásának jogszerűségi ellenőrzése elsősorban aktusok jogszerűsége felett (nem szervezeti vagy teljes működési)

- Alkotmány/alaptörvény
- Civil tv.
- Ágazati szabályok (pl. sport tv., PTK.)
- Alapító okirat (és alapító közjogi aktus)
- SZMSZ és belső szabályok alapján

Kiterjed az egyes (vezetőségi, közgyűlési) aktusokra, szabályzatokra (hiányára) – összevetésük az irányadó jogi/belső normákban foglaltakkal, és megfelelő intézkedésekkel az aktusok, szabályzatok korrigálására felhívás – önkéntes teljesítés – végső esetben állami kényszer. Ettől különbözik a közigazgatási hatósági ellenőrzés, amely az adott ágazatban minden jogalanyra (így civil szervezetre is) kiterjed, pl. adózási, számviteli, munkaügyi, építésügyi (pl. színház bővítése), tűzrendészeti ellenőrzés. Az 1989.évi II.tv. megszüntette a társadalmi szervezetek államigazgatási felügyeletét.

A jogsértő határozatok megtámadhatósága a bíróságon nem azonos a törvényességi kontrollal. Ugyanis

- az egyesületek esetében a határozatokat az egyesület szervei hozzák (legfőbb szerv és más döntéshozó szervek). Ezeket a határozatokat az egyesület bármely tagja megtámadhatja a bíróságon. A határozatot abban az esetben lehet megtámadni, ha az jog- vagy alapszabálysértő. A tag a tudomására jutásától számított 30 napon belül indíthatja meg a pert. A tag kérelmére a per idejére a határozat végrehajtását is felfüggesztheti a bíróság.
- az alapítványnál annyiból bonyolultabb a helyzet, hogy alapító – kezelő szerv (szervezet) viszony jön létre. Az alapító az alapító okiratot bármikor (indokolt esetben) módosíthatja, így a kezelő határozatainak meghozatalakor nem azzal kell számolnia, hogy a határozatot az alapító megtámadja a bíróságon, hanem azzal, hogy – amennyiben – alapító okiratot vagy jogszabályt sért a határozata, az alapító visszahívja az alapítvány kezelőjéből. Az alapítvány esetében sem a kezelő szerv tagjának, sem az alapítónak nincs lehetősége megtámadni a kezelő szerv határozatát a bíróságon.

Szervei

- Bíróság (megyei/fővárosi)

- Bejegyzés, törlés, nyilvántartás
- Közhasznú szervezeti bejegyzés, törlés, átsorolás
- Felosztatás (peres)
- Jogviták tagokkal (peres)
- Biztos kirendelése (pl. sportszövetség)
- Cégbíróság
 - Non-profit társaság bejegyzése, törlése, nyilvántartása, hiánypótlás
 - Szövetkezet bejegyzése, törlése, nyilvántartása, hiánypótlás
- Sport választott bírósága (alávetési nyilatkozat esetén jogvitát dönt el, de ezzel a törvényességet is vizsgálja)
- Állami Számvevőszék (költségvetési támogatás)
- Ügyészség (fővárosi/megyei, pl. Budapesti Közérdekvédelmi Ügyészség)
 - Társadalmi szervezet felett
 - Alapítvány, közalapítvány
 - Köztestület, ha nem miniszter felügyeli (Etv. háttérszabály)
 - Közhasznú szervezet

Ellenőrizhet még az adóhatóság (a NAV és a helyi adóhatóság egyaránt) az adókötelezettségek teljesítésével kapcsolatban, a Kormányzati Ellenőrzési Hivatal az állami (uniós, minisztériumi vagy NEA forrásból megvalósuló) támogatások és az szja 1% felhasználása kapcsán.

Ügyészség szerepe

Az alaptörvény (29. cikk) értelmében az ügyészség egyrészt az igazságszolgáltatásban közreműködőként közvádloói feladatokat lát el, másfelől nyomozati, nyomozás-felügyeleti és a büntetések végrehajtása feletti törvényességi tevékenységet végez. Harmadrészt pedig fellép a jogsértő cselekményekkel, mulasztásokkal szemben, amelyről különböző törvényekben rendelkeznek. Működésének konkrét jogalapját a következő normák határozzák meg:

- Ütv. (2011. évi CLXIII. törvény az ügyészségről),
- 12/2012. (VI. 8.) LÜ utasítás az ügyészség szervezetéről és működéséről
- 3/2012. (I. 6.) LÜ utasítás az ügyészség közérdekvédelmi feladatairól
- Ágazati törvények, amelyek a konkrét szervezeti típussal kapcsolatos ügyészi fellépést határozzák meg (pl. sporttörvény, környezetvédelmi törvény...).

Az ügyészi fellépés célja a közérdek védelme

Így annak is a biztosítása, hogy mindenki betartsa a törvényt. A jogszabályok megsértése esetén - törvényben meghatározott esetekben és módon – intézkedik a törvényesség érdekében. Ha törvény másként nem rendelkezik, fellépésre akkor köteles, ha az önkéntes jogkövetés elmarad, hiányos vagy annak kivárására nincs mód (a törvénysértés megszüntetésére hivatott szerv az Alaptörvényben, valamint törvényben és más jogszabályban vagy közjogi szervezetszabályozó eszközben meghatározott kötelezettsége ellenére a szükséges intézkedést nem teszi meg, vagy ha a törvénysértésből eredő jogsérelem elhárítása érdekében azonnali ügyészi intézkedésre van szükség). Törvényellenesnek tekintendő az olyan magatartás (tevékenység vagy mulasztás), döntés vagy intézkedés, amely ellentétben áll az Alaptörvénnyel, a jogszabállyal, az Európai Unió általános hatályú, közvetlenül alkalmazandó kötelező jogi aktusával, az Alkotmánybíróság határozatával, a Kúria jogegységi határozatával, a közjogi szervezetszabályozó eszközzel, továbbá a jogszabályi keretek között kiadott belső normával (például alapszabály). Nem abszolút azonban ez a fellépési kötelezettség, mert más szervek is kötelesek a törvénysértéseket megelőzni, elhárítani (pl. ombudsman, közigazgatási szervek). Ezért az ügyészség

- közreműködik abban, hogy a bírósági eljárásban a törvényeket helyesen alkalmazzák (az ügyész részvétele a bíróságok polgári, munkaügyi, közigazgatási és gazdasági jogi peres és nemperes eljárásaiban);
- elősegíti, hogy a hatósági jogkört gyakorló, illetve bíróságon kívüli jogvitát intéző szervek a jogszabályok rendelkezéseit megtartsák;
- törvényben meghatározott esetekben közreműködik a kiskorúak jogainak érvényre juttatásában, és eljárást kezdeményez a szükséges gyermekvédelmi intézkedések megtétele érdekében,
- közreműködik abban, hogy az igazságszolgáltatás elérhető legyen azok számára is, akik jogaik érvényesítésére vagy védelmére fogyatékoságuknál, koruknál, helyzetüknél fogva, vagy bármely más okból nem képesek.

Ennek érdekében az ügyész jogosult

- a.) fellépni: közérdekű feladat- és hatásköreiről szóló külön törvények alapján, a törvényt sértés kiküszöbölése érdekében elsősorban bírósági peres és nem-peres eljárások megindításával (perindítási jog), valamint hatósági eljárások kezdeményezésével és jogorvoslat előterjesztésével gyakorolja (fellépés).
- b.) intézkedésének megalapozása érdekében, hivatalból vizsgálatot folytatni, ha a tudomására jutott adat vagy más körülmény megalapozottan súlyos törvényt sértésre, mulasztásra vagy törvényt sértő állapotra utal. Az ügyész a jogi személy működésének ellenőrzését a hivatalosan tudomására jutott tények, adatok alapján elrendelt vizsgálat keretében végzi. A hivatalos tudomásszerzés alapja lehet különösen állampolgári bejelentés, hatóságok és egyéb szervezetek megkeresése, más ügyészeti eljárásokban felmerült információ, az érintett jogi személy nyilvántartási iratai és adatai.
- c.) önkéntes teljesítésre felhívni (felhívás), amelyben 60 napon belüli határidő tűzésével indítványozza a törvényt sértés megszüntetését. A felhívás címzettje a megadott határidőn belül az iratok megküldésével tájékoztatja az ügyészt arról, hogy a törvényt sértést orvosolta (pl. testületi döntést igénylő esetben a testület összehívásáról intézkedett), vagy - indokai kifejtésével - arról, hogy a felhívásban foglaltakkal nem ért egyet. Ha pedig az ügyész által megadott határidőn belül a felhívásban foglaltakkal nem tesz eleget, nem válaszol, vagy a felhívásban foglaltakkal nem ért egyet, az ügyész 30 napon belül fellép, vagy értesíti a címzettet az eljárása megszüntetéséről.
- d.) mérlegelni, hogy törvényben meghatározott esetben fellépjen-e. Ha a fellépés mellőzéséről dönt, a fellépés érdekében hozzá forduló kérelmezőt indokolt állásfoglalásban köteles erről tájékoztatni, aminek felülvizsgálatát kérheti a kérelmező - a kézhezvételtől számított 8 napon belül - a felettes ügyésznél.
- e.) jelezni az illetékes szerv vezetőjénél a törvényt sértésnek nem minősülő hiányosságról és az olyan, csekély jelentőségű törvényt sértésekről, amely fellépést nem indokol. Ha az ügyész kéri, az illetékes szerv vezetője a jelzéssel kapcsolatos álláspontjáról az ügyészt 30 napon belül értesíti.
- f.) adatok és iratok szolgáltatása érdekében gazdálkodó és más szervezeteket megkereshet. A megkeresett szerv vezetője a megkeresésnek az ügyész által megjelölt határidőben köteles eleget tenni.
- g.) belépni az eljárással érintett szerv, személy rendelkezése alatt álló területre, helyiségbe - ha törvény vagy törvény felhatalmazása alapján jogszabály másként nem rendelkezik - igazolványa felmutatásával,
- h.) szakértőt igénybe venni, ha különleges szakértelemre is szükség van az ügy megítéléséhez szempontjából bizonyítandó tény megállapításához,
- i.) a tudomására jutott jogsértés vagy jogszabálysértő mulasztás miatt jogszabályban megállapított feltételek fennállása esetén büntető, fegyelmi, szabálysértési, illetve

hatósági eljárást, büntetés-végrehajtási ügyekben kártérítési eljárást kezdeményezni. A kezdeményezés címzettje érdemi döntésének egy példányát köteles az ügyésznek haladéktalanul megküldeni.

- j.) elbírálni a hatósági határozat, intézkedés, jogszabálysértő mulasztás ellen hozzá intézett kérelmeket, közérdekű bejelentéseket, jogsértésre utaló jelzéseket (kérelem). Amennyiben a hozzá intézett kérelem vizsgálatára nincs hatásköre, gondoskodik annak áttételéről a hatáskörrel rendelkező szervhez.

Az ügyész részvétele peres és nem-peres eljárásokban

a.) Az ügyész a perben felperesként vagy az ellene indított perben alperesként vesz részt, a mások között folyó perben törvény felhatalmazása alapján felléphet, vagy a más által indított perbe - törvényben meghatározott esetben és módon - beléphet. Az ügyészt abban a peres vagy nem-peres eljárásban, amelyet törvény alapján indít, vagy ellene indítanak, a féllel azonos jogok illetik meg. Ugyanakkor perbeli fellépése esetén az ügyész a fél jogait gyakorolja, de köteles tiszteletben tartani a felek rendelkezési jogát. A perindítási jog megilleti például a közpénzek jogszerűtlen felhasználásával vagy a közhiteles nyilvántartásba bejegyzett adatokkal. Ez a non-profit szektorban is előfordulhat.

b.) Az ügyészt jogorvoslati jog illeti meg a peres és nem-peres eljárásban hozott határozatok közül azokkal szemben, amelyet törvény alapján vele bármely módon közölni kell (pl. egyesület bírósági bejegyzése). Törvény által meghatározott esetben az ügyészt jogorvoslati jog illeti meg akkor is, ha az eljárásban félként nem vett részt, vagy a határozatot vele közölni nem kellett.

Egyes jogi személyekkel kapcsolatos ügyészi feladatok

a.) Törvényben meghatározott jogi személyek közhiteles nyilvántartásba vételét (bejegyzését), törlését elrendelő, valamint a nyilvántartásba bejegyzett adatok változásával kapcsolatban hozott bírósági határozattal (hatósági döntéssel) szemben jogorvoslati vagy perindítási jog illeti meg. Ha a közhiteles nyilvántartás adata törvényt sértő, vagy utóbb törvényt sértővé vált, az ügyész - törvényben meghatározott feltételek alapján - az adat törlését, kijavítását, megváltoztatását kezdeményezheti.

b.) Ha törvény alapján az ügyész jogi személy működésének törvényességét ellenőrizheti, a jogi személy nyilvántartásba vételéről (bejegyzéséről), illetve nyilvántartási adataiban elrendelt változásról rendelkező bírósági határozatot (hatósági döntést) az ügyéssel közölni kell.

c.) Ha jogi személy működésének törvényessége felett bíróság, közigazgatási hatóság, vagy bíróságon kívüli más jogalkalmazó szerv gyakorol törvényességi felügyeletet, az ügyész - törvényben meghatározott feltételek alapján - törvényességi felügyeleti eljárást kezdeményezhet.

d.) Törvény felhatalmazása alapján az ügyész a jogi személy feloszlatása, megszüntetése vagy a törvényes működés helyreállítása érdekében pert indít, ha a tudomására jutott súlyos jogszabálysértés, illetve más adat vagy körülmény folytán alappal tehető fel, hogy a jogi személy a működését beszüntette, illetve Alaptörvényt vagy jogszabályt sértő tevékenységet folytat. Ha törvény kifejezetten nem zárja ki, az ügyész pert indít akkor is, ha a jogszabálysértés a jogi személy törvényes működését veszélyezteti. A működés beszüntetése, illetve folyamatos törvényt sértés esetét kivéve, a pert megelőző felhívásra az ügyész tudomásra jutásától számított 6 hónapon belül, de legfeljebb az arra okot adó körülmény bekövetkezését követő 3 éven belül kerülhet sor.

A Közérdekvédelmi Főosztály szervezeti tagozódása: Általános Közigazgatási Jogi Osztály, Környezetvédelmi Osztály, Rendészeti és Szabálysértési Jogi Osztály, Általános Magánjogi Osztály és Gazdasági Jogi Osztály.

Non-profit szervezetek a nemzetközi szinten

Hol jelenik meg a civil szerveződés a szabályozásban?

- ▶ Nemzetközi közjog (pl. ENSZ, EBESZ, Európa Tanács, bilaterális egyezmények)
 - ▶ EU jog
 - ▶ Nemzetközi magánjog (sport, egyház, szakmai szerveződés...)
- Alapja a belső jog (pl. egyesülési jog – határokon átnyúló működés és máshol bejegyzett szervezet tevékenységének szabad gyakorlása)

Elnevezése változatos:

- kormánytól független szervezet (non-governmental organisation = *NGO*)
- független (independent organisation),
- nem profit érdekeltégű (non-profit oriented),
- önkéntes (voluntary organisation)
- karitatív (charity organisation)
- USA: non-private profit organisation (NPPO)

Milyen tevékenységet végeznek a civil szervezetek a nemzetközi szinten?

Solomon: 12 országra (pl. USA, Franciaország, Németország, az Egyesült Királyság, Brazília, Japán, Thaiföld, India és Magyarország) kiterjedő kutatás osztályozta a non-profit szervezeteket tevékenységük jellege szerint. A vizsgálatból kizárták a politikai és a vallási szervezeteket

- ▶ Főbb tevékenységi körök (11) pl. környezetvédelem, a kultúra, a pihenés, és az egyik típus a *nemzetközi kapcsolatokkal foglalkozó szervezeti tevékenységet végzők*:
- Cserekapcsolatok, nemzetközi kulturális kapcsolatok,
- Fejlesztési segélyszervezetek,
- Természeti csapások következményeinek enyhítésére törekvő nemzetközi segélyszervezetek,
- Emberi jogokat védő szervezetek,
- Békeszervezetek,
- Támogató, kiszolgáló (tanácsadó, egyeztető, koordináló) szervezetek,
- Többcélú nemzetközi szervezetek,
- Egyéb nemzetközi tevékenységet végző (pl. ENSZ Társaságok WFUNA).

Hárs Ernő (1982) csoportosítása szerint a nem-kormányközi szervezetek

- ▶ Vallás/erkölcsi szervezetek
- ▶ Társadalomtudományi és humanisztikus szervezetek
- ▶ A politikai és társadalmi kapcsolatok szervezetei
- ▶ Szociális jóléti és gyermekvédelmi szervezetek
- ▶ Szakmai és munkaadói szervezetek
- ▶ Szakszervezetek
- ▶ Mező/gazdasági és pénzügyi, kereskedelmi és ipari szervezetek
- ▶ Technológiai és tudományos szervezetek
- ▶ Egészségügyi és orvostudományi szervezetek
- ▶ Oktatási és ifjúsági szervezetek
- ▶ Művészeti, média és kulturális szervezetek
- ▶ Sport és szabadidős, szórakozással kapcsolatos szervezetek

Az emberi jogokat védő nemzetközi NGO-k a közjó érdekében működnek

- ▶ emberi jogok szabályozásában részvétel, alulról jövő kezdeményezések közvetítése,
- ▶ konzultatív feladatok (előkészítés, fejlesztés, értékelés),
- ▶ a jogi normák hatályosulásának vizsgálata (célirányosan és általánosan) nemzetközi és helyi szinten is (vizsgálatok lefolytatása, jogi elemzések készítése, shadow report),
- ▶ a jogok kikényszerítése, nyomásgyakorlás a nemzeti hatóságokra, jogorvoslati fórumok kihasználása, panasz, bizonyítékok beszerzése, tanúskodás nemzetközi és nemzeti fórumok előtt (pl. Amerika-közi Emberi Jogi Bíróság, Európai Emberi Jogi Bíróság),
- ▶ helyi, nemzeti szintű mozgósítás, lakossági szolidaritás erősítése,
- ▶ áldozatvédelem (jogsértés áldozata és hatóság közötti párbeszéd, közvetítés, amicus curiae jellegű közvetítés a hivatalos eljárásban, áldozatok érdekében fellépés),
- ▶ adatgyűjtés (az emberi jogok szintjéről, betartásáról),
- ▶ információcsere az emberi jogokkal, érvényesítésükkel kapcsolatosan,
- ▶ együttműködés a kormányzati szervekkel, nemzetközi társzervezetekkel

Például

- ▶ Az 1961-ben alakult Amnesty International szervezetnek mára 1,3 millió tagja, 160 országban képvisellete, londoni központjában 320 állandó alkalmazottja, 95 önkéntese van. Legfőbb döntéshozó szerve a 9 tagból álló Nemzetközi Tanács, amelynek munkáját a Végrehajtó Bizottság és a Titkárság segíti. A szervezetet 1997-ben Nobel Béke-díjjal tüntették ki.
- ▶ máig működik az 1839-ben alapított Rabszolgaságellenes Társaság

Mi a szerepük?

A civileknek az emberi jogok érdekében **kiegészítő** szerepe változatlanul kiemelkedő (pl. 1993-ban Bécsben megrendezett Emberi Jogi Világkongresszuson 1500 szervezet képviseltette magát (426 Nyugat-Európából, 270 Ázsiából, 236 Latin-Amerikából, 202 Afrikából), ezt a változatlan szerepet indokolhatja, hogy

- ▶ a nemzetek feletti, szupranacionális hatalom (ENSZ és szakosított szervei) ma még gyenge,
- ▶ az emberi jogok kikényszerítése az egyes államok feladata alapvetően, a nemzetközi normákat beillesztik saját jogi-igazgatási rendszerükbe. Ez pedig kormányzati döntések függvénye, a nemzetközi fórumok ezt csak kiegészíthetik, inspirálhatják.
- ▶ A nemzetek feletti ellenőrzés célpontjai is szükségszerűen a kormányok, ám a civilek kezében olyan speciális erőforrások, lehetőségek vannak, amelyekkel a kormányzati szervek nem rendelkeznek
- ▶ a civil szervezetek hálózatai a nemzetközi politikai szereplőivé válnak, mert a demokrácia intézményeit **stabilizáló** hatásuk van.

Univerzális szintű szabályokban (néhány példa)

ENSZ ECOSOC (Alapokmány 71.cikk) minden megfelelő intézkedést megtehet abból a célból, hogy tanácskozásokat folytasson az érintett témával foglalkozó NGO-val. Az ECOSOC külön állandó bizottságot alakított (Committee on NGOs), amelybe bevonja azokat a szervezeteket, amelyek célkitűzése megfelel az Alapokmánynak és konzultatív státuszt ad nekik, felkerülnek a jegyzékbe (Roster) – így nagy a kapcsolatrendszere, 1600 NGO-nak van konzultatív státusza

- A státusz (szélesebb feladatkörű, nagy taglétszámú szervezet, vitákhoz szóban álláspontot fogalmaz meg, javasolhat napirendi pontot)
- B státusz (speciális szervezet, a vitákhoz írásos észrevételt tehet megadott terjedelemben)
- C státusz (csak alkalmanként kapcsolódnak be a Tanács munkájába és konzultálnak velük)

A nem konzultatív státuszú NGO-k megfigyelőket küldhetnek a Tanács és az alárendelt testületek nyilvános üléseire, írásos anyagokat adhatnak be, konzultálhatnak az ENSZ Titkársággal a közös érdekeltségű ügyekben

Főbb szervezetek: Szakszervezetei Világszövetség, Nemzetközi Szabványügyi Szervezet, Nemzetközi Szövetkezeti Szövetség, Tudományos Uniók Nemzetközi Tanácsa, Vöröskereszt (föderáció), Építőművészek Nemzetközi Szövetsége, Nőtanács, International Law Association, Egyházak Világtanácsa, IPU...

ENSZ szakosított szerveinek kiterjedt kapcsolata NGO világgal

1996. évi XXXIX. törvénya volt Jugoszlávia területén elkövetett, a nemzetközi humanitárius jogot súlyosan sértő cselekmények megbüntetésére létrehozott Nemzetközi Törvényszék Alapokmányából fakadó kötelezettségek végrehajtásáról: pl. nyomozás és a vádirat előkészítése: 1. A Főtitkár hivatalból vagy bármely forrásból, különösen Kormányoktól, az Egyesült Nemzetek Szervezetének szerveitől, kormányközi és *nem kormányzati szervezetektől szerzett információk alapján indít nyomozást*. A Főügyész értékeli a kapott vagy szerzett információkat, és dönt arról, hogy elégséges alap van az eljárás megindításához.

ENSZ Millenniumi Nyilatkozat (Res/55/2/. 2000.szept.8.)

►III. Fejlődés és a szegénység megszüntetése: [Az ENSZ] erős partneri kapcsolatot fejleszt ki a magánszektorral és a civil társadalmi szervezetekkel afejlődés elősegítése, valamint a szegénység felszámolása érdekében

►VIII. Az ENSZ megerősítése: [a tagállamok, az ENSZ] általában nagyobb lehetőséget biztosítanak a magánszektor, a nem kormányzati szervezetek és a civil társadalom számára, hogy hozzájáruljanak a világszervezet céljai és programjai megvalósításához

1995. évi LXXXII. Törvény az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezmény kihirdetéséről

►5. Cikkely Kötelezettségek. 1. Valamennyi részes állam, számításba véve közös, de megkülönböztetett felelőségeiket, sajátos nemzeti és regionális fejlesztési prioritásaikat, célkitűzéseiket és körülményeiket *i)* elősegíti az éghajlatváltozással kapcsolatos oktatást, képzést és a tudatosság fejlesztését, valamint bátorítja a *legszélesebb részvételt ebben a folyamatban, beleértve a nem-kormányzati szervezeteket* is, továbbá együttműködik ezekben a témákban; és 6. Az Egyesült Nemzetek Szervezete, annak szakosított szervei, a Nemzetközi Atomenergia Ügynökség, valamint azok minden tagállama vagy megfigyelője, melyek nem részes felei az Egyezménynek, megfigyelői minőségben képviseltethetik magukat a Felek Konferenciájának ülészakain. Bármely testület vagy szerv - legyen az nemzeti vagy nemzetközi, kormányzati vagy *nem-kormányzati* -, amely az Egyezmény tárgyát képező ügyekben kompetens, és amely tájékoztatta a titkárságot arról a szándékáról, hogy *képviseltetni kívánja magát a Felek Konferenciájának* ülészakán, bebocsátható ily módon, kivéve, ha a Felek legalább egyharmada tiltakozást jelent be. *A megfigyelők* bebocsátása és részvétele a Felek Konferenciája által elfogadott eljárási szabályok tárgyát fogja képezni.

Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezlet (EBEÉ) emberi dimenzióval foglalkozó koppenhágai konferenciájának dokumentuma (1990.jún.29.) szerint a résztvevő államok "elismerik a nem-kormányzati szervezetek, beleértve az emberi jogi szervezetek szerepét a tolerancia, a kulturális változatosság előmozdításában és a nemzeti kisebbségekre vonatkozó kérdések megoldásában." (IV/30.pont).

►Párizsi Karta az Új Európáért (1990. nov. 21.): "Emlékeztetünk arra a jelentős szerepre, melyet a nem-kormányzat szervezetek játszottak az EBEÉ céljainak elérésében, és tovább könnyítjük a résztvevő államok által vállalt EBEÉ-kötelezettségek végrehajtása kifejtett

tevékenységüket. E szervezeteket megfelelő módon be kell vonni az EBEÉ tevékenységébe és az új struktúráiba, hogy fontos feladataikat teljesíthessék."

Regionális szintű szabályokban

Az Európa Tanács 124. Egyezménye (1986), 1991-ben lépett hatályba, és egy tucat ország a részese (pl. Ausztria, Franciaország, az Egyesült Királyság, Svájc). Célja, hogy egységes minimál-követelményeket vezessen be a civil szervezet fogalmára és jogállására. Így a *nemzetközi NGO* olyan szervezetet jelent, amely

- ▶ egyesület, alapítvány, más magán intézmény (pártot, állami szerveket kivéve),
- ▶ szerződéskötési képességgel, a nemzetközi magánjog értelmében jogképességgel rendelkezik (jogi személy);
- ▶ non-profit jellegű, mert nem profit szertésre jött létre, illetve szerzett bevételeit és profitját nem osztja fel az alapítók/tulajdonosok között, hanem alapvető céljaira fordítja;
- ▶ célját tekintve nemzetközi közhasznú tevékenységet végez, kizárólag belföldi tevékenységet végzők nem tartozhatnak e körbe;
- ▶ alapítása megfelel valamely állam nemzeti jogának;
- ▶ működése legalább két országra kiterjed, amelyből legalább az egyik részese az Egyezménynek;
- ▶ székhelye és tevékenysége felett egy részes állam látja el a törvényességi felügyeletet.

Az ennek megfelelő civil szervezet jogi személyiségét és jogképességét a részes államok *egymás között automatikusan elismerik*, mintha saját szervezetük lenne (elég csak 1 országban bejegyeztetni és a többiben azt elismerik)

A nemzeti bánásmód korlátozott, mert

- ▶ kizárható közérdekre vagy közrendre hivatkozással (nemzetbiztonsági, közbiztonsági, a rend megzavarása, bűncselekmény elkövetése, a közegészségügy vagy a közérkölcsök megóvása, mások jogainak megóvása, a nemzetközi béke és biztonság veszélyeztetése miatt);
- ▶ a külföldiekre vonatkozó általános korlátozások alól nem élvez kivételt (pl. tulajdonszerzés);
- ▶ alkalmazni kötelesek a nemzeti jog szerinti valamennyi, a civil szervezetekre vonatkozó korlátozását (pl. bizonyos tevékenységeket nem végezhetnek, ha azok állami szerveknek vannak fenntartva)

A nemzetközi NGO jogállást igazolni köteles:

- ▶ a szervezet otthoni bejegyzéséről szóló határozattal;
- ▶ a szervezet alapító okiratával, belső szabályzataival (SZMSZ), vagy
- ▶ az adott jogviszonyokban ezek felmutatásával (pl. a vámolási eljárásban).
- ▶ Az igazolás módjáról a részes állam tájékoztatja az Európa Tanácsot.

Az Egyezményhez fenntartást tenni nem lehet.

Az Európa Tanácsban a Miniszterek Bizottsága 1972. október 16-án hozott 72 (35) számú, az Európa Tanács és a nem-kormányzati szervezetek között fennálló kapcsolatokról szóló határozata beépült a szervezet "alkotmányos szabályai" közé (kihirdette az 1991. évi LXXI. törvény az Európa Tanács Alapszabályáról).

A munka-kapcsolat tanácskozó státuszt jelent. Ennek feltételei:

- ▶ a nem-kormányközi szervezet a saját szakterületén különösen elismert,
- ▶ tevékenysége egy szakterülethez kapcsolódik,
- ▶ alkalmas arra, hogy hozzájáruljon az Európa Tanács tagállami közötti szorosabb egység megvalósításához,
- ▶ vállalja, hogy propagálja az Európa Tanács kezdeményezéseit, továbbá
- ▶ tájékoztatja az Európa Tanácsot minden olyan tevékenységéről, amely annak érdeklődésére tarthat számot,

► információt (dokumentumokat, véleményeket) ad szakterületéről az Európa Tanács főtitkára kérésére, és

► kérelmekre felvételt nyertek az Európa Tanács jegyzékébe.

A tanácskozási jog magában foglalja, hogy

► megkapják a Parlamenti Közgyűlés napirendjét és *nyilvános dokumentumait*, megfigyelőket küldhetnek - felszólalási jog nélkül - a Közgyűlés nyilvános *üléseire*;

► véleményezhetik a Közgyűlés bizottságai napirendjén szereplő kérdéseket,

► *írásbeli anyagokat nyújthatnak be* a Főtitkárhoz, aki, ha célszerűnek véli, továbbítja azokat a Parlamenti Közgyűlés valamely bizottságához, kormány szintű szakértői bizottsághoz,

► Parlamenti Közgyűlés bizottságai, a kormányok szakértő bizottságai, a Főtitkár tanácskozhatnak e szervezetekkel a közös érdeklődésre számot tartó kérdésekről.

► A Miniszterek Bizottsága dönt a jegyzékbe való felvételről, illetve az onnan való törlésről. Az olyan szervezet, amelynek jegyzékbe vételét elutasították vagy amelyet a jegyzékről töröltek, csak az ügyében hozott döntést követő három év elteltével nyújthat be újabb felvételi kérelmet.

► 1976-ban hozták létre a civil kapcsolati bizottságot (Liasion Committee) a konzultatív státusú szervezetek által hat évre megválasztott 25 tag részvételével. 1977-től pedig a konzultatív státusú szervezetek plenáris ülése stratégiai kérdések kidolgozására (szociális, emberi jogi, oktatási, kulturális, nemi egyenjogúsági ügyekben).

A Miniszteri Bizottság 93(38) határozata biztosítja, hogy a konzultatív státussal rendelkező szervezet részt vehet a *Regionális és Helyi Hatóságok Kongresszusának ülésein*, a Titkárság meghívására egyéb szektorális megbeszéléseken, amennyiben tevékenységéről 2 évente beszámol az Európa Tanácsnak.

1997. évi XXIV. Törvény a Területi Önkormányzatok és Közigazgatási Szervek Határmenti Együttműködéséről szóló, 1980. május 21-én, Madridban kelt Európai Keretegyezmény kihirdetéséről.

► Az együttműködés része a mintaként szolgáló Keret-megállapodás a helyi önkormányzatok és közigazgatási szervek közötti *Konzultatív Bizottság* létrehozására. Ez lehetőséget ad független, civil szervezetek bevonására.

1998. évi XLII. törvény az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló Egyezmény tizenegyedik jegyzőkönyvének kihirdetéséről.

► Az Emberi Jogok Európai Bírósága (34. Cikk) kérelmeket vehet át bármely természetes személytől, nem-kormányzati szervezettől vagy személyek csoportjaitól, akik vagy amelyek azt állítják, hogy az Egyezményben vagy az ahhoz kapcsolódó jegyzőkönyvekben biztosított jogok valamely Magas Szerződő Fél részéről történt megsértésének áldozatai. A Magas Szerződő Felek kötelezettséget vállalnak arra, hogy semmilyen módon nem akadályozzák e jog hatékony gyakorlását.

1999. évi C. törvény az Európai Szociális Karta kihirdetéséről,

27. Cikk: A Kormányzati Szociális Bizottság Albizottsága

► 1. A Szerződő Felek *jelentései* és a Szakértői Bizottság következtetései megvitatásra az *Európa Tanács Kormányzati Szociális Bizottságának Albizottsága* elé kerülnek.

► 2. Az Albizottságban minden Szerződő Fél egy képviselővel rendelkezik. Legfeljebb két nemzetközi munkaadói és két nemzetközi szakszervezeti szervezetet kér fel képviselők jelölésére, akik az üléseken megfigyelőként, tanácskozási joggal vesznek részt. Ezenfelül konzultálhat az Európa Tanácsban tanácskozási joggal rendelkező nemzetközi nem kormányzati szervezetek legfeljebb két képviselőjével azon kérdések vonatkozásában,

amelyekkel a szervezet kiemelten foglalkozik, mint például a szociális gondoskodás és a család gazdasági és szociális védelme.

1998. évi XLIX. Törvény a határokat átlépő televíziózásról szóló, Strasbourgban, 1989. május 5-én kelt európai egyezmény kihirdetéséről

► 20. Cikk Az egyezmény céljainak végrehajtására Állandó Bizottságot hoznak létre, amely a részes államok képviselőiből áll, és funkciói ellátásához szakértőket vehet igénybe. Nemzetközi vagy nemzeti, kormányzati vagy *nem kormányzati*, a jelen Egyezmény által felölelt területeken megfelelő technikai minősítéssel rendelkező *testületek képviselőit* - saját kezdeményezéséből, vagy az illető testületek kérésére - meghívhatja, hogy megfigyelőként *vegyenek részt* egy-egy ülésén vagy egy-egy ülésének valamely részén. Az e szakértők vagy testületek meghívására vonatkozó döntéseket az Állandó Bizottság tagjai háromnegyedes többséggel hozzák meg.

Az Európa Tanács 144. Egyezménye a külföldieknek a helyi közéletben való részvételéről szól (1992). Célja, hogy a részes állam területén jogszerűen élő külföldiek politikai jogait bővítse, mert bevonásuk a helyi közéletbe a nagyobb stabilitást, demokratizálódást és idegengyűlölet megelőzését szolgálja. Ezért a következőket kívánja biztosítani az országban élő külföldiek számára:

► Egyenjogúság a szólás, gyülekezési és egyesülési jog terén az állampolgárokkal.

► Helyi, települési szinten a külföldieket képviselő testületeket kell felállítani, amelyek elsősorban konzultációt látnának el (vitafórum, eszmecsere a helyi hatóságokkal, önkormányzatokkal), amelyekbe tagokat a helyi NGO-k, külföldiek szervezetei választanak meg.

► Helyhatósági szinten választójog biztosítása a legalább öt éve ott élőknek, és a jelölésben a civil szervezeteknek nagy szerepe lehet.

► A közérdekű adatokat hozzáférhetővé kell tenni minden, a külföldieknek a helyi közélettel összefüggő kérdésben, és e téren a civil szervezeteknek közvetítő szerepe van.

Európa Tanács

► Miniszteri Bizottsága (2001) 19.számú Ajánlása lakosságnak a helyi közéleti részvételéről

► 12.pontja kiemeli, hogy az egyesületek és állampolgári csoportok kulcsszerepet játszanak a demokratikus részvétel erősítésében és kultúrájának fejlesztésében, különösen a fiatalok, a szegregáltak és a nők bevonása révén a választásokba, a véleményformálásba például az ifjúsági szervezeteken, nőszervezeteken keresztül.

► 2001. évi LXXXI. törvénnyel kihirdetett, a környezeti ügyekben az információhoz való hozzáférésről, a nyilvánosságnak a döntéshozatalban történő részvételéről és az igazságszolgáltatáshoz való jog biztosításáról szóló, Aarhusban 1998. június 25-én elfogadott Egyezmény. Az Aarhusi egyezmény szerint

► Az "érintett nyilvánosság" jelenti a nyilvánosság azon részét, amelyet a környezeti döntéshozatal befolyásol, vagy valószínűleg befolyásol, vagy ahhoz érdeke fűződik; jelen meghatározásban a környezet védelmét elősegítő és a nemzeti jogban foglalt követelményeknek megfelelő, nem kormányzati szervezeteket érdekelt szervezeteknek kell tekinteni.

► Biztosítani, hogy a tisztségviselők és a hatóságok nyújtsanak segítséget és útbaigazítást

▪ a nyilvánosságnak a környezeti információhoz való hozzáférésben,

▪ a környezeti *döntéshozatalban való részvétel megkönnyítésében és*

▪ *az igazságszolgáltatás igénybevételében*

▪ állampolgárságra, nemzetiségre vagy honosságra való tekintet nélkül,

▪ jogi személy esetén bejegyzési helyre, illetve tényleges tevékenységének központjára való tekintet nélkül

- az információkéréshez fűződő érdek megjelölésének igénye nélkül;
 - a kért formában, bizonyos kivételekkel
 - ▶ A kért környezeti információt
 - a lehető legrövidebb időn belül, de legkésőbb a kérés benyújtását követő 1 hónapon belül kell rendelkezésre bocsátani, kivéve, ha az információ mennyisége és bonyolultsága indokoltta teszi a fenti időszaknak a kérés benyújtását követő legfeljebb 2 hónapon belül
 - a kérelmezőnek bárminemű meghosszabbításról és annak indokairól tájékoztatást kell kapnia.
 - ▶ környezeti információra vonatkozó kérés elutasítható, ha
 - olyan anyagra vonatkozik, mely előkészítés alatt áll, vagy
 - a nemzeti jog e kivételeket megállapítja, tekintetbe véve a közérdeket, amely az információ feltárásához fűződik,
 - az információ feltárása hátrányosan érintené pl. a nemzetközi kapcsolatokat, a honvédelmet vagy a közbiztonságot; az igazságszolgáltatás menetét.
- Ezt hajtja végre a Ket ügyféli jogosultak körének szabálya és a környezetvédelmi tv. (1995. évi LIII. tv.) a perbeli fellépési jogosultsággal a civilek számára

Civil szervezetek az európai integrációban

- ▶ Az EU Bizottsága és az EP törekszik a civilek véleményének megismerésére, együttműködésre, hogy közelebb vigye a döntéseket a lakossághoz
- ▶ Például a csatlakozást előkészítő időszakban az 53/2001. (VIII. 17.) FVM rendelet "Magyarország SAPARD Terve 2000-2006" kihirdetéséről: A SAPARD Terv a bizottság által delegált szakértők, a Magyar Kormány, a kormányzati és nem kormányzati szervek, valamint az érintett gazdasági, társadalmi és szociális partnerek közreműködésével készült.
- Az európai kormányzásról 2001. júliusban kiadott Fehér Könyvet számos civil szervezet véleményezte. Köztük volt magyarországi civil szervezetek közös véleménye is, melynek megfogalmazását és az Európai Bizottsághoz való eljuttatását az Európa Ház koordinálta 2002. júniusában. A legtöbb javaslat tartalmazta azt az igényt, hogy az európai intézmények több információt juttassanak közérthető formában az állampolgárokhoz.
- ▶ Maastrichti szerződéshez kapcsolódó 23. Nyilatkozat a civil szektorral való együttműködésről, elismerve a jóléti kérdésekben a szektor szerepét. E sokrétű kapcsolatok része
- tudományos kutatási programokban részvétel (pl. 1999-2002 közötti keretprogram bevonta a magán-kutatóhelyeket is),
- humanitárius ügyekben, beleértve az együttműködést a szervezet humanitárius támogatással foglalkozó egységével (ECHO)
- ▶ a közösség alapjogi kartájának kidolgozásába is bevonták az önkéntes szervezeteket (pl. az Előkészítő Bizottságban 1995-től tevékenykednek)
- ▶ 1996-ban létesítették az Európai Szociálpolitikai Fórumot, amelyen 1000 NGO vett részt a szociális párbeszéd intézményi kereteinek kialakítása érdekében. Azóta két évente ülésezik, és a tagállamokban is ezt a mechanizmust kell a párbeszédnél figyelembe venni (pl. közérdekű adatok közzétételével),
- ▶ az Unió 1997-ben iktatta a költségvetésébe először az NGO-k fejlesztésének támogatását,
- ▶ az EU jövőjét tárgyaló kormányközi értekezlet (IGC) is napirendjére tűzte a szektor fejlesztésének ügyét. Felmerült például, hogy közösségi szinten kellene szabályozni az NGO-k működési kérdéseit, a foglalkoztatási és szociális ügyekben az Unióval együttműködés kereteit, a 23. Nyilatkozatban szereplő gondolatokat beépíteni a közösségi jogba (konzultációs jog, támogatási jog, hogy az Európai Bíróság (ECJ) ne vitathassa az együttműködés jogalapját)
- ▶ a civil szervezetek részt vehetnek az Európai Parlamentben tartott meghallgatásokon

- ▶ A Bizottság tudatosan kívánja elősegíteni a kommunikációt a társadalommal és a civil szervezetekkel
- 2003-tól munkatervében szereplő fontos társadalmi kérdések megvitatásába közvetlen beleszólást enged. Egy-egy döntés meghozatalakor 8 hetes előzetes véleményezési periódust vezetett be civil szervezetek részvételével. Az átláthatóság jegyében a legmegfelelőbb szakértőket alkalmazhatja az európai politikák kialakításában.
- szorgalmazza, hogy háromoldalú megállapodások szülessenek a tagországok, a helyi önkormányzatok és a társadalom között. Ez is biztosítaná a közösségi jogszabályok vonatkozó részeinek megfelelő és rugalmas alkalmazását a regionális és helyi szinteken
- javasolta, hogy
 - ▶ az Unión belül teremtsék meg a civil szektorra vonatkozó közös, minimális szabályokat, a szükséges információs bázist és pénzalapot az integrálódó szektor jelentősége miatt,
 - ▶ a tagállamok szintjén korszerűsítsék a szabályozást (pl. versenyszabályok, adószabályok, információs társadalom segítése),
 - ▶ a szektoron belül is lépéseket kellene tenni a korszerűsítésre (pl. civil szervezetek munkatársainak képzése, a többszintű finanszírozás kialakítása).

Lobbizás

- ▶ legáltalánosabban: a társadalom egyes csoportjainak az érdekeit a döntéshozók számára hatékonyan kommunikálni, a társadalom által elfogadott eszközök segítségével
- ▶ eredete: UK, ahonnan az USA-ba átkerülve érte el csúcspontját, amelynek joga és konvenciói különböztetnek (1) a közigazgatás és a törvényhozás tisztességes, nyilvános és közérdekből történő befolyásolása nem bűn, része a szólásszabadságnak (2) tiltott lobbizás
- ▶ hazai BTK tiltja (befolyással üzérkedés), nincs alóla más legitim kivétel, csak a 2010. évi CXXXI. tv. szerinti jogszabály tervezetekről való véleményezés (2006-2011 között volt lobbitorvény, amelyet e törvény helyezett hatályon kívül 2011-től)
- ▶ EU-ban: különösen fontos, mert nagy a távolság a döntéshozók és az igazgatottak között (nemzetek feletti intézményrendszer, sokszintű döntéshozatal, soknyelvűség, tagolt ágazati érdekképviseletek), uniós polgárjog a dokumentumokhoz hozzáférés

a.) Ezért az EU Bizottságban megbízás alapján vagy az adott szervezet tagjai érdekében kifejtett, hivatásszerű (fizetik + ért hozzá, pl. tanácsadó cég, ügyvédi iroda) tevékenység, amelyre bizonyos etikai szabályok betartása és önkorlátozó (önszabályozó) magatartás is jellemző. Már a jogalkotás kezdetekor kikéri a lobbista, érdekképviseleti szervezetek véleményét, és kifejezett tiltakozásuk (pl. munkaadók) ellenére akkor sem fogad el jogszabályt, ha erre semmi sem kötelezi jogilag. Ingyenes információs szolgáltatóknak tekinti a lobbistákat, érdekképviseleti szervezeteket, NGO-kat (amelyek társadalmi ügyek mellett állnak ki, nem megbízásból, hanem saját közérdekű céljaik és tagságuk érdekében), jellemző a nyitottság, egyenlő bánásmód, döntések előtt formák közé alig beszorított egyeztetés (vélemények befogadása). Etikai kódexet sürgetnek régóta az EU bürokratákkal, EP tagokkal való érintkezésről. A Bizottság lobbisták listát állított fel 2008-ban, arra 2 év alatt 1000 lobbistársaság, cég jelentkezett, noha az EP becslése szerint (2000) legalább 2600 lobbista-cég, csoport és 15 000 lobbista működik Brüsszelben (pl. Friends of the Earth (zöld civil szervezet) felmérése szerint az 50 legnagyobb uniós cégből 20 nincs a listán, Alter-EU (átláthatósággal foglalkozó civil szervezet) felmérése szerint a nyilvántartásban szereplő cégek harmada nem tesz közzé pontos adatokat, így nem lehet tudni, valójában mennyit is költ lobbizásra). Csak most folyik a Bizottságban az egyeztetés a közös uniós, intézményközi és kötelező lobbiregisztációról.

EU Bizottságban a biztosok és uniós tisztségviselők terén hivatali idejük alatt nincs megfelelő szabály a magatartási kódexről, és nincs szabály a volt biztosok magatartására, csak annyi, hogy

- ▶2 évig köteles a Bizottságot tájékoztatni, ha új munkát vállal, és ha az kapcsolódik volt posztjához, úgy arról a Bizottság ad hoc bizottsága dönt – ha elutasítják (magán szektorban nagy a kereslet irántuk)
- ▶3 évig havi fizetésük 40-65%-át (évi 96 e €) kapnak, támogatandó a munkaerő piacra visszailleszkedésüket
- ▶Eközben sokféle lobbizást végeznek nyíltan vagy rejtve – botrányok sora, ezért az EP 2010-ben befagyasztotta a volt biztosok fizetésére szánt összeget a költségvetésben.
- A Corporate Europe Observatory (a magánszektor és az EU együttműködését szorgalmazó civil szervezet) javasolja annak szabályozását a magatartási kódexben, hogy a poszt megszűnését követő 3 évig tilos a lobbizás, valamint a vállalandó munkakört előre jóvá kellene hagyatni – gondolkodnak rajta

b.) Európai Parlament

▶EP tagok szempontjából

-az érintkezés célja a közjó és a közérdekek szövetségének előmozdítása, az ágazati-szakmai szervezetek mellett a pártok, szakszervezetek, társadalmi mozgalmak bevonásával

-ügyrendje részévé tette a lobbizás magatartására vonatkozó alapvető rendelkezéseket, sőt etikai szabályokkal egészítette ki

▶Ügyrend főbb elemei: kötelező nyilvántartásba vétel, kötelező meghatározni, mely érdekből jár el, akar kapcsolatot felvenni, tartózkodni minden olyan magatartástól, amely információk csalárd módon való megszerzésére irányul (tilos az ajándékozás is), tilos az EP-vel fennálló kapcsolatra hivatkozni harmadik fél előtt és az onnan kapott információkat továbbítani ellenszolgáltatás fejében, a magatartási szabályok megsértése az igazolmányok visszavonásához vezet (nem léphet be az épületbe és nyilvános ülésekre)

c.) Bizottság + EP közösen

▶2011 júniusában megnyílt az *a közös honlap, amelyen a Bizottság és az Európai Parlament lobbizás-nyilvántartását vezetik.*

▶Azok a cégek, civil szervezetek, magánszemélyek regisztrálhatnak, akik bármilyen kapcsolatban is vannak, ráhatással bírnak az európai uniós jogalkotásra. A korábbi külön-külön működő nyilvántartást most egységesítették, hiszen „az európai lobbizás nem törvénytelen, hanem teljesen természetes”.

▶Főbb elvei: önkéntes a regisztráció, a kért adatokat (pl. a szervezet főbb tevékenységei, a lobbizó munkatársak neve) folyamatosan nem ellenőrzik, csak szűrőpróbaszerűen, és alapul szolgálnak egy-egy megkereséskor, hogy megkülönböztethető legyen a regisztrált lobbista az illegálistól, a különböző érdekeket képviselő vállalkozások és civil szervezetek felkereshetik a döntéshozókat, akár megbízásból is, és megpróbálják meggyőzni őket egy döntés helyességéről vagy helytelenségéről, kellő tudással alátámasztva, tilos a megvesztegetés, amely bűncselekmény, a regisztráltak belépőkártyát kapnak az intézményekbe

d.) Tanács?

▶Már négyezernél többen regisztráltak a fent említett lobbizási-listán. A Tanács is kinyilvánította, hogy előbb-utóbb csatlakozik a rendszerhez, erről 2011 szeptemberében kezd tárgyalásokat.

▶hozádés lehet, hogy a brüsszeli állandó képviselőket is lehetne legálisan lobbizni, amely eddig „rejtetten” működött. Ezzel tehát be kell kapcsolódnia a tagállamoknak is a lobbizási szabályok közös, átlátható rendjébe.

Források:

- Ferge Sándor 2012.júl.5-i előadása, amelyet 2012 – A szövetkezetek nemzetközi éve alkalmából tartott
- Csanády Dániel: Jogfejlődés vagy visszarendeződés? A közhasznúság újraszabályozása Magyarországon. Kézirat, 2012.szeptember
- Csanády Dániel „A közcélú és a közhasznú szervezetek szabályozása” in. *Alapfokú kézikönyv civil szervezetek számára*. Harmadik, bővített és javított kiadás. Nonprofit Információs és Oktatási Központ Alapítvány: Budapest 2007.,
- Bullain Nilda–Holchacker Péter–Móra Veronika: *Civil jövőkép – Átfogó nonprofit jogi reform koncepció*. Civil Társ könyvek 1. Ökotárs Alapítvány: Budapest, 2004.,
- Bullain Nilda–Csanády Dániel: *Helyi érdek, helyi érték – Útmutató az önkormányzatok és a civil szervezetek közötti együttműködés jogi és intézményes hátteréhez*. Civil Társ könyvek 2. Ökotárs Alapítvány: Budapest, 2008.,
- Bullain Nilda–Gazsi Adrienn–Csanády Dániel: *Ki érdemes a KÖZ bizalmára?* Elemzés és koncepció-javaslat a közhasznú szervezetekről szóló törvény és a kapcsolódó jogszabályok reformjához. Civil Társ könyvek 3. Ökotárs Alapítvány: Budapest, 2011.,
- Kolejanisz Márk és Móra Veronika: *Útmutató az új civil törvényhez és a jogszabályok közötti gyakorlati eligazodáshoz*. Civil Társ könyvek 4. Ökotárs Alapítvány: Budapest, 2012.,
- Tóth Judit (szerk.) Nonprofit szervezetek joga. 2. átdolgozott kiadás. DemNet könyvek – Szegedi Tudományegyetem ÁJTK, Szeged, 2006. *CD-Rom, 397 oldal*
- Az Ökotárs Alapítvány Civil-Társ Programja: *Hogyan kellene módosítani a civil szervezetekkel kapcsolatos jogszabályi rendelkezéseket? A gyakorlat tükré*, 2013, pp.1-21.